

Teknik Katalog

Hasçelik:

Anadolu'dan dünyaya...

Hasçelik; sahip olduğu yenilikçilik, güvenilirlik, dürüstlük, müşteri odaklılık, takım ruhu ve rekabetçilik değerleri ile sektörünün öncüsüdür.

İçindekiler

1	1. Giriş	29	3.7. İndüksiyonla Yüzeyi Sertleştirilebilen Çelikler
1	1.1. Hasçelik Hakkında	31	3.8. Takım Çelikleri
2	1.2. Bölgelerimiz	34	3.9. Çelik Standartlarının Okunması
3	1.3. Markalarımız	35	4. Dikişsiz Çelik Çekme Borular
4	1.4. Renk Kodlarımız	46	5. Tahribatsız Muayene Yöntemleri
5	2. Çelikler Hakkında Genel Bilgiler	47	5.1. Radyografi Yöntemi
6	2.1. Çelik Nedir?	48	5.2. Magnetik Partikül Yöntemi
6	2.2. Alaşım Elementlerinin Etkisi	50	5.3. Penetrant Yöntemi
8	2.3. Çeliklerin Isıl İşlemi	51	5.4. Ultrasonik Yöntem
11	3. Çeliklerin Sınıflandırılması	51	5.5. Eddy Current Yöntemi
12	3.1. Genel Yapı Çelikleri	53	6. Mekanik Testler
13	3.2. Sementasyon Çelikleri	54	6.1. Çekme Deneyi
16	3.3. Islah Çelikleri	55	6.2. Sertlik Testi
22	3.4. Yay Çelikleri	56	6.3. Çentik Darbe Testi
24	3.5. Otomat Çelikleri	56	6.4. Jominy Deneyi
25	3.6. Paslanmaz Çelikler	57	7. Ek Tablolar

1.1. Hasçelik Hakkında...

Hasçelik yüksek kalite ilkesi ile şekillendirdiği faaliyetlerini üç ana kategoride gerçekleştirmektedir.

- **Vasıflı çelik sıcak hadde üretimi**
- **Parlak çelik üretimi**
- **Vasıflı çelik ve dikişsiz boru satış ve dağıtımı**

Türkiye'nin önde gelen, vasıflı çelik üreticisi ve tedarikçisi olan Hasçelik, 1968 yılında Konya'da kurulmuş ve bugünkü ismini 1982 yılında almıştır.

Hasçelik, son teknoloji ile kurduğu tam kontinü çalışan vasıflı çelik sıcak hadde tesisinde ürettiği ve kendi markası olan Hasmil vasıflı çelikleri, İstanbul ve Konya soğuk işlem merkezlerinde üretimi gerçekleşen parlak çelikler, transmisyon milleri ve Hasotomat markalı otomat çelikleri, dünyanın ileri gelen çelik fabrikalarından tedarik ettiği ithal alaşımli çelikler ve yine düzenli olarak ithalatını gerçekleştirdiği dikişsiz çelik çekme borularla müşterilerine oldukça geniş bir ürün yelpazesinde hizmet vermektedir

Ülkemizde otomotiv, makine imalat, denizcilik, savunma, tarım makinaları ve beyaz eşya sanayi başta olmak üzere piyasada artan kaliteli yarı mamul ihtiyacına çözüm ortağı olmak düşüncesiyle yatırımlarına yön veren ve bugün Türkiye'nin en modern çelik depolarına sahip olan Hasçelik tüm depolarında %100 barkod sistemine geçerek kusursuz hizmet anlayışıyla tedarik sağladığı müşterilerine ürünlerin izlenebilirliği konusunda da büyük kolaylık sunmaktadır.

Hasçelik; sahip olduğu yenilikçi, güvenilir, dürüst, müşteri odaklı, takım ruhu ve rekabetçilik değerlerini korumakta, sektöründe öncü olmaya aynı hızla devam etmektedir.

Hasçelik:

Anadolu'dan 5 kıtada 30'dan fazla ülkeye

7 farklı ilde

110.000 m²

Toplam alan

tam kontinü hizmet
veren tek tesis

200.000 ton/yıl

Sıcak haddeleme kapasitesi

1.3. Markalarımız

Hasmil, Türk sanayicisinin vasıflı çelik ihtiyacını karşılamak amacı ile vakumlu kütüklerden yuvarlak, kare, lama ve altıköşe kesitlerinde haddelenen ürünlerdir. Genellikle karbon yaylık ve yapı çeliklerinin hakim olduğu Hasmil markalı ürünlerde müşteri talebine bağlı olarak; ıslah çelikleri ve sementasyon çelikleri de üretilmektedir.

İthalatı gerçekleştirilen dikişsiz borulardan oluşan ürünlerdir. 21,3-800 mm dış çap aralığında satışa sunulan dikişsiz borular DIN, EN, ASTM, API ve GOST normları gibi uluslararası normlara göre üretilmektedir. St35.8, St37, St44, St52, GrB, CK45 gibi başlıca kalitelerin yanı sıra müşteri talebine göre 4140, 8620, 15Mo3 vb. alaşımli boruların da tedariki gerçekleştirilmektedir.

Dünya standartlarına (EN-DIN-SAE-AFNOR-BS vb.) ve müşteri özel şartnamelerine uygun, dünyanın önde gelen çelik üreticilerinden temin edilen ürünlerdir. ıslah çelikleri, sementasyon çelikleri, karbon çelikleri, otomat çelikleri ve özel alaşımli çelikler başta olmak üzere, özel kalitelerdeki farklı müşteri talepleri de ithalat yoluyla karşılanmaktadır.

Türk sanayisinin parlak çelik ihtiyacını karşılamak amacıyla, kabuk soyma, taşlama, kumlama, soğuk çekme, kangal çekme, yağlı doğrultma ve pah kırma işlemleri PLC, PC ve Lazer kontrollü son teknoloji makinelerle yapılan ürünlerdir. Hasmil ve Hasithal markalı ürünlerin tamamına parlak çelik üretim merkezlerinde yukarıda belirtilen işlemler uygulanmaktadır. Ayrıca dikişsiz çelik çekme borulara da müşteri talepleri doğrultusunda kabuk soyma ve dıştan soğuk çekme işlemi uygulanmaktadır.

İthal edilen 1. sınıf çatlak kontrollü Kangal ve Çubuk Otomat malzemeler Hasçelik üretim tesisinde soğuk çekme işlemine tabi tutularak Türk sanayicisinin hizmetine sunulmaktadır. Ø 6-30 arası Kangal Otomatlar Ø 5-29 çaplar arasında soğuk çekim, doğrultma ve çift taraflı pah kırma işlemine tabi tutulmaktadır. Aynı makinelerde altı köşe H 27'ye kadar üretim de gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca, yuvarlak olarak 70, altı köşe olarak ta 60 çapa kadar Çubuk Otomatların üretimi yapılabilmektedir.

1.4. Renk Kodlarımız

KOD NO	RENK	AÇIKLAMA	ALAŞIM
R: 9003 - P: White		Beyaz	C 40 / SAE 1040
R: 9003 - 3020 P: White - 485C		Beyaz Üzerine Kırmızı Nokta	GRADE 60
R: 9003 - 5015 P: White - 3005C		Beyaz Üzerine Mavi Nokta	C 43
R: 5015 - P: 3005C		Mavi	C 50 / SAE 1050
R: 3020 - P: 485C		Kırmızı	St 37-2 / S 235 JR
R: 3020 - 5015 P: 485C - 3005C		Kırmızı Üzerine Mavi Nokta	SAE 1008
R: 4005 - P: 2655C		Mor	C 45 / SAE 1045
R: 4005 - 9003 P: 2655C - White		Mor Üzerine Beyaz Nokta	Ck 45 / C 45 E
R: 6018 - P: 361C		Yeşil	C 30 / SAE 1030
R: 1016 - P: 395C		Sarı	St 52 / S 355 JR
R: 9003 - 8012 P: White - 477C		Beyaz Üzerine Kahverengi Nokta	St 60-2 / E 355
R: 5015 - 9003 P: 3005C - White		Mavi Üzerine Beyaz Nokta	St 70-2 / E 360
R: 3020 - 9005 P: 485C - Black		Kırmızı Üzerine Siyah Nokta	C 10 / SAE 1010
R: 1016 - 5015 P: 395C - 3005C		Sarı Üzerine Mavi Nokta	SAE 1020
R: 1016 - 6018 P: 395C - 361C		Sarı Üzerine Yeşil Nokta	SAE 1018
R: 1016 - 3020 P: 395C - 485C		Sarı Üzerine Kırmızı Nokta	C 22
R: 5015 - 3020 P: 3005C - 485C		Mavi Üzerine Kırmızı Nokta	C 60 / SAE 1060
R: 5015 - 2004 P: 3005C - 1665C		Mavi Üzerine Turuncu Nokta	C 65 / SAE 1065

KOD NO	RENK	AÇIKLAMA	ALAŞIM
R: 5015 - 1016 P: 3005C - 395C		Mavi Üzerine Sarı Nokta	C 70 / SAE 1070
R: 1016 - 9003 P: 395C - White		Sarı Üzerine Beyaz Nokta	St 44-2 / S 275 JR
R: 2004 - 9005 P: 1665C - Black		Turuncu Üzerine Siyah Nokta	SAE 4340
R: 7039 - P: 405C		Gri	SAE 4140
R: 7039 - 9005 P: 405C - Black		Gri Üzerine Siyah Nokta	42 CrMo 4
R: 7039 - 9003 P: 405C - White		Gri Üzerine Beyaz Nokta	50 CrMo 4
R: 2004 - P: 1665C		Turuncu	41 Cr 4
R: 2004 - 9003 P: 1665C - White		Turuncu Üzerine Beyaz Nokta	SAE 5140
R: 9005 - P: Black		Siyah	SAE 8620
R: 6018 - 9003 P: 361C - White		Yeşil Üzerine Beyaz Nokta	11SMnPb30
R: 6034 - P: 325C		Turkuaz	16 MnCr 5
R: 6034 - 9005 P: 325C - Black		Turkuaz Üzerine Siyah Nokta	20 MnCr 5
R: 8012 - P: 477C		Kahverengi	60 SiMn 5
R: 8012 - 9003 P: 477C - White		Kahverengi / Beyaz	SAE 9260
R: 3020 - 9003 P: 485C - White		Kırmızı / Beyaz	55 Cr 3
R: 7039 - R: 2004 P: 405C - 1665C		Gri / Turuncu	51 CrV 4
R: 3020 - 1016 P: 485C - 395C		Kırmızı / Sarı	SAE 9262

* 30 mm'den büyük kesitteki malzemelere noktalar tek tek konulur.

2

Çelikler Hakkında ● Genel Bilgiler

2.1. Çelik Nedir?

Çelik, bir Demir (Fe) Karbon (C) alaşımıdır. C'dan başka farklı oranlarda alaşım elementleri ve empürite (saf olmayan, kirlilik yaratan) elementler bulunur. Çeliğe farklı özellikler kazandıran içerdiği elementlerin kimyasal bileşimi ve çeliğin içyapısıdır. Çeliğe değişik oranlarda alaşım elementleri katılabileceği gibi, çeşitli işlemler (ıslah, normalizasyon vs.) ile içyapı da kontrol edilerek kullanım amacına göre değişik özelliklerde çelik elde edilir.

Mangan (Mn), Fosfor (P), Kükürt (S) ve Silisyum (Si) üretim sırasında hammaddeden kaynaklanan elementler olup, çelik bünyesinde belirli oranlarda bulunur. Diğer elementler ise (Cr, Ni vs.) ferro-alyajlar halinde istenilen miktarlarda çelik bünyesine ilave edilir.

Çelik demir cevherinden veya hurdadan geri dönüşüm ile iki şekilde üretilmektedir. Sıvı çelik üretildikten sonra döküm ile ingot olarak veya sürekli döküm yöntemi ile kütük ya da blum olarak şekillendirilir.

Vasıflı Çelikler alaşımsız, düşük alaşımlı ve alaşımlı çelikler olup, kitlesel olarak üretilen çeliklerden bazı noktalarda ayrılmaktadır. Bu noktalar;

- Üretim yöntemi,
- Üretim araçları,
- Alt limitlerde bulunan S, P ve diğer empüriteler ile çözünmüş gaz miktarları.

Çelikler genel olarak aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır;

- Karbon ve alaşımlı çelik olarak bileşimlerine göre,
- Üretim yöntemlerine göre,
- Son üretim yöntemine göre,
- Ürün şekline göre,
- Kullanım yerleri, üretim programları ve deoksidasyon durumlarına göre.

Çeliklerin temel özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Çeliklerin büyük çoğunluğu ısıtılı işlemlere karşı duyarlıdır. Bu nedenle kimyasal bileşimin yanı sıra uygulanan ısıtılı işlemler sonucunda istenen sertlik, mekanik ve fiziksel özellik, elektriksel özellik, korozyona ve yüksek sıcaklığa dayanım özelliklerine tam olarak kavuşturulabilir.
- Çelikler yapılarının gerektirdiği sıcaklıklara kadar ısıtıldıklarında şekillenme özelliğine kavuşur (haddeleme, presleme, dövme).

- Ayrıca kimyasal bileşim ve içyapı olarak uygun olan çelikler haddeleme, presleme gibi yöntemlerle soğuk olarak da şekillendirilebilir.
- Talaş kaldırıcı tezgâhlarda işlenerek, istenilen şekil ve yüzey düzgünlüğüne getirilebilir.
- Kimyasal bileşim olarak uygun olan çelikler kaynak işlemi ile birleştirilebilir.
- Çeliklerin büyük bir bölümü çeşitli yöntemler ile metal ile kaplanmaya, emaye yapılmaya, boyanmaya ve plastik maddeler ile kaplanmaya elverişlidir.

2.2. Alaşım Elementlerinin Çelik Yapısına Etkisi

Karbonlu çeliklerden normal olarak sağlanamayan kendine has özellikleri sağlayabilmek amacıyla, bir veya birden fazla alaşım elementi katmak suretiyle yapılan çelikler alaşımlı çeliklerdir.

Alaşım elemanlarının etkisi, diğer metallere nazaran en çok çelik yapısında etkili olmaktadır. Ayrıca alaşım elementlerinin etkileri toplanabilir olmadığından, çok sayıda alaşım elementinin birlikte bulunması halinde beklenen özellik değişimleri ancak genel çerçevede ele alınabilir ve bu konuda kesin bir yaklaşım yapılamaz.

Alaşımlı çelikler, alaşım elemanları (karbon ve artırılmayan elemanlar dışında kalan diğerleri) toplam miktarı %5'ten az olan (düşük alaşımlı) çelikler ve alaşım elemanlarının toplamı %5'ten fazla olan (yüksek alaşımlı) çelikler olmak üzere, iki ana gruba ayrılırlar. Alaşımsız çeliklere benzer davranışa sahip olan düşük alaşımlı çeliklerin en belirgin özelliği, sertleşme kabiliyetlerinin daha yüksek olmasıdır. Ayrıca, sertlik, çekme dayanımı, akma sınırı, elastiklik modülü gibi dayanım özellikleri ile sıcağa dayanıklılık, meneviş dayanıklılığı, gibi karakteristikler yükselirken, genellikle kopma uzaması, kesit daralması, çentik darbe dayanımı gibi değerlerde azalma olur. Alaşımsız ve düşük alaşımlı çeliklerde, istenilen özelliklerin bulunmaması veya yetersiz olması halinde yüksek alaşımlı çelikler kullanılır. Bu tür alaşımlama, normal sıcaklıklardaki mekanik dayanımın artırılmasının yanı sıra, özellikle sıcağa, tufalleşmeye, korozyon dayanımına, sıcaklıkta sertlik ve manyetiklenmeme gibi bazı istenen özelliklerin elde edilmesini amaçlar.

Karbon (C)

Çelik için temel alaşım elementidir. Karbon miktarının artmasıyla sertlik ve dayanım önemli ölçüde artar. Ancak %0,8 karbona kadar çekme gerilmesi ve akma sınırı değeri artar. Bu değerden sonra kırılma artar, ısıtılı işlem sonu sertlik kalıntı östenit sebebiyle daha fazla artmaz. Çeliğin alabileceği maksimum sertlik 67 HRC olup bu değer 0,6

karbon miktarı ile elde edilir. Çeliklerde Karbon miktarı süneklilik, dövülebilirlik, derin çekilebilirlik ve kaynak kabiliyeti gibi özellikleri olumsuz yönde etkilemektedir. Yüksek karbonlu çeliklerin ısıtılmasında çatlama riski de fazladır.

Mangan (Mn)

Yapıya genellikle cevher halinde iken girer. Mekanik özellikleri iyileştirmesi sebebiyle ayrıca da ilave edilir. Temel alaşım elementi olarak da kendisini gösterebilir. Genel olarak sünekliliği azaltmakla birlikte, çeliğin dayanımını artırır özelliğe sahiptir. %3 Mn miktarına kadar, her %1 Mn için çekme dayanımı yaklaşık 100 MPa kadar artar, %3-8 arası artış azalır, %8'den itibaren düşüş görülür. Çeliğin dövülebilirliği ve sertleşebilirliğini iyileştirici özelliğindedir. Kaynak kabiliyetini olumsuz yönde etkilemez ve kaynaklanabilir malzemeler içinde %1,6 oranına kadar yükseltilebilir. Manganın iyi yöndeki etkisi karbon oranının artmasıyla birlikte artar. Ayrıca çeliğin yüzey kalitesini iyileştirir.

Silisyum (S)

Çelik üretimi esnasında oksijen giderici olarak kullanılır. Döküm çeliklerde, döküme akıcılık sağlamak için ilave edilebilir. Ferrit içerisinde çözünebilir özelliğine sahip olduğu için malzemenin süneklilik ve tokluğunu düşürmeden, dayanımı ve sertliği artırır. Yüksek silis içeren çeliklerin ısı dayanımı da yüksektir. Genel olarak sertleşebilirliği, aşınma dayanımını ve elastikiyeti yükseltmesine karşın yüzey kalitesini olumsuz yönde etkiler. Silisyum miktarı arttıkça çeliğin tane büyüklüğü de artar.

Kükürt (S)

Otomat çeliklerinde kükürt miktarı, talaşlı şekillendirmeyi iyileştirmek için yüksektir. Bunun dışında istenmeyen bir elementtir ve daima azaltılmaya çalışılır. Kükürt miktarı yükseldikçe, şekillendirmeye dik doğrultuda süneklilik ve darbe dayanımı düşer, boyuna doğrultuda etkilenme azdır. Mangan ile dengelenmediğinde sıcaklıkta kırılabilirlik yapar. Kaynak edilebilirliği ve sertleşebilirliği kötüleşir.

Fosfor (P)

Mevcutiyeti ile malzeme tokluğunu düşüren, zararlı etkiye sahip bir elementtir. Çeliğin dayanımını ve sertliği artırıcı özelliği olmasına karşın süneklilik ve darbe dayanımını düşürür. Bu etki yüksek karbonlu çeliklerde daha net görülür. Çeliğin korozyon dayanımını iyileştirmesine karşın mümkün olduğunca düşük olmasına çalışılır ve kükürtle birlikte fosfor azlığı malzeme kalitesinde birinci kriterdir.

Krom (Cr)

Çeliklere en fazla ilave edilen alaşım elementidir. Çelikte, oksidasyona ve korozyona karşı dayanımı, aşınma direncini ve sertleşebilirliği artırır. Çeliğe ilave edilen krom Cr₇C₃ ve Cr₂₃C₆ gibi sert karbürler oluşturarak sertliği direkt olarak artırır. Dönüşüm hızlarını da yavaşlatarak sertlik derinliğini de aynı oranda artırır. Krom, %25'e varan değerlerde ilave edilmesi halinde malzeme yüzeyinde bir oksit tabakası oluşturarak paslanmaya karşı direnç sağlar ve malzemeye parlak bir görüntü kazandırır. Çekme dayanımını ve sıcaklık dayanımını da artırır özelliğe sahiptir. Bazı alaşımlarda meneviş kırılabilirliğine sebep olabilir veya sünekliliği düşürebilir. Bu etkileri azaltmak amacıyla daha çok Ni ve Mo ile birlikte kullanılır.

Nikel (Ni)

Nikel %5'e varan oranlarda, alaşımlı çeliklerde geniş bir biçimde kullanılır. Nikel malzemenin mukavemetini ve tokluğunu artırır. Özellikle paslanmaz çeliklerde daha geniş yer alır. Nikel aynı zamanda tane küçültme etkisine de sahiptir. Alaşım elemanı olarak nikelin tek başına kullanımı son yıllarda azalmış Ni-Cr alaşımı başta olmak üzere Ni-Mo yahut Ni-Cr-Mo alaşımları yaygınlaşmıştır. Sıcaklık ve tufalleşmeye karşı iyileştirici özelliğe sahip olmasının yanı sıra, krom ile birlikte kullanılarak sertleşmeyi, sünekliliği ve yorulma direncini artırır.

Molibden (Mo)

Molibden düşük nikel ve düşük krom içeren çeliklerde temper gevrekliği eğilimini gidermek için kullanılır. %0,3 civarında molibden ilavesi bunu sağlar. Molibden ilavesi yapılan nikel ve krom çeliklerinin temper sonrası darbe dayanımları da önemli ölçüde yükselir. Aynı zamanda akma ve çekme dayanımını artırır.

Vanadyum (V)

Nikel gibi vanadyum da çelikler için önemli bir tane küçültücüdür. %0,1 gibi bir oranda kullanılması bile, sertleştirme prosesi esnasında tane irileşmesini önemli ölçüde engeller. Vanadyum sertlik derinliğini artırmakla beraber sıcaklık dayanımını da artırır. Özellikle kesmeye çalışan parçalarda, darbe dayanımının artmasını sağlayarak kesici kenarların formunun uzun süre muhafaza edilmesinde etkilidir.

Wolfram (W)

Wolfram; çeliğin dayanımını artıran bir alaşım elementidir. Takım çeliklerinde, kesici kenarın sertliğinin muhafazasını, takım ömrünün uzamasını ve yüksek ısıya dayanımını sağlar. Bu sebeple özellikle yüksek hız çeliklerinde, takım çeliklerinde ve ıslah çeliklerinde, alaşım elementi olarak kullanılır. Yüksek çalışma sıcaklıklarında, çeliğin menevişlenip sertliğini kaybetmemesini sağladığından, sıcağa dayanımlı çeliklerin yapımında kullanılır.

Niobyum (Nb)

Tane inceltici etkiye sahip olan element, aynı zamanda, akma sınırını da yükseltir. Kuvvetli karbür yapıcı özelliği ile sertliği de artırır.

Titanyum (Ti)

Kuvvetli karbür yapıcı özelliği vardır ve sertliği artırır. Çelik üretimi esnasında deoksidan olarak da kullanılır. Tane inceltici etkiye sahiptir.

Kobalt (Co)

Yüksek sıcaklıklarda tane büyümesini yavaşlattığı için, daha çok hız çeliklerine ve sıcağa dayanıklı çeliklere ilave edilir.

Alüminyum (Al)

En güçlü deoksidandır. Isıtma da tane kabalaşması ve yaşlanmayı azaltır. Tane inceltici özelliğe sahiptir.

Bor (B)

Düşük ve orta karbonlu çeliklerin sertleşebilirliğini en etkin artırır özelliğe sahiptir. Sakinleştirilen çeliklere 0,0005-0,003 kadar düşük oranda katılırlar.

Bakır (Cu)

Sıcak şekillendirmede kırılma eğilimine sebep olduğu için %0,5 oranı pek aşılmaz. Sünekliliği ciddi oranda düşürmesine karşın korozyon dayanımını artırır ve sertliği artırdığı için ilave edilir.

Azot (N)

Nitrür teşekkül ettirerek sertliği artırır. Nitrürasyon ile 1100 VSD kadar sertlik elde edilebilir. Mekanik dayanım ve korozyona karşı direnci artırmasına karşın yaşlanma meydana getirir.

Çeliklerin alaşımli sayılabilmesi için içerebilecekleri elementlerin alt sınırları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

ELEMENT	ALT SINIR (% AĞIRLIK)
Alüminyum	0,10
Bakır	0,40
Bor	0,0008
Bizmut	0,10
Kobalt	0,10
Krom	0,30
Kurşun	0,40
Mangan	1,60
Molibden	0,08
Nikel	0,30
Silisyum	0,50
Titanyum	0,05
Vanadyum	0,10

2.3. Çeliklerin Isıl İşlemi

Genel olarak ısıl işlem, malzemenin sertliği, tane yapısı ve mekanik özelliklerinin istenen değerlerde olmasını sağlamak amacıyla, malzemeye uygulanan bir dizi ısıtma ve soğutma işlemidir.

Isıl işlem yapıları özellikleri ve elde edilen özellikler bakımından, Tavlama ve Sertleştirme olarak iki grupta incelenebilir.

Tavlama

Malzemelerin, talaşlı işlem kabiliyetini artırmak, plastik şekillendirme kabiliyetini artırmak, iç yapı özelliklerini düzeltmek gibi amaçlarla yapılan ve malzemenin istenen bir sıcaklığa kadar ısıtılıp, yavaş soğutulması şeklinde gerçekleştirilen işlemlerdir.

Tavlama işlemi işlem sıcaklıkları ve soğutma şekilleri yönünden farklı şekillerde ifade edilir. Başlıca tavlama işlemleri şu şekilde belirtilebilir.

Yumuşatma Tavlaması: Isıl işlem görmemiş malzemeler, içerdikleri karbon oranlarına bağlı olarak, oda sıcaklığında farklı sertlikler gösterirler. Bazı malzemeler sertlikleri itibarıyla kolay işlenemez durumda olabilirler. Özellikle plastik şekil değiştirme işlemleri için malzemelerin minimum sertlikte olması istenir. Bu sebeple, malzemelerin yumuşatılması amacıyla malzemelere yumuşatma tavlaması yapılır.

Çelik malzemelerin, oda sıcaklığındaki yapıları, tanecikler halinde ve içindeki karbon oranıyla doğru orantılı olarak, ince uzun plakalar şeklinde, sıralı dizilmiş görünümdeki karbür çökeltileri şeklindedir. Perlit olarak anılan bu yapı içerisindeki karbür plakalarının sıklığı, malzemenin içerdiği karbon oranıyla artar ve bu durum sertliğin de artmasına sebep olur.

Yumuşatma tavlama yapılarak, ince uzun yapıdaki karbür plakalar, daha kısa ve küresel bir yapıya dönüştürülür. Bu durumda çelik ilk haline oranla daha yumuşak ve kolay şekillendirilebilir bir yapıya sahip olur. Bu yöntem küreleştirme tavlama olarak da bilinir.

Gerilme Giderme Tavlama: Kaynaklama, plastik şekil verme veya aşırı ısıtma-ani soğutma gibi durumlar sonucu malzeme içinde, çeşitli yönlere iç gerilmeler meydana gelir. Bu gerilmelerin giderilmesi amacıyla en yüksek kullanım sıcaklığının üstünde ve faz dönüşüm sıcaklığının altında bir sıcaklıkta parçalar en fazla iki saat bekletilerek iç gerilmelerinin giderilmesi sağlanır.

Yeniden Kristalleştirme Tavlama: Plastik şekil verme yöntemleriyle şekillendirilen parçaların tane yapılarında, özellikle cidar bölgelerinde, kalıcı yapı bozulmaları meydana gelir. Bu durum sertlik ve mukavemetin artması, süneklik ve elektrik iletkenliğinin azalmasına sebep olur. Faz dönüşüm sıcaklığının altında bir sıcaklıkta, bir saate kadar bekletme ve yavaş soğutma ile tane yapısı düzgün ve düzenli bir forma dönüşerek, deformasyon öncesi özelliklerin geri kazanılması sağlanır. Bu işlem rekristalizasyon olarak da bilinir.

Normalleştirme Tavlama: Tavlama işlemlerinin tamamı malzemeye iyi özellikler kazandırmakla beraber, tane irileşmesine de sebep olur. Yapılacak işleme göre iri taneli yapıların istenmediği durumlar için malzemeler sertleştirme sıcaklığına kadar ısıtılarak, sakin havada soğumaya bırakılırlar. Normalleştirme tavlama diğerlerinden ayıran özellik parçaların yavaş soğutulması yerine, sakin havada hızlı soğutulmasıdır. Bu durumda tane yapısı daha ince yapılı olur. Bu işlem normalizasyon olarak da bilinir.

Sertleştirme

Üretimi yapılan parçaların çalışma şartlarına göre değerlendirilmesiyle, parçanın tamamı veya bir kısmının, çekirdeğe kadar veya sadece cidar yüzeyi boyunca sertlik kazanması istenebilir. Bu gibi durumlar söz konusu olduğu zaman istenen özelliğe göre farklı ısıl işlemler uygulanması gerekir.

Yapılış özellikleri ve nihai yapı özellikleri göz önüne alınarak sertleştirme işlemi farklı başlıklar altında değerlendirilir.

İslah İşlemi

İstenen sertlik ve mekanik özelliklerin elde edilmesi amacıyla yapılan su verme ve menevişleme işlemidir. Özellikle parçanın tüm kesitinin sert olması istendiği durumlar için kullanılır.

Sertleştirme yöntemleri işlemi en basit şekilde, malzemenin sertleştirme sıcaklığına kadar ısıtılması ve ani olarak soğutulmasıyla gerçekleştirilmesi şeklinde tariflenebilir. Konuyla ilgili olarak, sertleştirme sıcaklığının seçimi, ısıtma hızı, soğutma ortamı seçimi ve soğutma hızı gibi faktörlerin birbiri ile olan ilgileri ve doğru değerlerin belirlenmesi uzmanlık gerektiren konulardır.

Sertleştirme sıcaklık aralıkları, maksimum sertliğin, en küçük tane yapısı ile elde edilmesini sağlayacak şekilde bir dizi deney ile belirlenen değerlerdir. Bu değerlerin altında veya üzerinde yapılacak ısıtma, sertlik değerinin düşük, nihai iç yapının ise istenen şekilde olmaması ile sonuçlanacaktır. Ayrıca sertleştirme sıcaklığında tutma süresi de önemli olup, malzemenin alaşımli, az alaşımli olması ve tane boyutlarının uygunluğu ile bağlantılıdır.

Su verme ortamının seçimi, malzemenin alaşım miktarıyla alakalıdır. Düşük alaşımli çelikler için daha çok su ve tuz banyoları tercih edilirken, yüksek alaşımli çelikler için çarpılma riski göz önünde bulundurularak yağ gibi yumuşak ortamlar tercih edilir. Yoğunlukla kullanılan soğutma ortamları su, yağ, tuz banyosu ve hava şeklinde belirtilebilir.

Su: Suda su verme işlemiyle ilgili en önemli özelliklerden biri, sıcak parçayı soğutmak için kullanılan suyun sıcaklığıdır. 20-40 °C arasındaki soğutma suyu sıcaklığı en verimli sıcaklıktır. 60 °C üzerindeki sıcaklıklarda soğutma hızı fazlasıyla düşer.

Yağ: Yağda su verme işlemindeki yağın soğutma hızı, suyun soğutma hızından yavaştır. Soğutma hızının en verimli olduğu yağ sıcaklığı 50-80 °C arasındadır. Ayrıca yağın sürekli olarak hızlı biçimde karıştırılması verimi büyük ölçüde artırır.

Tuzlu Su Çözeltisi: Suda su verme verimini artırmak için suya sodyumhidroksit veya mutfak tuzu ilave edilebilir. Mutfak tuzu parça üzerinde korozyona sebep olduğu için pek az tercih edilir. %10 oranında ilave edilecek NaOH soğutma hızını çok fazla artırır. Bu tip kullanımlar, yüksek sertleşme derinliğini artırarak iç gerilmelerin az olmasını da sağlar.

Hava: Havada su verme işlemi diğer yöntemlere göre en az verimli oranıdır. Bunun en büyük sebebi havanın soğutma hızının çok düşük olmasıdır. Hatta sakin havanın soğutma hızı suyun %1'inden daha azdır. Bu sebeple bu yöntem sadece yüksek hız çelikleri için tercih edilebilir.

Menevişleme

Su verme işlemi sonrası oluşan nihai yapı, çok sert ve kırılğan olup, ani soğutma esnasında oluşan iç gerilmelere sahiptir. Dolayısıyla menevişleme malzemenin tokluğunun iyileştirilmesi için malzemenin tekrar ısıtılıp, aynı sıcaklıkta bir süre tutularak soğutulmasıdır.

Menevişleme işlemi istenen tokluk oranı, sertlik ve nihai yapıya göre farklı sıcaklıklarda yapılabilir. Su verilen parçanın tamamen soğumasını bekledikten sonra yapılan menevişleme çatlamaya sebep olabilir. Bu sebeple parça 60-80 °C sıcaklığa düşmesiyle birlikte menevişlemenin hemen yapılması gerekir.

Sementasyon

Kolay işlenebilir özelliğe sahip düşük karbonlu çelikler, işlendikten sonra kullanım amaçları doğrultusunda, yüzeylerine karbon emdirilerek, sertleştirme işlemine tabi tutulurlar. Bu işlem parça yüzeyinin aşınma dayanımını artırır ve çekirdek bölgenin yumuşak kalması ile tüm parçanın tok özellikler göstermesini ve darbe dayanımının yüksek olmasını sağlar.

Sementasyon işlemi, katı, sıvı veya gaz fazlı ortamlarda gerçekleştirilebilir. Kontrolü en kolay ve ekonomik yöntem gaz ortamında yapılan sementasyondur. Karbon verici olarak CO veya metan gazı gibi hidrokarbonlar kullanılır. Sıvı ortam sementasyonunda yaygın olarak sodyumsiyaniür ve potasyumsiyaniür gibi karbon vericilerin tuzları kullanılır. Sıvı ortam sementasyonu daha çok küçük parçaların sertleştirilmesi için uygundur. Katı ortam sementasyonunda daha çok odun kömürü kullanılır. Kontrolü zor ve tecrübe gerektiren fazla tercih edilmeyen bir yöntemdir.

Sementasyon işleminde, yüzey karbon oranı %0,7-0,8 oranlarına artırılmaya çalışılır. Bunun üzerinde emdirilen karbon, karbür çökmesine yol açarak kırılğan bir yüzey oluşturur. Sementasyon için asıl kriter etkin sementasyon derinliğidir.

Karbon emdirme işlemi müteakip, su verme işlemi uygulanarak cidarın sertleştirilmesi gerçekleştirilir. Su verme işlemi, karbon emdirme sıcaklığından su verilerek (doğrudan su verme), oda sıcaklığına kadar soğutulup ıslah edilerek (tek su verme) veya karbon emdirme sıcaklığından su verildikten sonra düşük sıcaklıkta ıslah edilerek gerçekleştirilir. Su verme işlemlerinden sonra mutlaka menevişleme yapılmalıdır. Sementasyon işlemi ardından sağlanacak en yüksek aşınma dayanımı, en yüksek sertlikte değil, yaklaşık 300 °C'de yapılan menevişlemeden sonra elde edilir.

İndüksiyonla Yüzey Sertleştirme

Parçanın indüksiyon akımı yardımıyla yüzeyinin ani olarak ısıtılıp, ani olarak soğutulmasıyla yapılan bir yüzey sertleştirme işlemidir. Alevle sertleştirmeye benzer fakat gerek işlem süresi, gerekse yüzeyde oluşturulan yüksek ısı birikimi açısından daha verimlidir. İndüksiyonla yapılan ani ısıtmanın ardından yapılan ani soğutma işlemi genellikle su ile yapılır ve yüksek karbonlu çeliklerde çatlama ihtimalini artırır. Soğutma suyunun 60 °C civarında olması veya tuz kullanılması çatlama ve iç gerilme ihtimalini azaltır.

Sertleştirmeden sonra iç gerilmelerin giderilmesi için 150-200 °C arasında menevişleme yapılır.

3

Çeliklerin ● Sınıflandırılması

3.1. Genel Yapı Çelikleri

Çekme Dayanımına Göre İfade Edilen Yapı Çelikleri

Çekme dayanımına göre ifade edilen yapı çelikleri, öncelikli olarak çekme gerilmeleri ve akma sınırı değerleri dikkate alınan, çelik konstrüksiyon, köprü yapımı, basınçlı kap ve donanımları, taşıt imalatı ve makine konstrüksiyonlarında kullanılmak üzere tercih edilir.

Bu çelikler genellikle alaşımsız çelik olarak tanımlanır, mekanik özellikler daha çok karbon miktarına bağlıdır fakat başta azot ve fosfor olmak üzere, üretim hammaddelerinden ve üretim şekillerinden kaynaklanan mangan, silisyum, bakır ve kükürt elementleri de oldukça etkilidir.

Genel yapı çelikleri kalite gruplarına göre sınıflandırılırlar. Standartlarda yapılan yeni düzenlemeler sonucunda;

- 1. kalite grubuna yalnızca St 33 çeliği verilmektedir. St 33 çeliğinde kimyasal analiz değerleri verilmez, üretim yöntemi ve döküm tarzı serbest bırakılmıştır. Denilebilir ki; 1. kalite grubundaki çelikler itinalı şekilde ergitilmezler.
- 2. kalite grubundaki çelikler, en fazla %0,050 P ve %0,050 S içerirler ve daha çok kaynak konstrüksiyonlarında tercih

* Kaynar dökülmüş çelik, erimiş çelikte bulunan demir oksidin çeliğin kalıpta katılaşması sırasında içindeki karbonun bir kısmı ile birleşip, karbon monoksit teşkil ederek dokusunda gaz habbecikleri etkisi gösteren ve genellikle yüzeyinde ince bir ferrit tabakası bulunan çeliktir.

** Sakin dökülmüş çelik, kepçede veya kalıpta oksijen bağlayıcı (deoksidan) madde kullanılarak erimiş çelikteki demir oksidin oksijeni tamamen alınmış olan çeliktir. (yapı diğerlerine oranla homojendir)

*** Yarı sakın dökülmüş çelik kepçede ve kalıpta, deoksidan madde kullanılarak erimiş çelikte bulunan demir oksidin oksijeni kısmen alınmış olan çeliktir.

**** Yaşlanmayan çelik, uzun süre bekledikten sonra vurma dayanımı, imal edildiği durumdakine göre çok az değişiklik gösteren çeliktir.

edilirler. Silisyum ve mangan miktarı da belirlenmiştir. Fe 37 çeliği kaynar*, sakın dökülmüş** veya yarı sakın dökülmüş*** olarak dökülebilir. Fe 44, Fe 50, Fe 60 ve Fe 70 çelikleri mutlaka sakın ya da yarı sakın dökülürler.

- 3. kalite grubundaki çelikler yaşlanmaya**** dayanıklı ve ince taneli çelik olarak, özellikle sakınleştirilerek dökülürler. Fosfor ve kükürt miktarları %0,040 ile sınırlandırılmıştır. Genellikle 0,020 Al ile deokside edilirler.

Genel yapı çeliklerinin talaşlı şekillendirilmesinde, ağırlıklı olarak daha çok normal tavlı veya soğuk şekillendirilmiş malzeme tercih edilmelidir. Normal tavlama ve yaklaşık 600-650 °C sıcaklığında uygulanan gerilim giderme tavlama dışında, genel yapı çeliklerine ısı işlem uygulanmaz. Bunun nedeni, yapı içerisinde istenmeyen elementlerin fazla oluşu; bunun neticesinde oluşan kuvvetli çökelmeler ve sertleştirme çatlaklarıdır.

Genel yapı çelikleri, nokta ve makara dikiş kaynağı ile birlikte, direnç kaynağına da uygundur. Fe 60 ve Fe 70 çelikleri, kaynaktan sonra yavaş soğutulmalı veya derhal tavlmalıdır. Eğer çeliklerdeki karbon miktarı %0,2'den az ise diğer pres kaynağı yöntemleri de kullanılabilir.

GENEL YAPI ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN (Eski)	DIN (Yeni)	SAE/AISI	DEOKSİDASYON ŞEKLİ	ISIL İŞLEM	KİMYASAL BİLEŞİM (max % ağırlık)					
						C	MN _{max}	P _{max}	S _{max}	N _{max}	Al _{max}
1.0035	St 33	S185	-	-	U, N	-	-	-	-	-	-
1.0037	St 37-2	S235JR	-	-	U, N	0.17 _{max}	1.40 _{max}	0.045	0.045	0.009	-
1.0036	USt 37-2	S235JRG1	A570Gr.33,36	K	U, N	0.17 _{max}	1.40 _{max}	0.045	0.045	0.007	-
1.0038	RSt 37-2	S235JRG2	A570Gr.36	S	U, N	0.17 _{max}	1.40 _{max}	0.045	0.045	0.009	-
1.0116	St 37-3	S235J2G3	A284Gr.D	SS	U, N	0.17 _{max}	1.40 _{max}	0.035	0.035	-	0.020
1.0044	St 44-2	S275JR	A570Gr.40	S	U, N	0.21 _{max}	1.50 _{max}	0.045	0.045	0.009	-
1.0144	St 44-3	S275J0	A573Gr.70	SS	U, N	0.20 _{max}	1.50 _{max}	0.040	0.040	0.009	0.020
1.0570	St 52-3	S355J0	-	SS	U, N	0.20 _{max}	1.60 _{max}	0.040	0.040	0.009	0.020
1.0050	St 50-2	E295	A570Gr.50	S	U, N	0.30 _{ort}	-	0.045	0.045	0.009	-
1.0060	St 60-2	E335	-	S	U, N	0.40 _{ort}	-	0.045	0.045	0.009	-
1.0070	St 70-2	E360	-	S	U, N	0.50 _{ort}	-	0.045	0.045	0.009	-

K - Kaynar Döküm S - Sakin Döküm SS - Yarı Sakin Döküm U - Sıcak Haddelenmiş, Başka İşlem Görmemiş N - Normal Tavlınmış

GENEL YAPI ÇELİKLERİ MEKANİK ÖZELLİKLERİ

Malz. No.	DIN (Eski)	DIN (Yeni)	SAE/AISI	ÇEKME DAYANIMI (Mpa)		AKMA SINIRI (≥ Mpa)					KOPMA UZAMASI (şekillendirme yönü-dik doğrultu) (≥ %)		
				< 3 mm	≥ 3 mm	≤ 16 mm	≥ 16 mm	≥ 40 mm	≥ 63 mm	≥ 80 mm	≤ 3 mm	≤ 40 mm	≤ 63 mm
					≤ 100 mm		≤ 40 mm	≤ 63 mm	≤ 80 mm	≤ 100 mm	≥ 40 mm	≥ 63 mm	≥ 100 mm
1.0035	St 33	S185	-	310 - 540	290 - 510	185	175	-	-	-	16	-	-
1.0037	St 37-2	S235JR	-	360 - 510	340 - 470	235	225				26	25	24
1.0036	USt 37-2	S235JRG1	A570Gr.33,36	360 - 510	340 - 470	235	225	215	215	195	26	25	24
1.0038	RSt 37-2	S235JRG2	A570Gr.36	360 - 510	340 - 470	235	225	215	215	215	26	25	24
1.0116	St 37-3	S235J2G3	A284Gr.D	360 - 510	340 - 470	235	225	215	215	215	26	25	24
1.0044	St 44-2	S275JR	A570Gr.40	430 - 580	410 - 560	275	265	255	245	235	22	21	20
1.0144	St 44-3	S275J0	A573Gr.70	430 - 580	410 - 560	275	265	255	245	235	22	21	20
1.0570	St 52-3	S355J0	-	510 - 680	490 - 630	355	345	335	325	315	22	21	20
1.0050	St 50-2	E295	A570Gr.50	490 - 660	470 - 610	295	285	275	265	255	20	19	18
1.0060	St 60-2	E335	-	590 - 770	570 - 710	335	325	315	305	295	16	15	14
1.0070	St 70-2	E360	-	690 - 900	670 - 830	360	355	345	335	325	11	10	9

ÇEKME DAYANIMINA GÖRE İFADE EDİLEN GENEL YAPI ÇELİKLERİ

Malz. No.	DIN (Eski)	DIN (Yeni)	SAE/AISI	KULLANIM YERLERİ
1.0035	St 33	S185	-	
1.0037	St 37-2	S235JR	-	İnşaat, sanayi sektöründe, kutu profil, çubuk yapımı ve sıcak haddelenmiş sanayi profilleri yapımında
1.0036	USt 37-2	S235JRG1	A570Gr.33,36	İnşaat, sanayi sektöründe, kutu profil, çubuk yapımı ve sıcak haddelenmiş sanayi profilleri yapımında
1.0038	RSt 37-2	S235JRG2	A570Gr.36	İnşaat, sanayi sektöründe, kutu profil, çubuk yapımı ve sıcak haddelenmiş sanayi profilleri yapımında
1.0116	St 37-3	S235J2G3	A284Gr.D	İnşaat sektöründe, düz satırlı malzemeler, parlaklık istenen malzemeler, dikişli - dikişsiz borular
1.0044	St 44-2	S275JR	A570Gr.40	İnşaat ve sanayi sektöründe, yüksek mukavemetli sıcak çekilmiş sanayi profilleri yapımında
1.0144	St 44-3	S275J0	A573Gr.70	İnşaat ve sanayi sektöründe, yüksek mukavemetli sıcak çekilmiş sanayi profilleri yapımında
1.0570	St 52-3	S355J0	-	Sanayi ve inşaat sektöründe yüksek mukavemet gerektiren uygulamalarda
1.0050	St 50-2	E295	A570Gr.50	Daha çok basma gerilimine maruz yüklerde, manivelalar, kalıp ve pres altlıkları imalinde
1.0060	St 60-2	E335	-	Yüksek mukavemet gerektiren makine elemanları, dişli çarklar vb. uygulamalarda
1.0070	St 70-2	E360	-	Perçin, özel civata kama ve mukavemet gerektiren makine elemanlarında

3.2. Sementasyon Çelikleri

Sementasyon işlemi, yüzey sertliği aşınma dayanımı ve sürekli dayanımı iyileştirici özelliğe sahip olmakla birlikte, parça çekirdek bölge dayanımı ve sünekliğini de iyileştirir. Bu sayede büyük yüklerin taşınması, darbe tarzındaki yüklerin karşılanması sağlanır.

Sementasyon malzemeleri karbon oranı genelde %0,10-0,20 arasındadır, bazı çeşitlerde %0,25'e kadar çıkabilir. Alaşımli veya alaşımsız olarak üretilebilirler.

Sementasyon çelikleri, sementasyon işleminden sonra değişik şekillerde ısıl işleme tabi tutulabilirler. Sementasyon işleminden sonra çekirdek bölgedeki karbon miktarı %0,10-0,20 değerlerinde kalırken, yüzey bölgede karbon miktarı %0,80'e kadar yükselir. Bu durumda yapılacak ısıl işlem sıcaklığının seçimi, parça yapısının her yerinde değişen karbon miktarı nedeniyle zorlaşır. Çekirdek bölge baz alınarak seçilecek sıcaklık parça cidar bölgesinde tane irileşmesine, parça cidar bölgesi baz alınarak seçilecek sıcaklık, çekirdek

bölgenin yeterince sertleşmemesine yol açar. Bu sebeple uygulanabilecek en kolay yöntem sementasyon sıcaklığından direkt sertleştirmedir. Bu yöntem sadece tuz banyosu ve gaz sementasyonundan sonra uygulanabilir. Yöntem ince taneli çelikler için daha uygundur.

Sementasyon çeliklerinde karbon miktarının yükselmesiyle ve ilave edilmiş alaşım elementleriyle, çekirdek bölge dayanımı artırılabilir. Ancak en verimli sonuçta, sementasyon sonrası çekirdek sertleştirmesi ile ulaşılabilir. Bu yönetime çift sertleştirme adı verilir. Çekirdek bölge uygun sertleştirme sıcaklığından ani soğutulan parça, ara tavlama işlemine tabi tutulur ve ardından cidar bölge için uygun sertleştirme sıcaklığından ani soğutulmuş cidar bölgenin sertliği sağlanır.

Sementasyon çeliklerinin kaynak kabiliyetleri iyidir. Alaşımli çeliklerde kaynaktan sonra tavlama gerekir. Talaşlı işlenebilirlik en iyi, normal tavllanmış veya kaba taneli yapıya sahip malzeme ile sağlanır. Yumuşatma yapılmış malzeme kötü yüzey kalitesi verdiği için tercih edilmez.

SEMENTASYON ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	C	Si	Mn	Pmax	Smax	Cr	Mo	Ni
1.0301	C 10	1010	0.07-0.13	≤0.40	0.30-0.60	0.045	0.045	-	-	-
1.0401	C 15	1015	0.12-0.18	≤0.40	0.30-0.80	0.045	0.045	-	-	-
1.1121	Ck 10	1010	0.07-0.13	≤0.40	0.30-0.60	0.035	0.035	-	-	-
1.1141	Ck 15	1015	0.12-0.18	≤0.40	0.30-0.60	0.035	0.035	-	-	-
1.7015	15 Cr 3	5015	0.12-0.18	0.15-0.40	0.40-0.60	0.035	0.035	0.40-0.70	-	-
1.7131	16 MnCr 5	5115	0.14-0.19	≤0.40	1.00-1.30	0.035	0.035	0.80-1.10	-	-
1.7147	20 MnCr 5	5120	0.17-0.22	≤0.40	0.60-0.90	0.035	0.035	1.00-1.30	-	-
1.7321	20 MoCr 4	-	0.17-0.23	≤0.40	0.70-1.00	0.035	0.035	0.30-0.60	0.40-0.50	-
1.7325	25 MoCr 4	-	0.23-0.29	0.15-0.40	0.60-0.90	0.035	0.035	0.40-0.60	0.40-0.50	-
1.5919	15 CrNi 6	-	0.14-0.19	≤0.40	0.40-0.60	0.035	0.035	1.40-1.70	-	1.40-1.70
1.5920	18 CrNi 8	-	0.15-0.20	0.15-0.40	0.40-0.60	0.035	0.035	1.80-2.10	-	1.80-2.10
1.6587	17 NiCrMo 6	-	0.15-0.21	≤0.40	0.50-0.90	0.025	0.035	1.50-1.80	0.25-0.35	1.40-1.70
1.6523	21 NiCrMo 2	8620	0.17-0.23	≤0.40	0.65-0.95	0.035	0.035	0.35-0.70	0.15-0.25	0.40-0.70
1.1140	Cm 15	-	0.12-0.18	≤0.40	0.30-0.60	0.035	0.020-0.040	-	-	-
1.7139	16 MnCrS 5	-	0.14-0.19	≤0.40	1.00-1.30	0.035	0.020-0.040	0.80-1.10	-	-
1.7149	20 MnCrS 5	-	0.17-0.22	≤0.40	1.10-1.40	0.035	0.020-0.040	1.00-1.30	-	-
1.7323	20 MoCrS 4	-	0.17-0.23	≤0.40	0.70-1.00	0.035	0.020-0.040	0.30-0.60	0.40-0.50	-
1.7326	25 MoCrS 4	-	0.23-0.29	0.15-0.40	0.60-0.90	0.035	0.020-0.035	0.40-0.60	0.40-0.50	-
1.5713	13 NiCr 6	3415	0.10-0.17	0.15-0.35	0.30-0.50	0.035	0.035	0.65-0.85	-	1.35-1.50
1.5752	14 NiCr 14	3415; 3310	0.14-0.20	≤0.40	0.40-0.70	0.035	0.035	0.60-0.90	-	3.00-3.50
1.7243	18CrMo 4	-	0.15-0.21	≤0.40	0.60-0.90	0.035	0.035	0.90-1.20	0.15-0.25	-

SEMENTASYON ÇELİKLERİNDE ISIL İŞLEM

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	Sıcak Şekil Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sıcaklığı (°C)	Sementasyon Sıcaklığı (°C)	Sementasyon			Sementasyon sonrası soğutma				Çekirdek Sertleştirme Sıcaklığı	Ara Tavlama Sıcaklığı	Cidar Sertleştirme			Meneviş Sıcaklığı	
						Direkt S.	Basit S.	Çift S.	su	yağ	sıcak banyo	tuz banyosu			sem. Kütüsü	hava	(°C)		Su
1.0401	C 15	1015	1150-850	670-700	900-950	*	*	-	-	-	-	-	-	880-920	-	-	-	-	150-180
1.1121	Ck 10	1010	1150-850	670-700	900-950	*	*	-	*	-	*	-	*	880-920	-	-	-	-	150-180
1.1140	Cm 15	-	1150-850	670-700	900-950	*	*	-	*	-	*	-	*	880-920	-	-	-	-	150-180
1.1141	Ck 15	1015	1150-850	670-700	900-950	*	*	-	*	-	*	-	*	880-920	-	-	-	-	150-180
1.5919	15 CrNi 6	-	1150-850	670-700	900-950	-	*	*	-	*	*	*	*	840-870	630-650	800-830	+	*	170-210
1.5920	18 CrNi 8	-	1150-850	670-700	900-950	-	*	*	-	*	*	*	*	840-870	630-650	800-830	+	*	170-210
1.6523	21 NiCrMo 2	8620	1150-850	670-700	900-950	*	*	-	*	-	*	-	*	840-870	630-650	800-830	+	*	170-210
1.6587	17 NiCrMo 6	-	1150-850	670-700	900-950	-	*	*	-	*	*	*	*	840-870	630-650	800-830	+	*	170-210
1.7015	15 Cr 3	5015	1150-850	670-700	900-950	*	*	-	*	*	*	-	*	870-900	-	-	-	-	150-180
1.7131	16 MnCr 5	5115	1150-850	670-700	900-950	+	*	*	-	*	*	*	*	850-880	-	810-840	+	*	170-210
1.7139	16 MnCrS 5	-	1150-850	670-700	900-950	+	*	*	-	*	*	*	*	850-880	-	810-840	+	*	170-210
1.7147	20 MnCr 5	5120	1150-850	670-700	900-950	+	*	*	-	*	*	*	*	850-880	-	810-840	+	*	170-210
1.7149	20 MnCrS 5	-	1150-850	670-700	900-950	+	*	*	-	*	*	*	*	850-880	-	810-840	+	*	170-210
1.7321	20 MoCr 4	-	1150-850	670-700	900-950	*	-	-	-	*	*	-	-	890-920	-	-	-	-	170-210
1.7323	20 MoCrS 4	-	1150-850	670-700	900-950	*	-	-	-	*	*	-	-	890-920	-	-	-	-	170-210
1.7325	25 MoCr 4	-	1150-850	670-700	900-950	*	-	-	-	*	*	-	-	890-920	-	-	-	-	170-210
1.7326	25 MoCrS 4	-	1150-850	670-700	900-950	*	-	-	-	*	*	-	-	890-920	-	-	-	-	170-210

JOMINY DEĞERLERİ

		Ani soğutulan yüzeyden itibaren (mm) HRC değerleri													
KALİTE		1,5	3	5	7	9	11	13	15	20	25	30	35	40	
15 CrNi 6	Max	47	47	46	45	43	42	41	39	37	35	34	34	33	
21 NiCrMo 2	Max	49	48	44	42	36	32	30	29	26	24	23	23	22	
17 NiCrMo 6	Max	48	48	48	48	47	47	46	46	44	43	42	41	41	
16 MnCr 5	Max	47	46	44	41	37	35	34	33	31	30	29	28	27	
20 MnCr 5	Max	49	49	48	46	44	42	41	40	37	35	34	33	31	
20 MoCr 4	Max	49	47	43	40	36	34	31	29	26	24	23	22	21	
25 MoCr 4	Max	52	51	50	47	43	40	38	36	33	31	30	29	28	

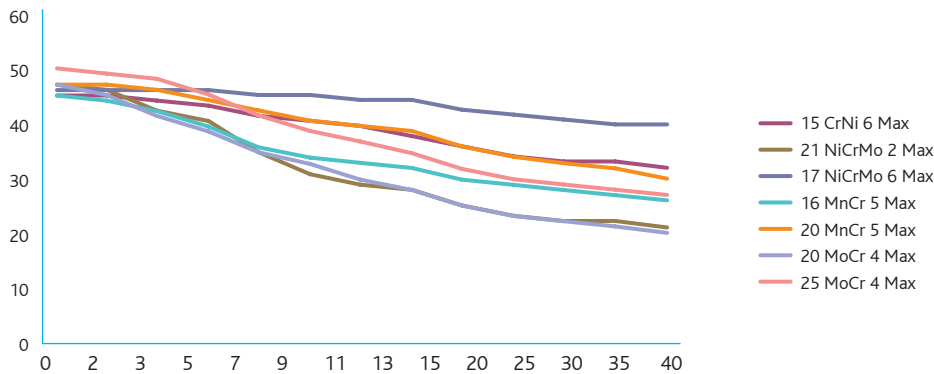
SEMENTASYON ÇELİKLERİ KULLANIM YERLERİ

Matz. No.	DIN	SAE/AISI	KULLANIM YERLERİ
1.0301	C 10	1010	Düşük çekirdek dayanımlı ve orta zorlanmalı, yapı ve makine parçaları
1.0401	C 15	1015	Manivela kolu, burç, makara, dişli çark, ölçü aleti ve benzeri yapı ve makine parçaları
1.1121	Ck 10	1010	Düşük çekirdek dayanımlı manivela kolu, burç, pim gibi beyaz eşya ve büro makine aşınma parçaları
1.1140	Cm 15	-	Titreşimli çalışan ve düşük çekirdek zorlanmalı yapı ve makine parçaları
1.1141	Ck 15	1015	Düşük çekirdek dayanımlı manivela kolu, burç, pim muylu gibi küçük makine parçaları
1.5713	13 NiCr 6	3415	Makine ve otomobillerde, dişli çark, zincir dişlisi, mil gibi küçük boyutlu fazla zorlanan parçalar
1.5752	14 NiCr 14	3415; 3310	Kam milleri, dişli tekerleği, standart gerilimli kardan mafsalları
1.5919	15 CrNi 6	-	Makine ve otomobillerde, dişli çark, zincir dişlisi, mil gibi küçük boyutlu fazla zorlanan parçalar
1.5920	18 CrNi 8	-	Kalın kesitli dişli çark, tabak dişli ve tahrik parçası gibi fazla zorlanan aktarma organı parçaları
1.6523	21 NiCrMo 2	8620	Çok fazla zorlanan, makine ve otomobillerde dişli çark, pim, mil, şalter kovani ve benzer parçalar
1.6587	17 NiCrMo 6	-	Çok fazla zorlanan, aktarma organı parçaları, kalın kesitli çarklar, benzeri aşınmaya maruz parçalar
1.7015	15 Cr 3	5015	Makara yatağı, makara, ölçü aleti, piston pimi, diferansiyel parça dişli çark, vidalı mil vb.
1.7131	16 MnCr 5	5115	Dişli çark, aktarma organı parçaları, kardan yuvası, mil, pim, burç ve benzer parçalar
1.7139	16 MnCrS 5	-	Kükürt ilavesi ile talaşlı işleme özelliği iyileştirilmiş 1.7131 malzeme
1.7147	20 MnCr 5	5120	Aktarma organı parçaları, dişli çark, tabak ve konik dişli, kalın kesitli mil, pim, burç ve benzeri parçalar
1.7149	20 MnCrS 5	-	Kükürt ilavesi ile talaşlı işleme özelliği iyileştirilmiş 1.7147 malzeme
1.7243	18CrMo 4	-	Her tür aktarma organı, yönlendirme parçaları, aks, mil, pim, burç, şalter yatağı parçaları
1.7321	20 MoCr 4	-	Her tür aktarma organı, yönlendirme parçaları, aks, mil, pim, burç, şalter yatağı parçaları
1.7323	20 MoCrS 4	-	Her tür aktarma organı, yönlendirme parçaları, aks, mil, pim, burç, şalter yatağı parçaları
1.7325	25 MoCr 4	-	Her tür aktarma organı, yönlendirme parçaları, aks, mil, pim, burç, şalter yatağı parçaları
1.7326	25 MoCrS 4	-	Her tür aktarma organı, yönlendirme parçaları, aks, mil, pim, burç, şalter yatağı parçaları

SEMENTASYON ÇELİKLERİNİN MEKANİK ÖZELLİKLERİ

Matz. No.	DIN	SAE/AISI	SERTLİK HB 30 ≤			AKMA SINIRI (Re) ≥Mpa			ÇEKME DAYANIMI (Rm) Mpa			KOPMA UZAMASI (A) L ₀ =5 D ₀			KESİT DARALMASI (Z) ≥%		
			Yt	Bç	Fp	Φ 11 MM	Φ 30 MM	Φ 63 MM	Φ 11 MM	Φ 30 MM	Φ 63 MM	Φ 11 MM	Φ 30 MM	Φ 63 MM	Φ 11 MM	Φ 30 MM	Φ 63 MM
1.0301	C 10	1010	131		90-126	390	295		640-780	490-640		13	16		35	45	
1.1121	Ck 10	1010	131		90-126	440	355		740-880	590-780		12	14		35	45	
1.0401	C 15	1015	146		103-140	390	295		640-780	490-640		13	16		40	50	
1.1140	Cm 15	-	146		103-140	440	355		740-880	590-780		12	14		35	45	
1.1141	Ck 15	1015	146		103-140	440	355		740-880	590-780		12	14		35	45	
1.5919	15 CrNi 6	-	217	170-217	152-201	685	635	540	960-1270	880-1180	780-1060	8	9	10	35	40	40
1.5920	18 CrNi 8	-	235	187-235	170-217	835	785	685	1230-1470	1180-1420	1080-1320	7	8	8	30	35	35
1.6523	21 NiCrMo 2	8620	210	165-210	150-195	785	590	490	980-1270	780-1080	690-930	9	10	11	35	40	40
1.6587	17 NiCrMo 6	-	229	179-229	159-207	835	785	685	110-1420	1080-1320	980-1270	7	8	8	30	35	35
1.7015	15 Cr 3	5015	174	126-174	118-160	510	440		780-1030	690-880		10	11		35	40	
1.7131	16 MnCr 5	5115	207	156-207	140-187	635	590	440	880-1180	780-1080	640-930	9	10	11	35	40	40
1.7139	16 MnCrS 5	-	207	156-207	140-187	635	590	440	880-1180	780-1080	640-930	9	10	11	35	40	40
1.7147	20 MnCr 5	5120	217	170-217	152-201	735	685	540	1080-1370	980-1270	780-1080	7	8	10	30	35	35
1.7149	20 MnCrS 5	-	217	170-217	152-201	735	685	540	1080-1370	980-1270	780-1080	7	8	10	30	35	35
1.7321	20 MoCr 4	-	207	156-207	140-187	635	590		880-1180	780-1080		9	10		35	40	
1.7323	20 MoCrS 4	-	207	156-207	140-187	635	590		880-1180	780-1080		9	10		35	40	
1.7325	25 MoCr 4	-	217	170-217	152-201	735	685	540	1080-1370	980-1270		7	8		30	35	35
1.7326	25 MoCrS 4	-	217	170-217	152-201	735	685	540	1080-1370	980-1270		7	8		30	35	35

Yt: Yumuşak tavlı, Bç: Belirli dayanım değeri için Isıl İşlemlı, Fp: Belirli yapı tavlı için Isıl İşlemlı

3.3. Islah Çelikleri

Islah çeliklerinde sertleşebilirlik özelliklerinin yanında, yüksek dayanım ve süneklik de istenir. Yeterli seviyede sertlik elde edilebilmesi için, ıslah çelikleri diğerlerine nispeten yüksek karbon içerirler. Kalın kesitli parçalar için sertlik derinliğinin en önemli kriter olması sebebiyle, bu parçalar alaşımlı ıslah çeliklerinden imal edilirler.

Islah çeliklerinin seçiminde, parça boyutları ve dayanım değerleri ön plandadır. Alaşımsız ıslah çelikleri ancak küçük kesitli parçalarda verimli olabilir. Kalın kesitli parçalar için, sertlik dağılımının homojen olması, çeliğin alaşımlı olmasına bağlıdır. Sertlik dağılımının, malzeme alaşımlarına göre değişimleri Jominy testi sonuçları ile gözlenebilir. Jominy testi basit bir ifade ile; sertleştirme sıcaklığına kadar ısıtılan çubuk şeklinde bir malzemenin sadece bir ucundan soğutulmasıyla soğutulan uca olan mesafelerdeki sertleşme değerlerini ifade eder.

Islah çelikleri alevle ve indüksiyonla sertleştirilebileceği gibi, ıslah edildikten sonra da alev ve indüksiyonla sertleştirilebilirler. Bu şekilde ısıtılacak malzemenin seçiminde, kimyasal bileşimin yanı sıra, yüzeyde elde edilecek sertlik değeri ve sertleşme derinliği göz önünde bulundurulur. Alaşımsız çeliklerde sertlik derinliği 3-4 mm olabilirken, alaşımlı çeliklerde bu derinlik 10-12 mm'yi bulur. Ayrıca indüksiyonla sertleştirme esnasında yüksek mangan çatlama tehlikesi yaratacağından, yüksek karbonlu-düşük manganlı Cf kalite çeliklerin kullanılması daha uygundur. Ayrıca çatlama tehlikesinin azalması, malzeme tane yapısının küçük olmasıyla yakından ilişkilidir.

Islah çelikleri kimyasal bileşimlerine göre 4 ana grupta toplanır.

1. Alaşımsız ıslah çelikleri
2. Mangan alaşımlı ıslah çelikleri
3. Krom alaşımlı ıslah çelikleri
4. Krom-molibden alaşımlı ıslah çelikleri

Alaşımsız çeliklerde, ıslah dayanımı karbon miktarıyla artmaktadır. 16 mm çapa kadar en düşük akma sınırı 370 N/mm² (%C: 0,25) ila 570 N/mm² (%C: 0,50) arasındadır. 16-40 mm çap arasındaki boyutlarda 50-80 N/mm² daha düşük olur.

Mangan alaşımlı ıslah çeliklerinde mangan setreleşebilirliği arttırdığından 30 Mn 4 ve 40 Mn 4 çeliklerinde akma sınırı C60 çeliğindeki özelliklerini gösterir.

Krom alaşımlı ıslah çeliklerinde krom elementi sertleşebilirliği oldukça fazla artırır ve plastisiteye de olumlu etki yapar. Örneğin 40 Cr 4 çeliğinde 16-40 mm çap aralığında minimum akma 700 N/mm²'dir.

Molibden kroma nazaran daha kuvvetli sertleşebilme kabiliyetini artırır. Ayrıca meneviş dayanımını artırır ve meneviş kırılma ihtimalini azaltır.

ISLAH ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

Matz. No.	DIN	SAE/AISI	C	Si _{max}	Mn	P _{max}	S _{max}	Cr	Mo	Ni	V
1.0402	C 22	1020	0.18-0.25	0,40	0.30-0.60	0.045	0.045	-	-	-	-
1.0501	C 35	1035	0.32-0.39	0,40	0.50-0.80	0.045	0.045	-	-	-	-
1.0503	C 45	1045	0.42-0.50	0,40	0.50-0.80	0.045	0.045	-	-	-	-
1.0535	C 55	1055	0.52-0.60	0,40	0.60-0.90	0.045	0.045	-	-	-	-
1.0601	C 60	1060	0.57-0.65	0,40	0.60-0.90	0.045	0.045	-	-	-	-
1.1151	Ck 22	1020/1023	0.18-0.25	0,40	0.30-0.60	0.035	0.035	-	-	-	-
1.1180	Cm 35	1035	0.32-0.49	0,40	0.50-0.80	0.035	0.020-0.035	-	-	-	-
1.1181	Ck 35	1035	0.32-0.39	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	-	-	-	-
1.1186	Ck 40	1040	0.37-0.44	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	-	-	-	-
1.1191	Ck 45	1045	0.42-0.50	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	-	-	-	-
1.1201	Cm 45	1045	0.42-0.50	0,40	0.50-0.80	0.035	0.020-0.035	-	-	-	-
1.1203	Ck 55	1055	0.52-0.60	0,40	0.60-0.90	0.035	0.035	-	-	-	-
1.1206	Ck 50	1050	0.45-0.55	0,40	0.60-0.90	0.035	0.035	-	-	-	-
1.1209	Cm 55	1055	0.52-0.60	0,40	0.60-0.90	0.035	0.020-0.035	-	-	-	-
1.1221	Ck 60	1060	0.57-0.65	0,40	0.60-0.90	0.035	0.035	-	-	-	-
1.1223	Cm 60	-	0.57-0.65	0,40	0.60-0.90	0.035	0.020-0.035	-	-	-	-
1.5038	40 Mn 4	1039	0.36-0.44	0.25-0.50	0.80-1.10	0.035	0.035	-	-	-	-
1.5065	28 Mn 6	1330	0.25-0.32	0,40	1.30-1.65	0.035	0.035	-	-	-	-
1.6511	36 CrNiMo 4	9840	0.32-0.40	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	0.90-1.20	-
1.6580	30 CrNiMo 8	-	0.26-0.33	0,40	0.40-0.70	0.035	0.035	1.40-1.70	0.30-0.50	1.80-2.20	-
1.6582	34 CrNiMo 6	4340	0.30-0.38	0,40	0.30-0.60	0.035	0.035	1.80-2.20	0.15-0.30	1.40-1.70	-
1.7003	38 Cr 2	-	0.34-0.41	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	0.40-0.60	-	-	-
1.7006	46 Cr 2	5045	0.42-0.50	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	0.40-0.60	-	-	-
1.7033	34 Cr 4	5132	0.30-0.37	0,40	0.60-0.90	0.035	0.035	0.90-1.20	-	-	-
1.7034	37 Cr 4	5135	0.34-0.41	0,40	0.60-0.90	0.035	0.035	0.90-1.20	-	-	-
1.7035	41 Cr 4	5140	0.38-0.45	0,40	0.60-0.90	0.035	0.035	0.90-1.20	-	-	-
1.7037	34 CrS 4	-	0.30-0.37	0,40	0.60-0.90	0.035	0.020-0.035	0.90-1.20	-	-	-
1.7038	37 CrS 4	-	0.34-0.41	0,40	0.60-0.90	0.035	0.020-0.035	0.90-1.20	-	-	-
1.7039	41 CrS 4	-	0.38-0.45	0,40	0.50-0.80	0.035	0.020-0.035	0.90-1.20	-	-	-
1.7218	25 CrMo 4	4130	0.22-0.29	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.7220	34 CrMo 4	4135/4137	0.30-0.37	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.7225	42 CrMo 4	4140	0.38-0.45	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.7226	34 CrMoS 4	-	0.30-0.37	0,40	0.50-0.80	0.035	0.020-0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.7227	42 CrMoS 4	-	0.38-0.45	0,40	0.50-0.80	0.035	0.020-0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.7228	50 CrMo 4	4150	0.46-0.51	0,40	0.50-0.80	0.035	0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.7361	32 CrMo12 4	-	0.28-0.35	0,40	0.40-0.70	0.035	0.035	2.80-3.30	0.30-0.50	0.30	-
1.7707	30 CrMoV 9	-	0.26-0.34	0,40	0.40-0.70	0.035	0.035	2.30-2.70	-	-	0.10-0.20
1.8159	50 CrV 4	6150	0.47-0.55	0,40	0.70-1.10	0.035	0.035	0.90-1.20	-	-	0.10-0.20

ISLAH ÇELİKLERİNİN MEKANİK ÖZELLİKLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	AKMA SINIRI (Re) $\geq$ Mpa				ÇEKME DAYANIMI (Rm) Mpa				KOPMA UZAMASI (A) $L_0=5 D_0$				KESİT DARALMASI (Z) $\geq$ %			
			$\leq\Phi$ 16 MM	$\Phi >16-$ 40 $\leq$ MM	$\Phi >40-$ 100 $\leq$ MM	$\Phi >100-$ 160 $\leq$ MM	$\leq\Phi$ 16 MM	$\Phi >16-$ 40 $\leq$ MM	$\Phi >40-$ 100 $\leq$ MM	$\Phi >100-$ 160 $\leq$ MM	$\leq\Phi$ 16 MM	$\Phi >16-$ 40 $\leq$ MM	$\Phi >40-$ 100 $\leq$ MM	$\Phi >100-$ 160 $\leq$ MM	$\leq\Phi$ 16 MM	$\Phi >16-$ 40 $\leq$ MM	$\Phi >40-$ 100 $\leq$ MM	$\Phi >100-$ 160 $\leq$ MM
1.0402	C 22	1020	350	300			550-700	500-650			20	22			40	45		
1.0501	C 35	1035	430	370	320		630-780	600-750	550-700		17	19	20		35	40	45	
1.0503	C 45	1045	500	430	370		700-850	650-800	630-780		14	16	17		30	35	40	
1.0535	C 55	1055	550	500	430		800-950	750-900	700-850		12	14	15		25	30	35	
1.0601	C 60	1060	580	520	450		850-1000	800-950	750-900		11	13	14		20	25	30	
1.1151	Ck 22	1020/1023	350	300			550-700	500-650			20	22			50	50		
1.1180	Cm 35	1035	430	370	320		630-780	600-750	550-700		17	19	20		40	45	50	
1.1181	Ck 35	1035	430	370	320		630-780	600-750	550-700		17	19	20		35	40	45	
1.1191	Ck 45	1045	500	430	370		700-850	650-800	630-780		14	16	17		35	40	45	
1.1201	Cm 45	1045	500	430	370		700-850	650-800	630-780		14	16	17		35	40	45	
1.1203	Ck 55	1055	550	500	430		800-950	750-900			12	14	15		30	35	40	
1.1209	Cm 55	1055	550	500	430		800-950	750-900	700-850		12	14	15		30	35	40	
1.1221	Ck 60	1060	580	520	450		850-1000	800-950	750-900		11	13	14		25	30	35	
1.1223	Cm 60	-	580	520	450		850-1000	800-950	750-900		11	13	14		25	30	35	
1.5038	40 Mn 4	1039	635	540	440		880-1080	780-930	690-830		12	14	15		40	45	50	
1.5065	28 Mn 6	1330	590	490	440		780-930	690-840	640-790		13	15	16		40	45	50	
1.6511	36 CrNiMo 4	9840	900	800	700	600	1100-1300	1100-1200	900-1000	800-950	10	11	12	13	45	50	55	60
1.6580	30 CrNiMo 8	-	1050	1050	900	800	1250-1450	1250-1450	1100-1300	1000-1200	9	9	10	11	40	40	45	50
1.6582	34 CrNiMo 6	4340	1000	900	800	700	1200-1400	1100-1300	1000-1200	900-1100	9	10	11	12	40	45	50	55
1.7003	38 Cr 2	-	550	450	350		800-950	700-850	600-750		14	15	17		35	40	45	
1.7006	46 Cr 2	5045	650	550	400		900-1100	800-950	650-800		11	14	15		35	40	45	
1.7033	34 Cr 4	5132	700	590	460		900-1100	800-950	700-850		11	13	14		35	40	45	
1.7034	37 Cr 4	5135	750	630	510		950-1150	850-1000	750-900		11	13	14		35	40	45	
1.7035	41 Cr 4	5140	800	660	560		1100-1200	900-1100	800-950		10	12	14		30	35	40	
1.7037	34 CrS 4	-	700	590	460		900-1100	800-950	700-850		11	13	14		35	40	45	
1.7038	37 CrS 4	-	750	630	510		950-1150	850-1000	750-900		11	13	14		35	40	45	
1.7039	41 CrS 4	-	800	660	560		1100-1200	900-1100	800-950		10	12	14		30	35	40	
1.7218	25 CrMo 4	4130	700	600	450	400	900-1100	850-950	700-800	650-800	12	14	15	16	50	55	60	60
1.7220	34 CrMo 4	4135; 4137	800	650	550	500	1000-1200	900-1000	800-950	750-900	11	12	14	15	45	50	55	55
1.7225	42 CrMo 4	4140	900	750	650	550	1100-1300	1100-1200	900-1100	800-950	10	11	12	13	40	45	50	50
1.7226	34 CrMoS 4	-	800	650	550	500	1100-1200	900-1100	800-950	750-900	11	12	14	15	45	50	55	55
1.7227	42 CrMoS 4	-	900	750	650	550	1100-1300	1000-1200	900-1100	800-950	10	11	12	13	40	45	50	50
1.7228	50 CrMo 4	4150	900	780	700	650	1100-1300	1000-1300	900-1100	800-1000	9	10	12	13	40	45	50	50
1.7361	32 CrMo12 4	-	1030	1030	885	785	1230-1420	1230-1420	1080-1270	980-1180	9	9	10	11	35	35	40	45
1.7707	30 CrMoV 9	-	1050	1020	900	800	1250-1450	1200-1450	1100-1300	1000-1200	9	9	10	11	35	35	40	45
1.8159	50 CrV 4	6150	900	800	700	650	1100-1300	1000-1200	900-1100	850-1000	9	10	12	13	40	45	50	50

ISLAH ÇELİKLERİ KULLANIM YERLERİ

Matz. No.	DIN	SAE/AISI	KULLANIM YERLERİ
1.0402	C 22	1020	Taşıt, makine, motor ve aparat yapımında pek az zorlanan parçalar
1.0501	C 35	1035	Makine, aparat ve taşıt yapımında biraz yüksek zorlamalar için parçalar
1.0503	C 45	1045	Taşıt, motor, makine ve aparat yapımında, aktarma organı mili ve dişlisi gibi yüksek zorlanmalı parçalar
1.0535	C 55	1055	Makine, taşıt ve motor yapımında, aktarma organı mil, dişlisi gibi yüksek zorlanmalı parçalar
1.0601	C 60	1060	Makine ve taşıt imalatında, mil, aks, pim ve benzeri, çok fazla zorlanan parçalar
1.1151	Ck 22	1020/1023	Taşıt, makine, motor ve aparat yapımında, az zorlanan yüksek arıklıktaki çelikten yapılacak parçalar
1.1180	Cm 35	1035	Makine, taşıt, motor ve aparat yapımında talaşlı şekillendirilecek fazla zorlanan parçalar
1.1181	Ck 35	1035	Makine taşıt ve motor yapımında fazla zorlanan ve yüksek arıklık gerektiren çelikten yapılacak parçalar
1.1186	Ck 40	1040	Taşıt, makine, motor ve aparat yapımında, orta zorlanan ve yüksek arıklıkta çelikten yapılacak parçalar
1.1191	Ck 45	1045	Taşıt, makine, motor ve aparat yapımında, orta zorlanan ve yüksek arıklıkta çelikten yapılacak parçalar
1.1201	Cm 45	1045	Makine, taşıt, motor ve aparat yapımında, orta zorlanan ve talaşlı işlenecek parçalar
1.1203	Ck 55	1055	Makine, taşıt, motor ve aparat yapımında, fazla zorlanan talaşlı işlenecek parçalar
1.1206	Ck 50	1050	Makine, taşıt, motor ve aparat yapımında, fazla zorlanan talaşlı işlenecek parçalar
1.1209	Cm 55	1055	Makine taşıt ve motor yapımında fazla zorlanan talaşlı işlenecek parçalar
1.1221	Ck 60	1060	Makine taşıt ve motor yapımında fazla zorlanan ve yüksek arıklık gerektiren çelikten yapılacak parçalar
1.1223	Cm 60	-	Makine taşıt ve motor yapımında fazla zorlanan talaşlı işlenecek parçalar
1.5038	40 Mn 4	1039	Genel makine ve taşıt yapımında Mn alaşımlı islah çeliğinden parçalar
1.5065	28 Mn 6	1330	Genel makine ve taşıt yapımında Mn alaşımlı islah çeliğinden parçalar
1.6511	36 CrNiMo 4	9840	Taşıt ve motor yapımında, aks, aks kovani, krank mili, dingil gibi çok fazla zorlanan parçalar
1.6580	30 CrNiMo 8	-	Otomobil ve motor yapımında, dayanım, süneklik ve elastikliğin ön palanda olduğu çok zorlanan parçalar
1.6582	34 CrNiMo 6	4340	Otomobil ve motor yapımında, krank mili ve diğer tahrik aksamı, ön aks, aks kovani gibi çok zorlanan parçalar
1.7003	38 Cr 2	-	Genel olarak taşıt ve motor yapımında parçalar
1.7006	46 Cr 2	5045	Genel olarak taşıt ve motor yapımında parçalar
1.7033	34 Cr 4	5132	Taşıt ve makine yapımında, krank mili ve diğer tahrik aksamı, ön aks, aks kovani gibi parçalar
1.7034	37 Cr 4	5135	Siyanür banyosunda sertleştirilecek, şanzıman parçaları, piston kolu, krank mili ve dişli çarklar
1.7035	41 Cr 4	5140	Taşıt ve motor yapımında, krank mili, ön aks, aks kovani, direksiyon mili ve benzeri parçalar
1.7037	34 CrS 4	-	Şanzıman parçaları, mil, piston kolu gibi talaşlı şekillendirilecek islah çeliği parçalar
1.7038	37 CrS 4	-	1.7037 gibi, ayrıca siyanür banyosunda sertleştirilecek parçalar
1.7039	41 CrS 4	-	1.7037 gibi, ayrıca siyanür banyosunda sertleştirilecek parçalar
1.7218	25 CrMo 4	4130	Otomobil ve taşıt yapımında, aks mili, aks kovani, türbin parçaları ve türbin kanadı gibi parçalar
1.7220	34 CrMo 4	4135; 4137	Otomobil ve uçak yapımında krank mili, aks mili ve kovani, yivli mil ve sünekliği yüksek parçalar
1.7225	42 CrMo 4	4140	1.7220 gibi, ayrıca dişli çark
1.7226	34 CrMoS 4	-	1.7220 gibi (daha iyi talaşlı şekillendirilebilir öz.)
1.7227	42 CrMoS 4	-	1.7220 gibi (daha iyi talaşlı şekillendirilebilir öz.)
1.7228	50 CrMo 4	4150	Otomobil ve uçak yapımında yüksek süneklikte parçalar, şanzıman, direksiyon parç. Aktarma organı parç.
1.7361	32 CrMo12 4	-	Dayanım, süneklik ve elastiklikte fazla beklentilerin olduğu parçalar
1.7707	30 CrMoV 9	-	Otomobil ve taşıtlarda yüksek süneklikte, fazla zorlanan krank mili, saplama, civata vb. parçalar
1.8159	50 CrV 4	6150	Otomobil ve çeşitli mekanizmaların yapımında, dişli çark, mil, yönlendirme parçası gibi aşınmaya zorlanan parç.

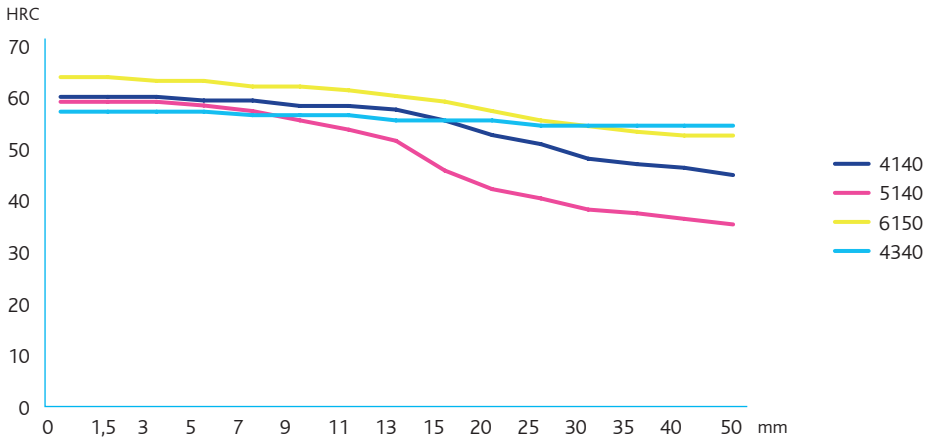
ISLAH ÇELİKLERİNDE ISIL İŞLEM KOŞULLARI

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	Sıcak Şekil Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sertlik (≥BSD 30)	Normal Tavlama Sıcaklığı (°C)	Soğutma Sıcaklığı		Meneviş Sıcaklığı (°C)
							Su (°C)	Yağ (°C)	
1.0402	C 22	1020	1100-900	650-700	156	880-920	860-900		550-660
1.0501	C 35	1035	1100-850	650-700	183	860-900	840-880	840-880	550-660
1.0503	C 45	1045	1100-850	650-700	207	840-880	820-860	820-860	550-660
1.0535	C 55	1055	1050-850	650-700	229	825-865	805-845	805-845	550-660
1.0601	C 60	1060	1050-850	650-700	241	820-860	800-840	800-840	550-660
1.1151	Ck 22	1020 / 1023	1100-900	650-700	156	880-920	860-900		550-660
1.1180	Cm 35	1035	1100-850	650-700	183	860-890	840-870	850-880	550-660
1.1181	Ck 35	1035	1100-850	650-700	183	860-890	840-880	840-880	550-660
1.1186	Ck 40	1040	1100-850	650-700	197	850-890	830-870	840-870	550-660
1.1191	Ck 45	1045	1100-850	650-700	207	840-880	820-860	820-860	550-660
1.1201	Cm 45	1045	1100-850	650-700	207	840-870	820-850	830-860	550-660
1.1206	Ck 50	1050	1100-850	650-700	217	830-870	810-850	820-850	550-660
1.1203	Ck 55	1055	1050-850	650-700	229	830-860	805-835	815-845	540-680
1.1209	Cm 55	1055	1050-850	650-700	229	830-860	805-835	815-845	550-660
1.1221	Ck 60	1060	1050-850	650-700	241	820-850	800-830	810-840	540-680
1.1223	Cm 60	-	1050-850	650-700	241	820-850	800-830	810-840	540-680
1.5038	40 Mn 4	1039	1100-850	650-700	217	850-880	820-850	830-860	540-680
1.5065	28 Mn 6	1330	1100-850	650-700	223	850-880	820-850	830-860	540-680
1.6511	36 CrNiMo 4	9840	1050-850	650-700	248	850-880	820-850	830-860	540-680
1.6580	30 CrNiMo 8	-	1050-850	650-700	248	850-880	-	830-860	540-680
1.6582	34 CrNiMo 6	4340	1050-850	650-700	248	850-880	-	830-860	540-680
1.7003	38 Cr 2	-	1100-850	650-700	207	850-880	830-860	840-870	540-680
1.7006	46 Cr 2	5045	1100-850	650-700	223	840-870	820-850	830-860	540-680
1.7033	34 Cr 4	5132	1050-850	680-720	223	850-890	830-860	840-870	540-680
1.7034	37 Cr 4	5135	1050-850	680-720	235	845-885	825-855	835-865	540-680
1.7035	41 Cr 4	5140	1050-850	680-720	241	840-880	820-850	830-860	540-680
1.7037	34 CrS 4	-	1050-850	680-720	223	850-890	830-860	840-870	540-680
1.7038	37 CrS 4	-	1050-850	680-720	235	845-885	825-855	835-865	540-680
1.7039	41 CrS 4	-	1050-850	680-720	241	840-880	820-850	830-860	540-680
1.7218	25 CrMo 4	4130	1050-850	680-720	212	860-890	840-870	850-880	540-680
1.7220	34 CrMo 4	4135/4137	1050-850	680-720	223	850-890	830-860	840-870	540-680
1.7225	42 CrMo 4	4140	1050-850	680-720	241	840-880	820-850	830-860	540-680
1.7226	34 CrMoS 4	-	1050-850	680-720	241	840-880	820-850	830-860	540-680
1.7227	42 CrMoS 4	-	1050-850	680-720	241	840-880	820-850	830-860	540-680
1.7228	50 CrMo 4	4150	1050-850	680-720	248	840-880	820-850	830-860	540-680
1.7361	32 CrMo12 4	-	1100-900	680-720	248	880-920	-	860-900	540-680
1.7707	30 CrMoV 9	-	1050-850	680-720	248	860-900	840-870	850-880	540-680
1.8159	50 CrV 4	6150	1050-850	680-720	248	840-880	820-850	830-860	540-680

ISLAH ÇELİKLERİNDE JOMINY DEĞERLERİ

Çelik Türü			Ani soğutulan yüzeyden itibaren (mm) HRC değerleri															
Matz. No.	DIN	SAE/AISI		1,5	3	5	7	9	11	13	15	20	25	30	35	40	45	50
1.5065	28Mn6	1330	max	55	54	51	48	45	42	39	37	33	31	29	28	27	27	26
			min	45	43	37	31	27	23	20	-	-	-	-	-	-	-	-
1.6511	36CrNiMo4	9840	max	59	59	58	58	57	57	57	56	56	54	53	52	51	50	49
			min	51	50	49	49	48	47	46	45	43	41	39	38	36	34	33
1.6580	30CrNiMo8	-	max	57	57	57	57	56	56	56	56	56	55	55	55	55	55	55
			min	49	49	49	49	48	48	48	47	47	46	46	45	45	44	44
1.6582	34CrNiMo6	4340	max	58	58	58	58	57	57	57	56	56	56	55	55	55	55	55
			min	50	50	49	49	48	48	48	47	46	45	44	44	43	42	41
1.7003	38Cr2	-	max	59	57	54	49	43	39	37	35	32	30	27	25	24	23	22
			min	51	46	37	29	25	22	20	-	-	-	-	-	-	-	-
1.7006	46Cr2	5045	max	63	61	57	52	46	42	40	38	35	33	31	29	28	27	26
			min	54	49	40	32	28	25	23	22	20	-	-	-	-	-	-
1.7033	34Cr4	5132	max	57	57	56	54	52	49	46	44	39	37	35	34	33	32	31
			min	49	48	45	41	35	32	29	27	23	21	20	-	-	-	-
1.7034	37Cr4	5135	max	59	59	58	57	55	52	50	48	42	39	37	36	35	34	33
			min	53	52	50	47	44	40	37	35	30	27	25	23	22	21	20
1.7218	25CrMo4	4130	max	52	52	51	50	48	46	43	41	37	35	33	32	31	31	31
			min	44	43	40	37	34	32	29	27	23	21	20	-	-	-	-
1.7220	34CrMo4	4135; 4137	max	57	57	57	56	55	54	53	52	48	45	43	41	40	40	39
			min	49	49	48	45	42	39	36	34	30	28	27	26	25	24	24
1.7225	42CrMo4	4140	max	61	61	61	60	60	59	59	58	56	53	51	48	47	46	45
			min	53	53	52	51	50	48	45	43	38	35	34	33	32	32	32
1.7228	50CrMo4	4150	max	64	64	64	63	63	62	61	60	59	57	55	54	53	52	52
			min	56	55	54	53	51	50	48	46	42	40	39	38	37	36	36
1.7361	32CrM124	-	max	57	57	57	57	57	57	57	57	56	55	55	55	54	54	53
			min	49	48	48	48	47	47	47	46	46	46	46	45	45	44	44
1.7707	30CrMoV9	-	max	56	56	56	56	56	56	55	55	54	53	52	51	50	49	48
			min	48	48	47	47	46	46	45	44	41	39	38	37	36	35	34

BAZI ISLAH ÇELİKLERİ İÇİN JOMINY DEĞERLERİ GRAFİĞİ

3.4. Yay Çelikleri

Yay malzemesi olarak kullanılacak çeliklerde istenilen özellikler, yeterli yük dayanımı, iyi esneklik, kırılmaya karşı sınırsız emniyet şeklinde tariflenebilir. Bu özellikler ancak uygun çelik seçimi ve ısıtım işlemi ile mümkün olabilir. Yük dayanımının artırılması ile malzemenin sünekliğini kaybetmemesi esastır.

Esnek parçaların üretimi hususunda dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri, parçaların kaynak edilmesinin sakıncasıdır. Bunlara ek olarak; yüzey çentik etkisi, ısıtım

işlemden kaynaklanabilecek iç çatlaklar, yüzeyde oluşan ve malzemenin homojen sertliğini bozar etkideki dekarbürasyon gibi olaylar, kırılma etkisini artırır sebepler olarak belirtilebilir. Ayrıca, yüzey pürüzlülüğünün hassasiyeti, termokimyasal sertleştirme (nitürasyon), kuşlama gibi işlemler kırılma tehlikesini azaltıcı işlemler olarak söylenebilir.

Çelik malzemeye şekil verme işlemi oda sıcaklığında gerçekleşirse, yüksek oranda eğilme gerilmeleri meydana gelir ki, bu durum üretilen parçanın esnekliğini düşürür. Bu sebeple şekil verilmiş parçaların düşük sıcaklıklarda tavlınması uygun olur.

YAY ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	C	Si	Mn	P _{max}	S _{max}	Cr	Mo	N _{max}
1.0900	38 Si 6	-	0.35-0.42	1.40-1.60	0.50-0.80	0.050	0.050	-	-	0.007
1.0902	46 Si 7	-	0.42-0.50	1.50-1.80	0.50-0.80	0.050	0.050	-	-	0.007
1.0903	51 Si 7	-	0.47-0.55	1.50-1.80	0.50-0.80	0.045	0.045	-	-	0.007
1.0904	55 Si 7	9255	0.52-0.60	1.50-1.80	0.70-1.00	0.045	0.045	-	-	-
1.0906	65 Si 7	-	0.60-0.68	1.50-1.80	0.70-1.00	0.050	0.050	-	-	0.007
1.0908	60 SiMn 5	-	0.55-0.65	1.00-1.30	0.90-1.10	0.050	0.050	-	-	0.007
1.0961	60 SiCr 7	9262	0.55-0.65	1.50-1.80	0.70-1.00	0.045	0.045	0.20-0.40	-	0.007
1.0970	38 Si 7	-	0.35-0.42	0.15-0.35	0.50-0.80	0.045	0.045	-	-	0.007
1.1231	Ck 67	1070	0.65-0.72	0.15-0.35	0.60-0.90	0.035	0.035	-	-	-
1.1248	Ck 75	1075	0.70-0.80	0.15-0.35	0.60-0.80	0.035	0.035	-	-	-
1.1269	Ck 85	1086	0.80-0.90	1.50-1.80	0.45-0.65	0.035	0.035	-	-	-
1.1274	Ck 101	1095	0.95-1.05	0.15-0.35	0.40-0.60	0.035	0.035	-	-	-
1.5028	65 Si 7	-	0.60-0.70	1.50-1.80	0.70-1.00	0.035	0.035	-	-	-
1.5029	71 Si 7	-	0.68-0.75	1.50-1.80	0.60-0.80	0.035	0.035	-	-	-
1.5225	51 MnV 7	-	0.48-0.55	0.15-0.35	1.60-1.90	0.035	0.035	-	-	-
1.7103	67 SiCr 5	-	0.62-0.72	1.20-1.40	0.40-0.60	0.035	0.035	0.40-0.60	-	-
1.7138	52 MnCrB 3	50B50	0.48-0.55	0.15-0.35	0.75-1.00	0.035	0.035	0.40-0.60	-	B 0.0005
1.7176	55 Cr 3	5155	0.52-0.59	0.15-0.40	0.70-1.00	0.035	0.035	0.60-0.90	-	-
1.7701	51 CrMoV 7	-	0.48-0.56	0.15-0.40	0.70-1.00	0.035	0.035	0.90-1.20	0.15-0.25	-
1.8159	51 CrV 4	6150	0.47-0.55	0.00-0.40	0.70-1.00	0.035	0.035	0.90-1.20	-	-
1.8161	58 CrV 4	-	0.55-0.62	0.15-0.40	0.70-1.00	0.035	0.035	0.90-1.20	-	-

YAY ÇELİKLERİ İÇİN MEKANİK ÖZELLİKLER

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	AKMA SINIRI (N/mm ²)	ÇEKME DAYANIMI (N/mm ²)	KOPMA UZAMASI (%)
1.0900	38 Si 6	-	1030	1180-1370	6
1.0902	46 Si 7	-	1080	1275-1470	6
1.0903	51 Si 7	-	1130	1320-1570	6
1.0904	55 Si 7	9255	1080	1275-1470	6
1.0906	65 Si 7	-	1080	1275-1470	6
1.0908	60 SiMn 5	-	1030	1320-1520	6
1.0961	60 SiCr 7	9262	1130	1320-1570	6
1.0970	38 Si 7	-	1030	1180-1370	6
1.7103	67 SiCr 5	-	1320	1470-1670	6
1.7176	55 Cr 3	5155	1180	1370-1620	6
1.7701	51 CrMoV 7	-	1180	1370-1670	6
1.8159	51 CrV 4	6150	1180	1370-1620	6
1.8161	58 CrV 4	-	1320	1470-1670	6

YAY ÇELİKLERİNDE ISIL İŞLEM

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	Dövme Sıcaklığı (°C)	Sıcak Şekil Verme Sıcaklığı (°C)	Normal Tavlama Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sıcaklığı (°C)	Ani Soğutma ile Sertleştirme			Meneviş Sıcaklığı (°C)
							(°C)	su	yağ	
1.0900	38 Si 6	-								350-550
1.0902	46 Si 7	-	1100-850	900-830	850-880	640-680	830-860	*	-	430-500
1.0903	51 Si 7	-	1050-850	900-820	850-880	640-680	830-860	*	-	350-550
1.0904	55 Si 7	9255	1050-850	900-830	850-880	640-680	830-860	+	*	430-500
1.0906	65 Si 7	-	1050-851	900-830	850-880	640-680	830-860	-	*	430-500
1.0908	60 SiMn 5	-	1100-851	900-830	850-880	640-680	830-860	-	*	400-550
1.0961	60 SiCr 7	9262	1050-850	900-830	850-880	640-680	830-860	-	*	350-550
1.0970	38 Si 7	-	1050-850	900-830	850-880	640-680	830-860	*	-	350-550
1.1231	Ck 67	1070	-	-	-	650-690	815-845	-	*	300-500
1.1248	Ck 75	1075	-	-	-	650-690	810-840	-	*	300-500
1.1269	Ck 85	1086	-	-	-	650-690	800-830	-	*	300-500
1.1274	Ck 101	1095	1050-850	880-800	800-830	640-680	830-860	-	*	430-500
1.5028	65 Si 7	-	1050-853	900-830	830-860	640-680	830-860	-	*	470-540
1.5029	71 Si 7	-	1100-853	900-820	850-880	640-680	830-860	-	*	430-500
1.5225	51 MnV 7	-	1050-850	880-800	830-860	640-680	830-860	-	*	430-500
1.7103	67 SiCr 5	-	1050-850	900-820	850-880	640-680	830-860	-	*	430-500
1.7138	52 MnCrB 3	50B50	1050-854	900-800	850-880	640-680	830-860	-	*	350-550
1.7176	55 Cr 3	5155	1100-854	900-800	850-880	640-680	830-860	-	*	350-550
1.7701	51 CrMoV 7	-	1050-850	920-830	850-880	640-680	830-860	-	*	350-550
1.8159	51 CrV 4	6150	1050-850	920-820	850-880	640-680	830-860	-	*	350-550
1.8161	58 CrV 4	-	1050-855	920-830	850-880	640-680	830-860	-	*	350-550

YAY ÇELİKLERİ KULLANIM YERLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	KULLANIM YERLERİ
1.0900	38 Si 6	-	Raylı taşıtlar için sıcak şekil verilen yaprak yaylar, büyük çekme ve basma yayları, plaka yaylar, tabak yaylar, yaybilezikleri
1.0902	46 Si 7	-	Genel makine yapımında özellikle yaprak yay, helis yay, tabak yay ve spiral yay, taşıt ve uçaklarda
1.0903	51 Si 7	-	Genel makine yapımında özellikle yaprak yay, helis yay, tabak yay ve spiral yay, taşıt ve uçaklarda
1.0904	55 Si 7	9255	7 mm'den kalın yaprak yaylar, plaka, yaylar, tabak yaylar
1.0906	65 Si 7	-	7 mm'den kalın taşıt yaprak yayları, orta ve yüksek zorlamalarda spiral yay, helis yay, konik yay
1.0908	60 SiMn 5	-	7 mm'den kalın yüksek ve orta zorlamalarda taşıt yaprak yayları, tabak, helis ve bilezik yaylar
1.0961	60 SiCr 7	9262	Taşıtlar için 7 mm'den kalın yaprak yaylar, ayrıca genel makine yapımında helis ve tabak yaylar
1.0970	38 Si 7	-	Cıvata emniyetleri için bilezik yay ve kapıya, üst yapılar için germe yayı
1.1231	Ck 67	1070	Yüksek tamlıkta ve yüzey düzgünlüğünde yaylar için soğuk haddelenmiş çelik bantlar
1.1248	Ck 75	1075	Yüksek tamlıkta ve yüzey düzgünlüğünde yaylar için soğuk haddelenmiş çelik bantlar
1.1269	Ck 85	1086	Yüksek tamlıkta ve yüzey düzgünlüğünde yaylar için soğuk haddelenmiş çelik bantlar
1.1274	Ck 101	1095	Fazla zorlanan çekme yayları için soğuk haddelenmiş bant çeliği yayları özellikle saat endüstrisinde
1.5028	66 Si 7	-	Taşıtlar için 25 mm kalınlığa kadar, yaprak yaylar, helis yaylar ve döner çubuk yaylar
1.5029	71 Si 7	-	Saat endüstrisi ve benzer kullanım alanları için çok fazla zorlanan çekme yayları
1.5225	51 MnV 7	-	Yüksek zorlamalar için, yaprak, helis ve konik yaylar
1.7103	67 SiCr 5	-	Özellikle darbeli zorlanan helis yaylar, 25 ... 40 mm döner çubuk yaylar, vana yayları, bilezik ve tabak yaylar
1.7138	52 MnCrB 3	50B50	Yüksek zorlamalar için taşıt yaprak yayları
1.7176	55 Cr 3	5155	Taşıtlar için, yaprak, döner çubuk ve helis yaylar, özellikle büyük çekme ve basma yayları
1.7701	51 CrMoV 7	-	Taşıtlarda fazla zorlanan çubuk, helis, çekme ve basma yayları
1.8159	51 CrV 4	6150	Fazla zorlanan taşıt yaprak yayları
1.8161	58 CrV 4	-	Çok fazla zorlanan, büyük çaplı spiral, helis yayları, tabak yaylar ve bilezik yaylar

3.5. Otomat Çelikleri

Çelik malzemelerden istenen özellikler arasında talaşlı işlenebilirlik kabiliyeti önem arz eder. İmalat aşamasında, yüksek kesme hızları ve buna bağlı olarak işlem zamanı, takım ömrü, iyi yüzey kalitesi, daha düşük kesme kuvvetleri kullanarak sağlanacak enerji tasarrufu gibi kriterler, diğer faktörlerle birlikte malzeme kalitesiyle de direkt alakalıdır. Bu kaliteyi sağlamak amacıyla otomat çelikleri geliştirilmiştir.

Otomat çelikleri karbon oranı %0,07-0,60 arasında değişen ve kükürt oranı %0,15 ile %0,40, fosfor oranı %0,07-0,10 arasında olan çeliklerdir. Kükürt ve fosforun diğer tüm

kalitelerde azaltılmaya çalışmasına karşın, talaşlı işlem kabiliyetini artırmasından dolayı otomat çelikleri içine özellikle ilave edilir. İlave edilen bu elementler malzemede metalik kırılma sağlayarak, kısa kırılma talaş oluşumunu sağlar. Bunun yanı sıra kükürt ve fosfor ilavesi yağlama etkisi yaparak, parça dayanımının artmasına, temiz yüzey elde edilmesine imkan tanır.

Otomat çelikleri kurşun ile alaşımlandırılmış şekilde de bulunabilir. İlave edilen kurşun çeliğin mekanik özelliklerini değiştirmemekle birlikte yağlama özelliğini artırır.

Otomat çeliklerinin ıslah edilebilme ve sementede edilebilme özellikleri de vardır.

OTOMAT ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN (ESKİ)	DIN (YENİ)	SAE/AISI	C	Si	Mn	P _{max}	S	Pb
ISIL İŞLEM UYGULANMAYAN									
1.0711	9 S 20		1212	0.00-0.12	0.10-0.35	0.75-1.10	0.03	0.08-0.13	-
1.0715	9 SMn 28	11SMn30	1213	0.00-0.14	0.00-0.05	0.90-1.30	0.11	0.27-0.33	-
1.0718	9 SMnPb 28	11SMnPb30	12L13	0.00-0.14	0.00-0.05	0.90-1.30	0.11	0.27-0.33	0.20-0.35
1.0736	9 SMn 36	11SMn37	1215	0.00-0.14	0.00-0.05	1.00-1.50	0.11	0.34-0.40	-
1.0737	9 SMnPb 36	11SMnPb37	12L14	0.00-0.14	0.00-0.05	1.00-1.50	0.11	0.34-0.40	0.20-0.35
SEMENTASYON YAPILABİLEN									
1.0721	10 S 20		1108	0.00-0.12	0.10-0.35	0.75-1.10	0.03	0.08-0.13	-
1.0722	10 SPb 20		11L08	0.07-0.13	0.00-0.40	0.70-1.10	0.060	0.15-0.25	0.20-0.35
ISLAH EDİLEBİLEN									
1.0726	35 S 20		1140	0.32-0.39	0.00-0.40	0.70-1.10	0.060	0.15-0.25	-
1.0727	45 S 20		1146	0.42-0.50	0.00-0.40	0.70-1.10	0.060	0.15-0.25	-
1.0728	60 S 20		-	0.57-0.65	0.10-0.30	0.70-1.10	0.060	0.18-0.25	-

SOĞUK ÇEKİLMİŞ OTOMAT ÇELİKLERİ İÇİN MEKANİK ÖZELLİKLER

Malz. No.	DIN (Eski)	DIN (Yeni)	SAE/AISI	ÇEKME DAYANIMI (Mpa)				AKMA SINIRI (≥ Mpa)				KOPMA UZAMASI (≥ %)			
				≤10 mm	10 mm-16 mm	16 mm-40 mm	40 mm-63 mm	≤10 mm	10 mm-16 mm	16 mm-40 mm	40 mm-63 mm	≤10 mm	10 mm-16 mm	16 mm-40 mm	40 mm-63 mm
1.0711	9 S 20		1212	540-780	490-740	460-710	390-640	410	390	355	295	7	8	9	10
1.0715	9 SMn 28	11SMn30	1213	560-800	510-760	460-710	410-660	440	410	375	305	6	7	8	9
1.0718	9 SMnPb 28	11SMnPb30	12L13	560-800	510-760	460-710	410-660	440	410	375	305	6	7	8	9
1.0736	9 SMn 36	11SMn37	1215	540-780	490-740	460-710	390-640	410	390	355	295	7	8	9	10
1.0737	9 SMnPb 36	11SMnPb37	12L14	540-780	490-740	460-710	390-640	410	390	355	295	7	8	9	10
1.0721	10 S 20		1108	640-880	590-830	540-740	510-710	490	400	315	285	6	7	8	9
1.0722	10 SPb 20		11L08	740-980	690-930	640-830	610-800	570	470	375	325	5	6	7	8
1.0726	35 S 20		1140	830-1080	780-1030	740-930	710-900	645	540	430	355	5	6	7	8
1.0727	45 S 20		1146	560-800	540-780	490-740	430-680	440	430	390	315	6	7	8	9
1.0728	60 S 20		-	560-800	540-780	490-740	430-680	440	430	390	315	6	7	8	9

NORMAL TAVLANMIŞ OTOMAT ÇELİKLERİ İÇİN MEKANİK ÖZELLİKLER

Malz. No.	DIN (Eski)	DIN (Yeni)	SAE/AISI	NORMAL TAVLAMA SICAKLIĞI (°C)	ÇEKME DAYANIMI (Mpa)			AKMA SINIRI (≥ Mpa)			KOPMA UZAMASI (≥ %)
					≤16 mm	16 mm-40 mm	40 mm-63 mm	≤16 mm	16 mm-40 mm	40 mm-63 mm	
1.0711	9 S 20		1212	890-920	≥350	≥350	≥350	225	215	205	25
1.0715	9 SMn 28	11SMn30	1213	890-920	≥370	≥370	≥370	235	225	215	23
1.0718	9 SMnPb 28	11SMnPb30	12L13	890-920	≥370	≥370	≥370	235	225	215	23
1.0736	9 SMn 36	11SMn37	1215	890-920	≥350	≥350	≥350	225	215	205	25
1.0737	9 SMnPb 36	11SMnPb37	12L14	890-920	≥350	≥350	≥350	225	215	215	25
1.0721	10 S 20		1108	860-890	480-600	480-600	480-600	295	285	275	18
1.0722	10 SPb 20		11L08	840-870	580-700	580-700	580-700	335	325	315	14
1.0726	35 S 20		1140	820-870	660-780	650-770	640-760	365	355	345	9
1.0727	45 S 20		1146	890-920	≥380	≥370	≥360	235	225	215	23
1.0728	60 S 20		-	890-920	≥380	≥370	≥360	235	225	215	23

OTOMAT ÇELİKLERİ KULLANIM YERLERİ

Malz. No.	DIN (Eski)	DIN (Yeni)	SAE/AISI	KULLANIM YERLERİ
1.0711	9 S 20		1212	Otomotiv endüstrisinde, aparat ve cihaz yapımında seri imalat parçaları
1.0715	9 SMn 28	11SMn30	1213	Otomotiv endüstrisi, cihaz ve aparat yapımında yüksek güçlü otomat çeliği olarak seri imalatta yaygın
1.0718	9 SMnPb 28	11SMnPb30	12L13	Otomotiv endüstrisi, cihaz ve aparat yapımında yüksek güçlü otomat çeliği olarak seri imalatta yaygın
1.0721	10 S 20		1108	Otomotiv endüstrisinde, cihaz aparat ve makine yapımında, sementasyon gerektiren seri parçalar
1.0722	10 SPb 20		11L08	Otomotiv endüstrisinde, cihaz aparat ve makine yapımında, kurşun ilavesi ile daha iyi talaşlı işlenebilirlik
1.0726	35 S 20		1140	Otomotiv endüstrisinde, cihaz aparat ve makine yapımında, ıslah gerektiren orta dayanımlı seri parçalar
1.0727	45 S 20		1146	Otomotiv endüstrisinde, cihaz aparat ve makine yapımında, ıslah gerektiren yüksek dayanımlı seri parçalar
1.0728	60 S 20		-	Otomotiv endüstrisinde, cihaz aparat ve makine yapımında, ıslah gerektiren yüksek dayanımlı seri parçalar
1.0736	9 SMn 36	11SMN37	1215	Otomotiv endüstrisinde, cihaz aparat ve makine yapımında, sementasyon gerektiren seri parçalar
1.0737	9 SMnPb 36	11SMNPB37	12L14	Otomotiv endüstrisinde, cihaz aparat ve makine yapımında, sementasyon gerektiren seri parç. Kurşun ilaveli

3.6. Paslanmaz Çelikler

Az alaşımlı ve alaşımsız çelikler ortama bağlı olarak hızla paslanır yahut kimyasal aşınmalara uğrarlar. Tahrıattan ve paslanmadan korunmak amaçlı boyar maddeler kullanılması veya ilave önlemler istenen korumayı sağlamayabilir. Bu gibi durumlar için paslanmaz çeliklerin seçimi önem taşır.

İçerdiği Cr, Si ve Al gibi elementler, oksijenle birleşerek, çok ince, yoğun ve yapışkan bir oksit filmi tabakası oluştururlar. Bu tabaka paslanma oluşumunu engeller. Bir malzemenin paslanmaya karşı dayanımlı olarak tanımlanabilmesi için her m² için malzeme kaybının 2,4 gr'dan az olması gerekir.

Paslanma olayı sadece çeliğin alaşım durumuyla ilgili değildir. Parçaların talaşlı işlem özellikleri de paslanma konusunda önemlidir. Örneğin; yüzeyi hassas taşlanmış bir parçanın paslanma oranı, kötü yüzey kalitesine sahip bir parçanın paslanma oranından daha düşüktür.

Paslanmaz Çeliklerin Sınıflandırılması:

- Krom çelikler,
- Krom-nikel çelikler
- Krom-mangan çelikler
- Çok fazlı çelikler

Krom çeliklerinin korozyon dayanımı, birinci planda krom miktarına bağlıdır. Genellikle %13-17 arasında krom içerirler.

Krom-nikel çelikler %13-21 krom, %5-20 nikel ve %0,02-0,16 arasında karbon içerirler. Nikel ilavesiyle korozyon dayanımları daha fazlalaşır.

Krom-mangan çelikler; krom- nikel çeliklerinin kullanımına paralel olarak özel durumlarda kullanılabilirler. X 12 MnCr18 12 çeliği -180 °C'ye kadar olan sıcaklıklarda kullanılabilir.

PASLANMAZ ÇELİKLER VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	C _{max}	S _i _{max}	Mn _{max}	P _{max}	S _{max}	Cr	Mo	Ni	V	Diğer
1.4000	X 6 Cr 13	403	0.08	1.00	1.00	0.040	0.030	12.0-14.0	-	-	-	-
1.4002	X 6 CrAl 13	405	0.08	1.00	1.00	0.040	0.030	12.0-14.0	-	-	-	Al 0.10-0.30
1.4006	X 10 Cr 13	410	0.15	1.00	1.50	0.040	0.030	11.5-13.5	-	-	-	-
1.4016	X 8 Cr 17	430	0.10	1.00	1.00	0.040	0.030	16.0-18.0	-	-	-	-
1.4021	X 20 Cr 13	420	≥0,15	1.00	1.50	0.040	0.030	12.0-14.0	-	-	-	-
1.4024	X 15 Cr 13	-	0.12-0.17	1.00	1.00	0.045	0.030	12.0-14.0	-	-	-	-
1.4031	X 40 Cr 13	-	0.36-0.42	1.00	1.00	0.040	0.030	12.5-14.5	-	-	-	-
1.4057	X 22 CrNi 17	431	≤0.20	1.00	≤1,50	0.040	0.030	15.0-17.0	-	1.50-2.50	-	-
1.4104	X 12 CrMoS 17	430 F	≤0.12	1.00	1.50	0.040	0.15-0.30	15.5-17.5	0.20-0.60	-	-	-
1.4113	X 6 CrMo 17	434	0.08≤	1.00	1.00	0.045	0.030	16.0-18.0	0.75-1.25	-	-	-
1.4116	X 45 CrMoV 15	-	0.45-0.55	1.00	1.00	0.040	0.030	14.0-15.0	0.50-0.80	-	0.10-0.20	-
1.4301	X 5 CrNi 18 9	304	0.07	1.00	2.00	0.045	0.030	17.0-19.5	-	8.0-10.5	-	-
1.4303	X 5 CrNi 18 12	308; 305	0.06	1.00	2.00	0.045	0.030	17.0-19.0	-	11.0-13.0	-	-
1.4305	X8CrNiS18-9	303	0.15	1.00	2.00	0.045	0.15-0.35	17.0-19.0	-	8.0-10.0	-	-
1.4306	X2CrNi19-11	304 L	0.03	1.00	2.00	0.045	0.030	18.0-20.0	-	8.0-12.0	-	-
1.4311	X 2 CrNiN 18 10	304 L N	0.03	1.00	2.00	0.045	0.030	17-19.50	-	8.0-11.5	-	N 0.12-0.22
1.4401	X5CrNiMo17-12-2	316	0.07	≤0.75	2.00	0.045	0.030	16.5-18.5	2.0-2.50	10.0-13.0	-	-
1.4404	X2CrNiMo17-12-2	316 L	0.03	≤0.75	2.00	0.045	0.030	16.5-18.5	2.0-2.50	10.0-13.0	-	N 0.00-0.11
1.4406	X2CrNiMoN17-11-2	316 L N	0.03	≤0.75	2.00	0.045	0.030	16.5-18.5	2.0-2.50	10.0-12.0	-	N 0.12-0.22
1.4429	X2CrNiMoN17-13-3	316 L N	0.03	≤0.75	2.00	0.045	0.030	16.5-18.5	2.5-3.0	11.0-14.0	-	N 0.12-0.22
1.4435	X2CrNiMo18-14-3		0.03	1.00	2.00	0.045	0.030	17.0-19.0	2.5-3.0	12.5-15.0	-	Ti: 7x%C
1.4436	X3CrNiMo17-13-3		0.05	1.00	2.00	0.045	0.030	16.5-18.5	2.5-3.0	10.5-13.0	-	Nb: 12x%C
1.4438	X2CrNiMo18-15-4	317 L	0.03	≤0.75	2.00	0.045	0.030	17.5-19.5	3.0-4.0	11.0-15.0	-	-
1.4510	X 3 CrTi 17	XM 8; 430 Ti	0.05	1.00	1.00	0.045	0.030	16.0-18.0	-	-	-	-
1.4511	X 3 CrNb 17	-	0.05	1.00	1.00	0.040	0.030	16.0-18.0	-	-	-	Nb: 12x%C≤1
1.4541	X6CrNiTi18-10	321	0.08	1.00	2.00	0.045	0.030	17.0-19.0	-	9.0-12.0	-	Ti: 5x%C≤0,7
1.4550	X6CrNiNb18-10	347	0.08	≤0.75	2.00	0.045	0.030	17.0-19.0	-	9.0-12.0	-	Nb: 10x%C≤1
1.4571	X6CrNiMoTi17-12-2	316 Ti	0.08	≤0.75	2.00	0.045	0.030	16.5-18.5	2.0-2.50	10.5-13.5	-	Ti: 5x%C≤0,7

PASLANMAZ ÇELİKLERDE ISIL İŞLEM

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	Dövme Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sıcaklığı (°C)	Sertleştirme Sıcaklığı (°C)	Soğutma Ortamı			Dayanım - Sertlik		Meneviş Sıcaklığı (°C)
						Hava	Yağ	Su	Mpa	HRC	
1.4000	X 6 Cr 13	403	1150-750	750-800	950-1000	*	*	-	-	-	750-700
1.4002	X 6 CrAl 13	405	1150-750	750-800	950-1000	*	*	-	-	-	750-700
1.4006	X 10 Cr 13	410	1150-750	750-850	950-1000	*	*	-	1030	31	750-700
1.4016	X 8 Cr 17	430	1150-750	750-850	-	-	-	-	-	-	-
1.4021	X 20 Cr 13	420	1150-750	750-800	980-1030	*	*	-	1570	47	750-650
1.4024	X 15 Cr 13	-	1150-750	750-800	980-1030	*	*	-	1470	45	750-700
1.4031	X 40 Cr 13	-	1100-800	750-800	1000-1050	*	*	-	1930	55	200-100
1.4057	X 22 CrNi 17	431	1100-750	700-750	1000-1050	-	*	-	1570	47	720-630
1.4104	X 12 CrMoS 17	430 F	1100-750	800-850	1025-1050	-	*	-	930	27	600-550
1.4113	X 6 CrMo 17	434	1050-750	750-850	-	-	-	-	-	-	-
1.4116	X 45 CrMoV 15	-	1100-850	750-850	1050-1100	*	*	-	2190	59	200-100
1.4301	X 5 CrNi 18 9	304	1150-750	-	1000-1050	*	-	*	-	-	-
1.4303	X 5 CrNi 18 12	308; 305	1150-750	-	1000-1050	*	-	*	-	-	-
1.4305	X8CrNiS18-9	303	1150-750	-	1000-1050	*	-	*	-	-	-
1.4306	X2CrNi19-11	304 L	1150-750	-	1000-1050	*	-	*	-	-	-
1.4311	X 2 CrNiN 18 10	304 L N	1150-750	-	1000-1050	*	-	*	-	-	-
1.4401	X5CrNiMo17-12-2	316	1150-750	-	1050-1100	*	-	*	-	-	-
1.4404	X2CrNiMo17-12-2	316 L	1150-750	-	1050-1100	*	-	*	-	-	-
1.4406	X2CrNiMoN17-11-2	316 L N	1150-750	-	1050-1100	*	-	*	-	-	-
1.4429	X2CrNiMoN17-13-3	316 L N	1150-750	-	1050-1100	*	-	*	-	-	-
1.4435	X2CrNiMo18-14-3	316 L	1150-750	-	1050-1100	*	-	*	-	-	-
1.4436	X3CrNiMo17-13-3	316	1150-750	-	1050-1100	*	-	*	-	-	-
1.4438	X2CrNiMo18-15-4	317 L	1150-750	-	1050-1100	*	-	*	-	-	-
1.4510	X 3 CrTi 17	XM 8; 430 Ti	1150-750	750-850	-	-	-	-	-	-	-
1.4511	X 3 CrNb 17	-	1150-750	750-850	-	-	-	-	-	-	-
1.4541	X6CrNiTi18-10	321	1150-750	-	1020-1070	*	-	*	-	-	-
1.4550	X6CrNiNb18-10	347	1150-750	-	1020-1070	*	-	*	-	-	-

PASLANMAZ ÇELİKLERDE MANYETLENEBİLME VE PARLATILABİLME ÖZELLİĞİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	Manyetlenebilme		Parlatılabilirlik	
			Evet	Hayır	İyi	Normal
1.4000	X 6 Cr 13	403				
1.4002	X 6 CrAl 13	405	*	-	-	*
1.4006	X 10 Cr 13	410	*	-	*	-
1.4016	X 8 Cr 17	430	*	-	*	-
1.4021	X 20 Cr 13	420	*	-	*	-
1.4024	X 15 Cr 13	-	*	-	*	-
1.4031	X 40 Cr 13	-	*	-	*	-
1.4057	X 22 CrNi 17	431	*	-	-	*
1.4104	X 12 CrMoS 17	430 F	*	-	*	-
1.4113	X 6 CrMo 17	434	*	-	*	-
1.4116	X 45 CrMoV 15	-	*	-	*	-
1.4301	X 5 CrNi 18 9	304	-	*	*	-
1.4303	X 5 CrNi 18 12	308; 305	-	*	*	-
1.4305	X8CrNiS18-9	303	-	*	*	-
1.4306	X2CrNi19-11	304 L	-	*	*	-
1.4311	X 2 CrNiN 18 10	304 L N	-	*	*	-
1.4401	X5CrNiMo17-12-2	316	-	*	*	-
1.4404	X2CrNiMo17-12-2	316 L	-	*	*	-
1.4406	X2CrNiMoN17-11-2	316 L N	-	*	*	-
1.4429	X2CrNiMoN17-13-3	316 L N	-	*	*	-
1.4435	X2CrNiMo18-14-3	316 L	-	*	*	-
1.4436	X3CrNiMo17-13-3	316	-	*	*	-
1.4438	X2CrNiMo18-15-4	317 L	-	*	*	-
1.4510	X 3 CrTi 17	XM 8; 430 Ti	*	-	-	*
1.4511	X 3 CrNb 17	-	*	-	-	*
1.4541	X6CrNiTi18-10	321	-	*	-	*
1.4550	X6CrNiNb18-10	347	-	*	-	*

PASLANMAZ ÇELİKLER KULLANIM YERLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	KULLANIM YERLERİ
1.4000	X 6 Cr 13	403	Su ve buhar için konstrüksiyon parçaları, beyaz eşya, iç mimari
1.4002	X 6 CrAl 13	405	Petrol endüstrisi aparat ve parçaları, su santrallerinde kaynaklı parçalar
1.4006	X 10 Cr 13	410	Su ve buhar için konstrüksiyon parçaları, gıda endüstrisinde
1.4016	X 8 Cr 17	430	1.4001 e benzer, fakat korozyon dayanımı daha yüksek, derin çekme daha iyi
1.4021	X 20 Cr 13	420	Aks, mil, pompa parçaları, vana konisi, meme iğnesi gibi yüksek dayanımlı parçalar
1.4024	X 15 Cr 13	-	Mil, pim, vana mili gibi konstrüksiyon parçaları
1.4031	X 40 Cr 13	-	Kesici takımlar için sertleştirilebilir çelik, geniş bıçak, makine bıçağı, jilet, makas, ölçme takımları rulmanlı yatak
1.4057	X 22 CrNi 17	431	Gıda, sabun ve sirke endüstrisinde yüksek dayanımlı konstrüksiyon parçaları
1.4104	X 12 CrMoS 17	430 F	Otomatta işlenecek su ve buhar için civata, mil, burç gibi parçalar
1.4113	X 6 CrMo 17	434	Yüksek korozyon dayanımlı otomobil ve motor parçaları
1.4116	X 45 CrMoV 15	-	Her tür değerli kesici, ayrıca kısmen sertleştirilen parçalar
1.4301	X 5 CrNi 18 9	304	Gıda endüstrisinde aparat ve cihazlar, kaynak edilebilir, parlatılabilir ve iyi derin çekilebilir.
1.4303	X 5 CrNi 18 12	308; 305	Kimya endüstrisi ve civata
1.4305	X8CrNiS18-9	303	Gıda ve süt endüstrisinde torna parçaları, yağ, sabun, boyama, kağıt ve tekstil endüstrisi
1.4306	X2CrNi19-11	304 L	Gıda, yağ, sabun ve suni iplik endüstrilerinde organik ve meyva asidine maruz parça ve araçlar
1.4311	X 2 CrNiN 18 10	304 L N	Kimyasal aparat yapımında basınçlı kap, süt, süt ürünleri ve bira endüstrisi
1.4401	X5CrNiMo17-12-2	316	Kimya ve selüloz endüstrisinde parça ve aparatlar, yağ yakıt boyama, sabun ve tekstil endüstrisi, süt ve bira end.
1.4404	X2CrNiMo17-12-2	316 L	Kimya ve selüloz endüstrisinde parça ve aparatlar, yağ yakıt boyama, sabun ve tekstil endüstrisi, süt ve bira end.
1.4406	X2CrNiMoN17-11-2	316 L N	Kimya ve selüloz endüstrisinde parça ve aparatlar, yağ yakıt boyama, sabun ve tekstil endüstrisi, süt ve bira end.
1.4429	X2CrNiMoN17-13-3	316 L N	Yüksek kimyasal dayanımlı basınçlı kap ve aparat
1.4435	X2CrNiMo18-14-3	316 L	Selüloz, sentetik yün, tekstil ve yapay ipek endüstrilerinde yüksek kimyasal dayanımlı kaynak edilecek parçalar
1.4436	X3CrNiMo17-13-3	316	Selüloz, sentetik yün, tekstil ve yapay ipek endüstrilerinde yüksek kimyasal dayanımlı kaynak edilecek parçalar
1.4438	X2CrNiMo18-15-4	317 L	Selüloz ve kimya endüstrisinde aparat yapımı, kimyasallar taşıma kabı
1.4510	X 3 CrTi 17	XM 8; 430 Ti	Süt, gıda ve bira endüstrisinde kaynaklı parçalar
1.4511	X 3 CrNb 17	-	Süt, gıda, bira, sabun ve boyama endüstrisinde kaynaklı parçalar, zayıf asitli ortamlarda
1.4541	X6CrNiTi18-10	321	Gıda, film ve fotoğraf endüstrisi, ev aletleri ve aparatlar
1.4550	X6CrNiNb18-10	347	Gıda, film ve fotoğraf endüstrisi, ev aletleri ve aparatlar
1.4571	X6CrNiMoTi17-12-2	316 Ti	Kimya endüstrisinde aparat ve parçalar, tekstil, selüloz, boyama, fotoğraf, yapay reçine ve lastik endüstrisi

PASLANMAZ ÇELİKLERDE MEKANİK DEĞERLER

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	ISIL İŞLEM DURUMU				SERTLİK (RSD-C)	Rp 0,2 %2 Akma Sınırı									Çekme Dayanımı Mpa	A5 Kopma uzaması $L_0=5d_0 \geq\%$
			Tavlı	Islah	Sertleştirme	Hızlı Soğutma		20	50	100	150	200	300	400	500	550		
1.4000	X 6 Cr 13	403	*	-	-	-	130...180	250	240	235	230	225	220	195	-	-	450..650	20
1.4002	X 6 CrAl 13	405	*	-	-	-	130...180	250	240	235	230	225	220	195	-	-	450..650	20
1.4006	X 10 Cr 13	410	*	-	-	-	140...180	300	285	275	265	260	245	-	-	550...700	20	
1.4016	X 8 Cr 17	430	*	-	-	-	130...170	270	-	-	-	-	-	-	-	450...660	20	
1.4021	X 20 Cr 13	420	-	*	-	-	160...210	400								550...700	18	
1.4024	X 15 Cr 13	-	*	-	-	-	≤220	440								≤750	-	
1.4031	X 40 Cr 13	-	*	-	-	-	≤250	-	-	-	-	-	-	-	-	≤800	-	
1.4057	X 22 CrNi 17	431	*	-	-	-	≤275	-	-	-	-	-	-	-	-	≤950	-	
1.4104	X 12 CrMoS 17	430 F	*	-	-	-	160...210	300								550...700	20	
1.4113	X 6 CrMo 17	434	*	-	-	-	130...180	270	-	-	-	-	-	-	-	450...650	20	
1.4116	X 45 CrMoV 15	-	*	-	-	-	≤260	-	-	-	-	-	-	-	-	≤900	-	
1.4301	X 5 CrNi 18 9	304	-	-	-	-	130...180	185	175	155	140	127	110	98	92	90	500...700	50
1.4303	X 5 CrNi 18 12	308; 305	-	-	-	*	130...180	185	175	155	140	127	110	98	92	90	500...700	50
1.4305	X8CrNiS18-9	303	-	-	-	*	130...180	215	-	-	-	-	-	-	-	500...700	50	
1.4306	X2CrNi19-11	304 L	-	-	-	*	130...180	175	165	145	130	118	100	89	81	80	450...700	50
1.4311	X 2 CrNiN 18 10	304 L N	-	-	-	*	140...200	270	245	205	175	157	136	125	119	118	550...750	40
1.4401	X5CrNiMo17-12-2	316	-	-	-	*	130...180	205	195	175	158	145	127	115	110	108	500...700	45
1.4404	X2CrNiMo17-12-2	316 L	-	-	-	*	120...180	195	185	165	150	137	119	108	100	98	450...700	45
1.4406	X2CrNiMoN17-11-2	316 L N	-	-	-	*	150...210	280	250	211	185	167	145	135	129	127	600...800	40
1.4429	X2CrNiMoN17-13-3	316 L N	-	-	-	*	150...210	300	265	225	197	178	155	145	138	136	600...800	40
1.4435	X2CrNiMo18-14-3	316 L	-	-	-	*	120...180	195	185	165	150	137	119	108	100	98	450...700	45
1.4436	X3CrNiMo17-13-3	316	-	-	-	*	130...180	205	195	175	158	145	127	115	110	108	500...700	45
1.4438	X2CrNiMo18-15-4	317 L	-	-	-	*	130...180	195	187	170	158	144	126	116	110	108	500...700	45
1.4510	X 3 CrTi 17	XM 8; 430 Ti	*	-	-	-	130...170	270	-	-	-	-	-	-	-	450...600	20	
1.4511	X 3 CrNb 17	-	*	-	-	-	130...170	270	-	-	-	-	-	-	-	450...600	20	
1.4541	X6CrNiTi18-10	321	-	-	-	*	130...190	205	190	176	165	155	136	125	119	118	500...750	40
1.4550	X6CrNiNb18-10	347	-	-	-	*	130...190	205	190	176	165	155	136	125	119	118	500...750	40
1.4571	X6CrNiMoTi17-12-2	316 Ti	-	-	-	*	130...190	225	205	190	176	165	145	135	129	127	500...750	40

3.7. İndüksiyonla Yüzeysel Sertleştirilebilen Çelikler

İndüksiyon ile sertleştirme işlemi, sementasyon ile elde edilemeyen, uygun çekirdek özellikleri, yüksek sertlik derinliği gibi özelliklerin elde edilebilmesi amacıyla kullanılır. Yüksek torkla çalışması sebebiyle fazla sertlik verilemeyen millerin aşınma dayanımı gerektiren kısımlarının indüksiyonla sertleştirilmesi örnek olarak verilebilir.

İslah çeliklerinin tamamı indüksiyonla sertleştirilebilir olmasına rağmen, %0,30-0,70 arası karbon içeren

indüksiyonla sertleştirilebilen çeliklerin yapı özellikleri daha iyidir. İndüksiyonla sertleştirilebilen çelikler 50-60 HRC arası sertlik alabilirler ve yüzey-çekirdek bölge arası sertlik geçişi, ıslah çeliklerine göre daha iyidir. İslah çeliklerinin mangan miktarının nispeten yüksek oluşu indüksiyonla sertleştirme esnasında çatlak oluşma riskini artırır. Bu sebeple indüksiyonla sertleştirilebilen çeliklerde mangan miktarı düşürülmüştür. SAE 1050 malzemenin mangan oranı %0,60-0,90 arası iken Cf 53 malzemede bu oran %0,40-0,70 oranlarındadır. Ayrıca kükürt ve fosfor miktarı bu çeliklerde daha düşüktür.

İNDÜKSİYONLA YÜZEYİ SERTLEŞTİRİLEBİLEN ÇELİKLER VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	C	Si	Mn	P _{max}	S _{max}	Cr	Mo	N _{max}	V
1.1157	40 MN 4	1039	0.36-0.44	0.25-0.50	0.80-1.10	0.035	0.035	-	-	-	-
1.1183	Cf 35	1035	0.33-0.39	0.15-0.35	0.50-0.80	0.025	0.035	-	-	-	-
1.1193	Cf 45	1045	0.43-0.49	0.15-0.35	0.50-0.80	0.025	0.035	-	-	0.007	-
1.1213	Cf 53	1050	0.50-0.57	0.15-0.35	0.40-0.70	0.025	0.035	-	-	-	-
1.1249	Cf 70	-	0.68-0.75	0.15-0.35	0.20-0.35	0.025	0.035	-	-	0.007	-
1.5122	37 MnSi 5	-	0.33-0.41	1.10-1.40	1.10-1.40	0.035	0.035	-	-	-	-
1.7005	45 Cr 2	-	0.42-0.48	0.15-0.40	0.50-0.80	0.025	0.035	0.40-0.60	-	-	-
1.7043	38 Cr 4	-	0.34-0.40	0.15-0.40	0.60-0.90	0.025	0.035	0.90-1.20	-	-	-
1.7045	42 Cr 4	5140	0.38-0.44	0.15-0.40	0.50-0.80	0.025	0.035	0.90-1.20	-	-	-
1.7220	34 CrMo 4	4135	0.30-0.37	0.00-0.40	0.60-0.90	0.035	0.030	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.7223	41 CrMo 4	4140	0.38-0.44	0.15-0.40	0.50-0.80	0.025	0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.7238	49 CrMo 4	-	0.46-0.52	0.15-0.40	0.50-0.80	0.025	0.035	0.90-1.20	0.15-0.30	-	-
1.8159	50 CrV 4	6150	0.47-0.55	0.00-0.40	0.70-1.10	0.035	0.030	0.90-1.20	-	-	0.10-0.20
1.8161	58 CrV 4	-	0.55-0.62	0.15-0.40	0.70-1.10	0.035	0.035	0.90-1.20	-	-	0.10-0.20

İNDÜKSİYONLA YÜZEYİ SERTLEŞTİRİLEBİLEN ÇELİKLERİN MEKANİK ÖZELLİKLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	AKMA SINIRI (Re) ≥Mpa				ÇEKME DAYANIMI (Rm) Mpa				KOPMA UZAMASI (A) L ₀ =5 D ₀				KESİT DARALMASI (Z) ≥%			
			≤Φ 16 MM	Φ >16-40≤ MM	Φ >40-100≤ MM	Φ >100-250≤ MM	≤Φ 16 MM	Φ >16-40≤ MM	Φ >40-100≤ MM	Φ >100-250≤ MM	≤Φ 16 MM	Φ >16-40≤ MM	Φ >40-100≤ MM	Φ >100-250≤ MM	≤Φ 16 MM	Φ >16-40≤ MM	Φ >40-100≤ MM	Φ >100-250≤ MM
1.1157	40 MN 4	1039	635	540	440		880-1030	780-930	690-830		12	14	15		40	45	50	
1.1183	Cf 35	1035	420	365	325		620-760	580-730	540-690		17	19	20		40	45	50	
1.1193	Cf 45	1045	480	410	370		700-840	660-800	620-760		14	16	17		35	40	45	
1.1213	Cf 53	1050	510	430	400		740-880	690-830	640-780		12	14	15		25	35	40	
1.1249	Cf 70	-	560	480			780-930	740-880			11	13			25	30		
1.5122	37 MnSi 5	-	785	635	540	440	980-1180	880-1030	780-930	690-830	11	12	14	15	35	40	45	50
1.7005	45 Cr 2	-	635	540	440		880-1080	780-930	690-830		12	14	15		40	45	50	
1.7043	38 Cr 4	-	735	630	510		930-1130	830-980	740-880		11	13	14		40	45	50	
1.7045	42 Cr 4	5140	780	665	560		980-1180	880-1080	780-930		11	12	14		40	45	50	
1.7220	34 CrMo 4	4135	800	650	550	500	980-1180	880-1030	780-930	690-830	11	12	14	15	40	45	55	60
1.7223	41 CrMo 4	4140	885	765	635	510	1080-1270	980-1080	880-1030	740-930								
1.7238	49 CrMo 4	-	880	780	690	510	1080-1270	980-1080	880-1080	780-980	9	10	12	13	40	45	50	50
1.8159	50 CrV 4	6150	900	800	700	650	1100-1300	1000-1200	900-1100	850-1000	9	10	12	13	40	45	50	50
1.8161	58 CrV 4	-	1080	980	885	735	1320-1570	1180-1370	1080-1270	980-1180	7	8	10	12	40	45	50	55

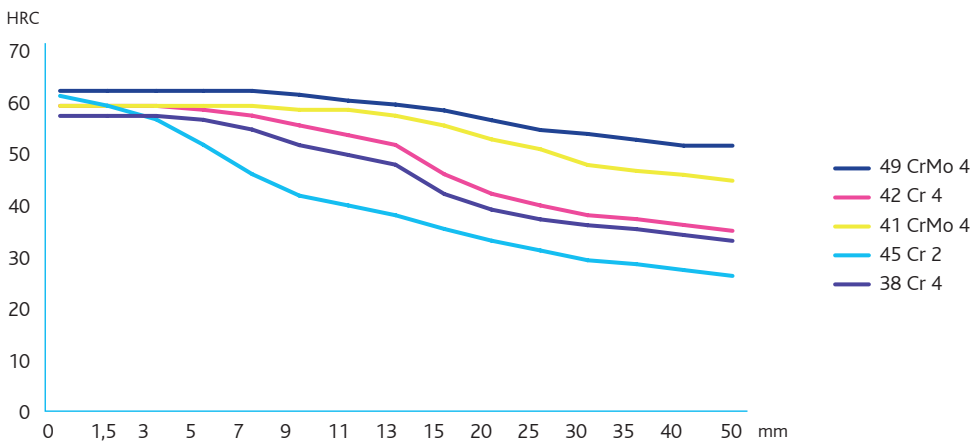
İNDÜKSİYONLA YÜZEYİ SERTLEŞTİRİLEBİLEN ÇELİKLERDE ISIL İŞLEM

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	Sıcak Şekil Sıcaklığı (°C)	Normal Tavlama Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sıcaklığı (°C)	Çekirdek Sert. için Soğut.		Meneviş Sıcaklığı (°C)	Yüzey Sert. Sıcaklığı (°C)	Gerilim Giderme Sıcaklığı (°C)	Yüzey Sertliği (HRC)
						Su (°C)	Yağ (°C)				
1.1157	40 MN 4	1039	1100-850	850-880	650-700	820-850	830-860	480-650	820-850	120-200	53-59
1.1183	Cf 35	1035	1100-850	860-890	650-700	840-870	850-880	550-660	860-890	120-200	51-57
1.1193	Cf 45	1045	1100-850	840-870	650-700	820-850	830-860	550-660	820-850	120-200	55-61
1.1213	Cf 53	1050	1050-850	830-860	650-700	805-835	810-845	550-660	800-830	120-200	57-62
1.1249	Cf 70	-	1000-800	820-850	650-700	790-820	-	550-660	780-810	120-200	60-64
1.5122	37 MnSi 5	-	1100-850	860-890	680-720	830-850	840-860	480-650	820-850	120-200	52-58
1.7005	45 Cr 2	-	1100-850	840-870	650-700	820-850	830-860	550-660	820-850	120-200	55-61
1.7043	38 Cr 4	-	1050-850	845-885	680-720	825-855	835-865	540-680	825-855	120-200	53-58
1.7045	42 Cr 4	5140	1050-850	840-880	680-720	820-850	830-860	540-680	820-850	120-200	54-60
1.7220	34 CrMo 4	4135	1100-850	850-880	680-720	830-860	840-870	480-650	820-850	120-200	51-57
1.7223	41 CrMo 4	4140	1050-850	840-880	680-720	820-850	830-860	540-680	820-850	120-200	54-60
1.7238	49 CrMo 4	-	1050-850	840-880	680-720	820-850	830-860	540-680	820-850	120-200	56-62
1.8159	50 CrV 4	6150	1100-850	870-900	680-720	820-850	830-860	480-650	840-870	120-200	57-62
1.8161	58 CrV 4	-	1050-850	850-880	680-720	-	820-850	480-650	820-850	120-200	60-65

İNDÜKSİYONLA YÜZEYİ SERTLEŞTİRİLEBİLEN ÇELİKLERİNDE JOMINY DEĞERLERİ

Çelik Türü			Ani soğutulan yüzeyden itibaren (mm) HRC değerleri															
Malz. No.	DIN	SAE/AISI		1,5	3	5	7	9	11	13	15	20	25	30	35	40	45	50
1.7005	45 Cr 2	-	max	62	60	57	52	46	42	40	38	35	33	31	29	28	27	26
			min	54	49	40	32	28	25	23	22	20	-	-	-	-	-	-
1.7043	38 Cr 4	-	max	58	58	58	57	55	52	50	48	42	39	37	36	35	34	33
			min	51	50	48	44	39	36	33	31	26	24	22	20	-	-	-
1.7045	42 Cr 4	5140	max	60	60	60	59	58	56	54	52	46	42	40	38	37	36	35
			min	53	52	50	47	44	40	37	35	30	27	25	23	22	21	20
1.7223	41 CrMo 4	4140	max	60	60	60	60	60	59	59	58	56	53	51	48	47	46	45
			min	53	53	52	54	50	48	45	43	38	35	34	33	32	32	32
1.7238	49 CrMo 4	-	max	63	63	63	63	63	62	61	60	59	57	55	54	53	52	52
			min	56	55	54	53	51	50	48	46	42	40	39	38	17	36	36

İNDÜKSİYONLA YÜZEYİ SERTLEŞTİRİLEBİLEN ÇELİKLER İÇİN JOMINY DEĞERLERİ GRAFİĞİ

İNDÜKSİYONLA YÜZEYİ SERTLEŞTİRİLEBİLEN ÇELİKLERİN KULLANIM YERLERİ

Malz. No.	DIN	SAE/AISI	KULLANIM YERLERİ
1.1157	40 MN 4		Taşıtlarda ve dizel motorlarda krank mili, dişli çark, dişli kutusu milleri ve yüksek çekirdek dayanımlı ve yüksek süneklikte benzer parçalar
1.1183	Cf 35	1035	Taşıtlarda ve genel makine konstrüksiyonlarında az zorlanan makine elemanları
1.1193	Cf 45	1045	Kam mili ve küçük krank milleri, 5 modül üzeri dişli çarklar, şanzıman mili, piston pimi vb.
1.1213	Cf 53	1050	Piston pimi, zincir pimi, şanzıman mili, şanzıman dişlisi, kavrama kolları, matkap ve torna milleri vb.
1.1249	Cf 70	-	Baskı haddeleri, sonsuz vida dişli milleri, kam mili, piston pimi, matkap ve torna mili, teraziler için prizma ve yuvası
1.5122	37 MnSi 5	-	Şanzıman parçaları, krank mili, dişli çark gibi orta yüzey sertlikli, yüksek çekirdek dayanımlı ve iyi süneklikte parç.
1.7005	45 Cr 2	-	Genel makine konstrüksiyonlarında, dişli kutusu mili, kavrama kolu, taşıtlarda dişli çark, pim, burç
1.7043	38 Cr 4	-	Taşıtlarda ve dizel motorlarda krank mili, dişli çark, tarak pimi, genel makine konstrüksiyonunda parçalar
1.7045	42 Cr 4	5140	Taşıtlarda ve dizel motorlarda krank mili, dişli çark, tarak pimi, genel makine konstrüksiyonunda parçalar
1.7220	34 CrMo 4	4135	Taşıtlarda fazla zorlanan krank milleri, fazla zorlanan küresel pim, arka aks mili, kamalı miller ve benzeri parçalar
1.7223	41 CrMo 4	4140	Taşıtlarda fazla zorlanan krank milleri, fazla zorlanan küresel pim, arka aks mili, kamalı miller ve benzeri parçalar
1.7238	49 CrMo 4	-	Taşıtlarda ve makine yapımında yüksek dayanımlı parçalar, şanzıman milleri, dişli çarklar
1.8159	50 CrV 4	6150	Yüksek çekirdek dayanımlı dişli çark, dişli kutusu mili ve benzeri büyük parçalar
1.8161	58 CrV 4	-	Yüksek çekirdek dayanımlı dişli çark, dişli kutusu mili ve benzeri büyük parçalar

3.8. Takım Çelikleri

ALAŞIMSIZ TAKIM ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN	C	Si	Mn	P _{max}	S _{max}
1.1740	C 60 W	0.55-0.65	0.15-0.40	0.60-0.80	0.035	0.035
1.1620	C 70 W2	0.65-0.74	0.10-0.30	0.10-0.35	0.030	0.030
1.1525	C80 W1	0.75-0.85	0.10-0.30	0.10-0.40	0.020	0.020
1.1830	C85 W	0.80-0.90	0.25-0.40	0.50-0.70	0.025	0.020
1.1545	C105 W1	1.00-1.10	0.10-0.30	0.10-0.40	0.020	0.020

ALAŞIMSIZ TAKIM ÇELİKLERİNDE ISIL İŞLEM

Malz. No.	DIN	Yumuşak tavlı durumda sertlik max BSD 30	Sertleştirme ve Meneviş				
			Sertleştirme Sıcaklığı (°C)	Ani Soğutma Ortamı	Kare 30 mm kesit için sertleştirme derinliği (mm)	Meneviş Sıcaklığı (°C)	Meneviş sonrası Sertlik RSD-C
1.1740	C 60 W	231	800-830	Yağ	3.5	150-180	52
1.1620	C 70 W2	183	790-820	Su	3.0	150-180	57
1.1525	C80 W1	192	780-810	Su	2.5	150-180	59
1.1830	C85 W	222	800-830	Yağ	4.5	150-180	57
1.1545	C105 W1	213	770-800	Su	2.5	150-180	60

SOĞUK İŞ TAKIM ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

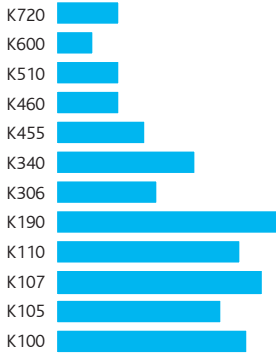
Malz. No.	BÖHLER	DIN	C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W
1.2080	K100	X 210 Cr 12	2.00	0.25	0.30	11.50	-	-	-	-
1.2601	K105	X 165 CrMoV 12	1.60	0.35	0.30	11.50	0.60	-	0.30	0.50
1.2436	K107	X 210 CrW 12	2.10	0.25	0.30	11.50	-	-	-	0.70
1.2379	K110	X 155 CrVMo 12-1	1.55	0.25	0.35	11.80	0.80	-	0.95	-
H.2380	K190	X 220 CrVMo 13-4	2.30	0.40	0.40	12.50	1.10	-	4.00	-
1.2345	K306	X 50 CrVMo 5-1	0.51	0.95	0.30	5.00	1.40	-	1.40	-
H.K340	K340	-	1.10	0.90	0.40	8.30	2.10	-	0.50	-
1.2550	K455	60 WCrV 7	0.63	0.60	0.30	1.10	-	-	0.18	2.00
H.2510	K460	100 MnCrW 4	0.95	0.25	1.10	0.55	-	-	0.10	0.55
1.2210	K510	115 CrV 3	1.18	0.25	0.30	0.70	-	-	0.10	-
1.2767	K600	X 45 NiCrMo 4	0.45	0.25	0.40	1.30	0.25	4.00	-	-
1.2842	K720	90 MnCrV 8	0.90	0.25	2.00	0.35	-	-	0.10	-

SOĞUK İŞ TAKIM ÇELİKLERİNDE ISIL İŞLEM KOŞULLARI

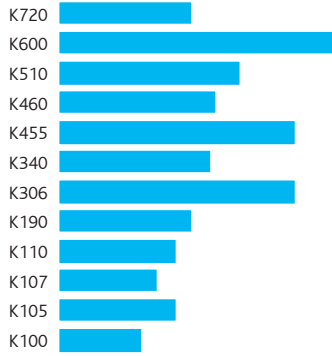
Malz. No.	BÖHLER	DIN	Sıcak Şekil Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sıcaklığı (°C)	Gerilim Alma (°C)	Yumuşak Tavlama Sonu Sertlik (≥BSD 30)	Sertleştirme Sıcaklığı (°C)	Sertleştirme Ortamı	Sertleştirme Sonu Sertlik (HRC)	MENEVİŞLEMEDEN SONRA ELDE EDİLEN TAKRİBİ SERTLİK (HRC)						
										100	200	300	400	500	600	700
1.2080	K100	X 210 Cr 12	1050-850	800-850	650	250	940-970	Y-SB-BH-H	63-65	64	62	59	57	-	-	-
1.2601	K105	X 165 CrMoVa 12	1050-850	800-850	650-750	250	980-1010	Y-SB-BH-H	-	64	62	60	58	-	-	-
1.2436	K107	X 210 CrW 12	1050-850	800-850	650-750	250	950-980	Y-SB-BH-H	64-66	65	63	61	60	-	-	-
1.2379	K110	X 155 CrVMo 12-1	1050-850	800-850	650-750	235	1020-1040	Y-SB-BH-H	63-65	63	61	58	58	-	-	-
H.2380	K190	X 220 CrVMo 13-4	1100-900	800-850	650-750	260	1050-1150	Y-SB-BH-H	62-67	63	61	60	*65	*63	55	
1.2345	K306	X 50 CrVMo 5-1	1100-900	750-800	650	240	1050-1100	Y-SB-H	57-60	-	-	-	*57	*56	*51	*40
H.K340	K340	-	1050-850	800-850	650	235	1040-1080	Y-SB-BH-H	61-63	63	61	-	-	62	*63	*64
1.2550	K455	60 WCrV 7	1050-850	710-750	650	225	870-900	Y	58-62	60	59	56	53	-	-	-
H.2510	K460	100 MnCrW 4	1050-850	710-750	650	225	780-820	Y-SB	63-65	64	62	58	52	-	-	-
1.2210	K510	115 CrV 3	1050-850	710-750	650	220	780-810	S-Y	64-66	64	62	57	51	-	-	-
1.2767	K600	X 45 NiCrMo 4	1050-850	610-650	650	260	840-870	Y-SB-H	53-57	56	54	51	48	-	-	-
1.2842	K720	90 MnCrV 8	1050-850	680-720	650	220	780-820	Y-SB	63-65	64	62	57	-	-	-	-

SOĞUK İŞ TAKIM ÇELİKLERİNİN ÖZELLİKLERİ

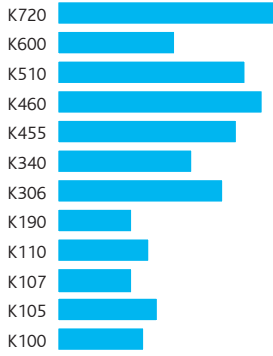
AŞINMA DİRENCİ

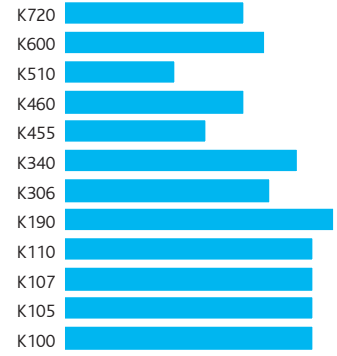
TOKLUK

İŞLENEBİLİRLİK

BOYUTSAL KARARLILIK

SOĞUK İŞ TAKIM ÇELİKLERİ KULLANIM YERLERİ

Malz. No.	BOHLER	SAE/AISI	KULLANIM YERLERİ
1.2080	K100	X 210 Cr 12	Fazla tokluk aranmayan kesme delme takımları, ağaç bıçakları, kesme bıçakları, diş tarakları, derin çekme ve ekstrüzyon takımları, soğuk çekme makaraları, ölçme takımları, plastik kalıpları
1.2601	K105	X 165 CrMoVa 12	Tokluk istenen kesme, delme, takımları, ağaç bıçakları, kesme bıçakları, diş tarakları, derin çekme ve ekstrüzyon kalıpları, soğuk çekme makaraları, ölçme takımları, plastik kalıpları
1.2436	K107	X 210 CrW 12	Aşınma mukavemeti istenen kesme, delme takımları, ağaç bıçakları, kesme bıçakları, diş tarakları, derin çekme ve ekstrüzyon takımları, soğuk çekme makaraları, ölçme takımları, plastik kalıpları
1.2379	K110	X 155 CrVMo 12-1	Tokluk ve aşınma mukavemeti istenen kesme ve delme takımları, ağaç bıçakları, kesme bıçakları diş tarakları, derin çekme ve ekstrüzyon takımları soğuk çekme makaraları, ölçme takımları, plastik kalıpları
H.2380	K190	X 220 CrVMo 13-4	Yüksek tokluk ve aşınma dayanımı istenen kesme ve delme takımları, ağaç bıçakları, kesme bıçakları, diş tarakları, ekstrüzyon silindir ve vidaları, metal işleme takımları, plastik kalıp çekirdekleri
1.2345	K306	X 50 CrVMo 5-1	Selüloz, kağıt ve fiber endüstrisi için kesme bıçakları
H.K340	K340	-	ESR tarzında üretilmiştir. Aşınma mukavemetinin yanı sıra yüksek tokluk gerektiren kesme kalıpları, bıçak, zimba, damga ve diş açma tarakları, derin çekme, ekstrüzyon takımları, damga ve soğuk şekillendirme takımları
1.2550	K455	60 WCrV 7	Yüksek tokluk gerektiren, kesme, delme takımları, ağaç bıçakları, damgalar
H.2510	K460	100 MnCrW 4	Kesme takımları, delme ve zımbalama, diş tarakları, ağaç bıçakları, ağaç, kağıt ve metal bıçakları, ölçme takımları
1.2210	K510	115 CrV 3	Cr alaşımlı cıva çeliği olarak çeşitli pim imalatı ve matkap gibi kesici takım imalatında, H8 toleransında taşlanmış olarak üretilir.
1.2767	K600	X 45 NiCrMo 4	Yüksek tokluk gerektiren, her türlü kalıp - zimba kesme bıçakları ve muhtelif damga yapımında
1.2842	K720	90 MnCrV 8	Tokluk gerektiren kesme delme takımları, ağaç bıçakları, kesme bıçakları, diş tarakları, ölçme takımları, plastik kalıpları

SICAK İŞ TAKIM ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN	C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W
1.2581	X 30 WCrV 9 3	0.29	0.25	0.30	2.70	-	-	0.35	8.50
1.2344	X 40 CrMoV 5 1	0.39	1.10	0.40	5.20	1.40	-	0.95	-
1.2367	X 38 CrMoV 5 3	0.38	0.40	0.40	5.00	2.80	-	0.65	-
1.2365	X 32 CrMoV 3 3	0.31	0.30	0.35	2.90	2.80	-	0.50	-
1.2714	56 NiCrMoV 7	0.55	0.25	0.75	1.10	0.50	1.70	0.10	-

SICAK İŞ TAKIM ÇELİKLERİNDE ISIL İŞLEM KOŞULLARI

Malz. No.	DIN	Sıcak Şekil Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sıcaklığı (°C)	Gerilim Alma (°C)	Yumuşak Tavlama Sonu Sertlik (≥BSD 30)	Sertleştirme Sıcaklığı (°C)	Sertleştirme Ortamı	Sertleştirme Sonu Sertlik (HRC)	MENEVİŞLEMEDEN SONRA ELDE EDİLEN TAKRİBİ SERTLİK (HRC)					
									400	500	550	600	650	700
1.2581	X 30 WCrV 9 3	1100-900	750-800	600-650	240	1070-1150	Y-SB-H	48-52	50	51	52	50	46	38
1.2344	X 40 CrMoV 5 1	1100-900	750-800	600-650	229	1020-1080	Y-SB-H	52-56	54	55	54	50	40	32
1.2367	X 38 CrMoV 5 3	1100-900	750-800	600-650	229	1030-1080	Y-SB-H	52-56	52	54	53	50	44	35
1.2365	X 32 CrMoV 3 3	1100-900	750-800	600-650	229	1010-1050	Y-SB	52-56	50	51	52	50	45	36
1.2714	56 NiCrMoV 7	1100-850	650-700	650	248	830-870	Y	52-58	50	48	43	40	36	-

SICAK İŞ TAKIM ÇELİKLERİ KULLANIM YERLERİ

Malz. No.	BOHLER	KULLANIM YERLERİ
1.2581	X 30 WCrV 9 3	Aşınma mukavemetinin istendiği demir, çelik, bakır, pirinç ve bronzların sıcak şekillendirilmesinde, (dövme, ekstrüzyon ve enjeksiyon preslerde)
1.2344	X 40 CrMoV 5 1	Demir, çelik, bakır, pirinç, alüminyum ve bronzların sıcak şekillendirilmesinde (dövme, ekstrüzyon ve enjeksiyon preslerde) soğuk ve sıcak hadde bıçaklarında
1.2367	X 38 CrMoV 5 3	Yüksek sıcaklıkta dayanım, tokluk ve aşınma mukavemeti istenen, demir çelik, bakır, pirinç, alüminyum ve bronzların sıcak şekillendirilmesinde (dövme, ekstrüzyon ve enjeksiyon preslerde)
1.2365	X 32 CrMoV 3 3	Demir, çelik, bakır, pirinç, alüminyum ve bronzların sıcak şekillendirilmesinde (dövme, ekstrüzyon ve enjeksiyon preslerde)
1.2714	56 NiCrMoV 7	Demir ve çelik dövme kalıplarının imalatında, tüp ekstrüzyon kalıplarında vs.
1.2345	K306	Selüloz, kağıt ve fiber endüstrisi için kesme bıçakları
H.K340	K340	ESR tarzında üretilmiştir. Aşınma mukavemetinin yanı sıra yüksek tokluk gerektiren kesme kalıpları, bıçak, zımba, damga ve diş açma tarakları, derin çekme, ekstrüzyon takımları, damga ve soğuk şekillendirme takımları
1.2550	K455	Yüksek tokluk gerektiren, kesme, delme takımları, ağaç bıçakları, damgalar
H.2510	K460	Kesme takımları, delme ve zımbalama, diş tarakları, ağaç bıçakları, ağaç, kağıt ve metal bıçakları, ölçme takımları
1.2210	K510	Cr alaşımlı civa çeliği olarak çeşitli pim imalatı ve matkap gibi kesici takım imalatında, H8 toleransında taşlanmış olarak üretilir.
1.2767	K600	Yüksek tokluk gerektiren, her türlü kalıp - zımba kesme bıçakları ve muhtelif damga yapımında
1.2842	K720	Tokluk gerektiren kesme delme takımları, ağaç bıçakları, kesme bıçakları, diş tarakları, ölçme takımları, plastik kalıpları

HIZ ÇELİKLERİ VE BİLEŞİMLERİ

Malz. No.	DIN	C	Si _{max}	Mn _{max}	P _{max}	S _{max}	Co	Cr	Mo	V	W
1.3202	H 12-1-4-5	1.30-1.45	0.45	0.40	0.03	0.03	4.5-5.00	3.80-4.50	0.70-1.00	3.50-4.00	11.5-12.5
1.3207	H 10-4-3-10	1.20-1.35	0.45	0.40	0.03	0.03	9.5-10.5	3.80-4.50	3.20-3.90	3.00-3.50	9.00-10.00
1.3243	H 6-5-2-5	0.88-0.96	0.45	0.40	0.03	0.03	4.5-5.00	3.80-4.50	4.70-5.20	1.70-2.00	6.00-6.70
1.3246	H7-4-2-5	1.05-1.15	0.45	0.40	0.03	0.03	4.80-5.20	3.80-4.50	3.60-4.00	1.70-1.90	6.60-7.10
1.3255	H 18-1-2-5	0.75-0.83	0.45	0.40	0.03	0.03	4.50-5.00	3.80-4.50	0.50-0.80	1.40-1.70	17.5-18.5
1.3342	HC 6-5-2	0.95-1.05	0.45	0.40	0.03	0.03		3.80-4.50	4.70-5.20	1.70-2.00	6.00-6.70
1.3343	H 6-5-2	0.86-0.94	0.45	0.40	0.03	0.03		3.80-4.50	4.70-5.20	1.70-2.00	6.00-6.70
1.3344	H 6-5-3	1.17-1.27	0.45	0.40	0.03	0.03		3.80-4.50	4.70-5.20	2.70-2.30	6.00-6.70

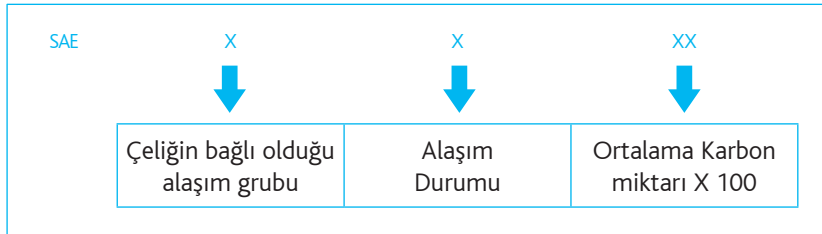
HIZ ÇELİKLERİNDE ISIL İŞLEM KOŞULLARI

Malz. No.	DIN	Sıcak Şekil Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sıcaklığı (°C)	Yumuşak Tavlama Sonu Sertlik (BSD 30)	ISIL İŞLEM KOŞULLARI				MENEVİŞ SICAKLIĞI VE MENEVİŞLEMEDEN SONRA ELDE EDİLEN TAKRİBİ SERTLİK (HRC)	
					İlk Isıtma °C	İlk Ön Isıtma °C	İkinci Ön Isıtma °C	Sertleştirme sıcaklığı °C	°C	Sertlik RSD-C
1.3202	H 12-1-4-5	1100-900	780-810	240-300	450-600	850	1050	1220-1260	560-580	65
1.3207	H 10-4-3-10	1100-900	800-830	240-300	450-600	850	1050	1210-1250	550-570	65
1.3243	H 6-5-2-5	1100-900	790-820	240-300	450-600	850	1050	1210-1250	550-570	64
1.3246	H7-4-2-5	1100-900	770-840	240-300	450-600	850	1050	1180-1220	540-570	64
1.3255	H 18-1-2-5	1150-900	820-850	240-300	450-600	850	1050	1260-1300	560-580	64
1.3342	HC 6-5-2	1050-900	770-820	230-280	450-600	850	1050	1180-1220	540-560	64
1.3343	H 6-5-2	1100-900	790-820	225-280	450-600	850	1050	1200-1240	540-560	64
1.3344	H 6-5-3	1100-900	770-820	230-280	450-600	850	1050	1200-1240	550-570	64

HIZ ÇELİKLERİ KULLANIM YERLERİ

Malz. No.	DIN	KULLANIM YERLERİ
1.3202	H 12-1-4-5	Sert malzemelerin işlenmesi için büyük aşınma dirençli basit ve finiş takımları, çok aşındırıcı malzemelerde
1.3207	H 10-4-3-10	Yüksek dayanımlı çeliklerin yüksek kesme hızlarıyla işlenmesinde, yüksek ısı ve aşınma dayanımlı takımlar
1.3243	H 6-5-2-5	Fazla zorlanan matkap, profil takımları, yüksek güçlü freze
1.3246	H7-4-2-5	Spiral matkap, freze, rayba, yüksek dayanımlı malzemelerin işlenmesi için kalıp ve kılavuz
1.3255	H 18-1-2-5	Tornalama ve boşaltma işlemlerinde temiz paso takımları, özellikler dökme demirlerin işlenmesinde
1.3342	HC 6-5-2	Spiral matkap, Yüksek güçlü freze, rayba, yüksek sertlik ve aşınma dayanımlı kesme ve darbeli takımlarda
1.3343	H 6-5-2	Rayba, spiral matkap, freze, kılavuz, raptiye, tornalama ve boşaltma takımlarında
1.3344	H 6-5-3	Yüksek güçlü freze, fazla zorlanan raybalar, yüksek aşınma dirençli tığlar

3.9. Çelik Standartlarının Okunması

- 10XX = Alaşımız Sade Karbonlu Çelikler
 11XX = Otomat Çelikleri
 13XX = Manganolü çelikler
 2XXX = Nikelli Çelikler
 3XXX = Krom-Nikel Alaşımızlı Çelikler
 303XX = Isıya ve Korozyona Dayanımlı Çelikler
 4XXX = Molibden Alaşımızlı Çelikler
 41XX = Molibden-Kromlu Alaşımızlı Çelikler
 43XX = Molibden-Krom-Nikel Alaşımızlı Çelikler
 46XX = Molibden-Nikel Alaşımızlı Çelikler
 5XXX = Krom Alaşımızlı Çelikler
 514XX = Isıya ve Korozyona Dayanımlı Çelikler
 515XX = Isıya ve Korozyona Dayanımlı Çelikler
 6XXX = Krom-Vanadyum Alaşımızlı Çelikler
 7XXX = Krom-Wolfram Alaşımızlı Çelikler
 8XXX = Nikel-Krom-Molibden Alaşımızlı Çelikler
 92XX = Silis ve Mangan Alaşımızlı Çelikler

Bilgi Notu: 1. C >1 ise gösterim şekli 5 haneli olur ve son 3 hanesi C oranını verir.

Örnek: SAE 1040

Alaşımızsız ortalama 0,40 sade karbonlu çelik

%C : 0,37-0,44

%Mn : 0,60-0,90

%S : 0,03

%P : 0,05

Örnek: SAE 4140

Ortalama 0,40 karbonlu molibden-krom alaşımızlı çelik

%C : 0,38-0,43

%Mn : 0,75-1,00

%Cr : 0,80-1,10

%Mo : 0,15-0,25

%S : 0,03

%P : 0,04

Çeliklerin Standartlarının belirtilmesi;

X.YYZZ

- X: • 0 ise; ham demir, ferro alaşımlar ve demir esaslı döküm malzemeleri belirtir.
- 1 ise; çelik ve çelik döküm malzemeleri belirtir.
- 2 ise; demir olmayan ağır metaller ve alaşımları belirtir.
- 3 ise; hafif metaller ve alaşımları belirtir.
- 4-8 arası ise; metal olmayan malzemeleri belirtir.

YY anlamları aşağıdadır;

Genel Çeşitler:

- 00: Ticari ve temel kaliteler
- 01-02: Genel yapı çelikleri
- 03-07: Alaşımsız kaliteli çelikler
- 08-09: Alaşımlı kaliteli çelikler

Özel Çeşitler:

- 90: Ticari ve temel kaliteler
- 91-99: Diğer çeşitler

Alaşımsız Asal Çelikler:

- 10: Özel fiziksel özelliklere sahip çelikler
- 11-12: Yapı çelikleri
- 15-18: Kalitelerine göre alaşımsız kalite çelikler (15-W1, 16W2 vb.)

Alaşımlı Asal Çelikler:

- 22-28: Takım çelikleri
- 32-33: Hız çelikleri
- 34: Aşınmaya dayanıklı çelikler
- 35: Rulman çelikleri
- 36-39: Özel fiziksel özellikli demir esaslı malzemeler
- 40-41-43-44-45: Paslanmaz çelikler
- 47-48: Isınmaya dayanıklı çelikler
- 49: Yüksek sıcaklık malzemeleri
- 50-59: Yapı çelikleri
- 60-69: Yapı çelikleri
- 70-79: Yapı çelikleri
- 80-84: Yapı çelikleri
- 85: Nitrasyon çelikleri
- 88: Sert alaşımlar

DIN/EN Normlarına Göre Çeliklerin Kimyasal Bileşimlerinin Sembolle Belirtilmesi;**Alaşımsız Çeliklerin Belirtilmesi:**

Alaşımsız çeliklerin belirtilmesinde C (Karbon) başa gelmek kaydıyla alaşımdaki karbon miktarının 100 ile çarpımında bulunan sayı yazılarak adlandırılır.

Örnek: Ortalama 0,45 karbonlu alaşımsız çelik C45 olarak adlandırılmaktadır. C harfinden sonra bazı harfler kullanılarak bazı özel nitelikler belirtilmektedir;

K (Ck): Fosfor ve kükürt miktarı düşük

F (Cf): Alevle yüzeyi setreleştirilebilen

Q (Cq): Soğuk şekillendirilebilen

M (Cm): Fosforu düşük, kükürtü çok düşük

Düşük Alaşımlı Çeliklerin Belirlenmesi;

Bu çeliklerin adlandırılmasında ilk önce karbon miktarının 100 ile çarpımında bulunan sayı yazılır ardından en yüksek miktarda içerdiği alaşım elementi başta olmak üzere düşük miktarda alaşım elementine göre yazılarak adlandırılır.

Burada alaşım elementlerinin bazen bir tanesi bazen tamamı yazılarak adlandırma yapılmaktadır. Alaşım elementleri belirtildikten sonra belirtilen sayılar elementlerin sırasıyla ve o elementin faktör çarpanına göre belirtilmektedir.

Faktör Çarpan Sayısı	Elementler
4	Cr, Co, Mn, Si, Ni, W
10	Al, Be, Cu, Mo, Nb, Ta, Ti, V, Zr, Pb
100	C, Ce, P, S, N
1000	B

Örnek;

15 Cr 3	%0,15 karbon ve ortalama 0,75 Cr içeren düşük alaşımlı çelik
24 CrMoV 5	%0,24 karbon ve ortalama %1,25 Cr içeren, Cr-Mo-V alaşımlı, düşük alaşımlı çelik
10 CrMo 9 10	%0,1 karbon, %2,25 krom ve %1 Mo içeren düşük alaşımlı çelik

Yüksek Alaşımlı Çeliklerin Belirtilmesi,

Önce X harfi yazılır daha sonra karbon miktarının 100 ile çarpımında bulunan sayı yazılır ardından en yüksek miktarda içerdiği alaşım elementi başta olmak üzere düşük miktarda alaşım elementine göre yazılarak adlandırılır. Burada belirtilen alaşım elementleri faktör çarpanı kullanılmadan belirtilir.

Örnek;

X 8 CrNi 18 8	%0,8 karbon, %18 krom ve %8 Nikel içeren yüksek alaşımlı Çelik
X 50 NiCrWV13	%0,50 karbon, %13 Nikel içeren Ni-Cr-W-V alaşımlı, yüksek alaşımlı çelik

4

Dikişsiz Çelik ● Çekme Borular

Dikişsiz Boru Üretimi

Dikişsiz boruların üretimi iki yöntemle yapılabilir.

a-) Ekstrüzyon ile boru üretimi

b-) Özel haddeleme yöntemleriyle boru üretimi

Bu boruların üretimi genellikle sıcak işlemle ancak çok yumuşak metalik malzemelerde soğuk işlemle yapılır.

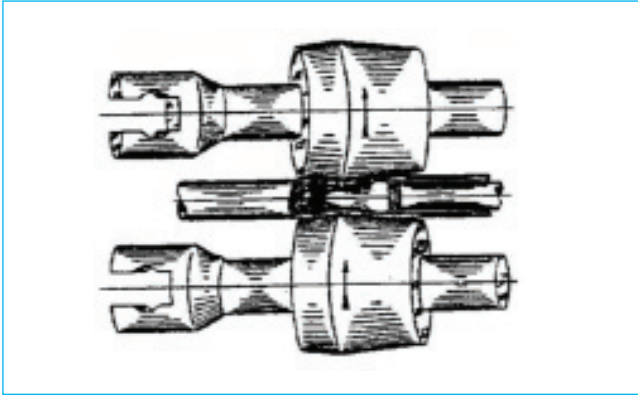
a-) Ekstrüzyon ile Boru Üretimi

Boru ekstrüzyonunda kullanılan silindirik metalik bloklar (takozlar), dolu veya delikli olabilir. Direkt ekstrüzyonla dolu ve delikli takozlardan indirekt ekstrüzyonda ise sadece delikli takozlardan boru üretilir.

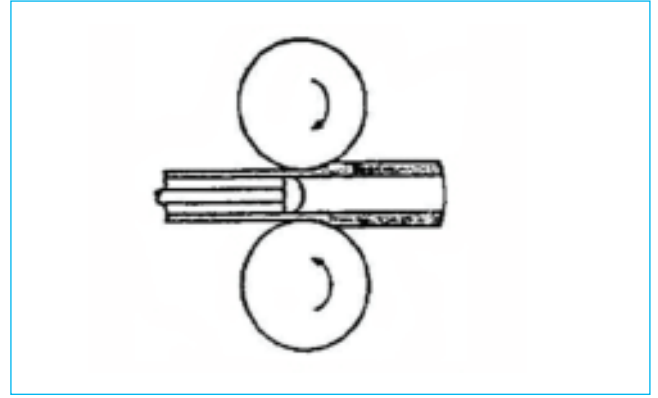
Boru ekstrüzyonunda pistonun ucuna bir malafa takılarak boru kesiti elde edilir. Şekilde görüldüğü gibi pistonun ucuna bağlanan malafa sabit, hareketli ve delme malafası olarak üç şekilde bağlanır.

b-) Özel Haddeleme Yöntemleri ile Dikişsiz Boru Üretimi

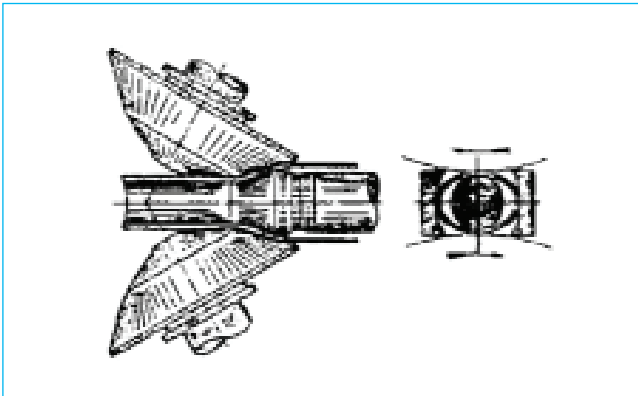
Bu yöntemle dikişsiz boru üretiminde prensip silindirik metal bloğunun sıcak işlemle delinmesidir. Bundan sonraki üretim kademeleri boru çapına ve et kalınlığına bağlı değişmektedir. Mannesmann boru üretim yöntemi olarak bilinen yöntemde sıcak silindirik blok, eksenleri birbirine göre az eğik olan ve aynı yönde dönen iki merdane ve delme işlemini gerçekleştiren bir zımba ile kalın et kalınlığında boru halinde getirir.

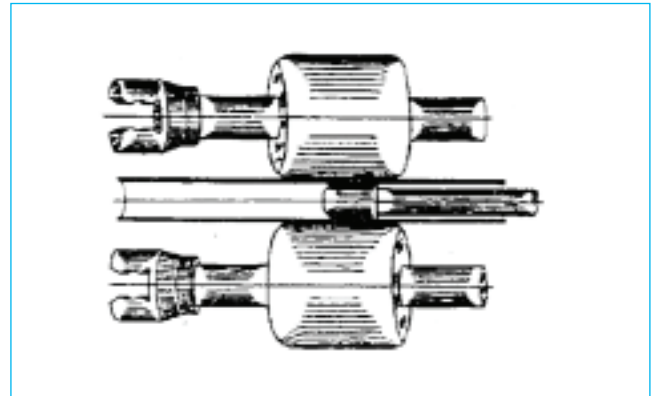
Mannesmann yöntemiyle dikişsiz boru üretimi

Haddeleme ile boru çapının ve et kalınlığının değiştirilmesi

Konik merdaneler ile boru çapının genişletilmesi

Haddeleme ve malafa ile iç ve dış boru yüzeylerinin işlenerek borunun boyutlandırılması

BORU AĞIRLIK HESABI

Boruların ağırlık hesabı kesit ve yoğunluklarından yola çıkarak yapılmaktadır. Fakat bu uzun hesap yöntemi yerine ilgili sadeleştirmelerin yapıldığı aşağıdaki formül ile borunun 1 metresinin ağırlığını hesaplayabilirsiniz.

A: Borunun metre ağırlığı

D: Dış çap

e: Et kalınlığı $A = (D-e) * e * 0,02464$

Burada unutulmaması gereken unsur bu hesabın teorik ağırlığı vereceğidir. Bilindiği gibi sıcak hadde borular için uluslararası normlar et kalınlığında (+/-) %9 -17,5 arasında değişen toleranslara müsaade etmektedir. Bu sınırlar dahilinde et kalınlığı değişim gösteren bir borunun gerçek kilosu da doğru orantılı olarak sapacaktır.

BASINÇ HESABI

Boruların basınç hesabına etkileyen birçok faktör söz konusudur. Bunlardan bazıları çap, et kalınlığı, malzeme kalitesi, sıcaklık, üretim prosesinin etkileri, dinamik ve statik yüklenmeler, akışkanın türü vs. şeklinde sıralanabilir. Tüm bu etkenler nedeniyle doğru bir basınç hesabı yapabilmek teorik de olsa çok kolay değildir.

Burada belli emniyet katsayıları kullanılacağı öngörüsü ile özellikle çalışma sıcaklığından bağımsız olarak normal şartlar altında borunun basınç hesabını inceleyeceğiz.

P: Hidrostatik test basıncı (Bar)

k: Akma gerilmesinin yüzde katsayısı

s: Minimum akma gerilmesi (MPa)

D: Dış çap (mm)

t: Et kalınlığı (mm)

$$P = \frac{20 \times s \times k \times t}{D}$$

Teknik Boru Tabloları

STANDARTLARIN AÇILIMI

Standart	Standartların Açılımı	Türkçe Karşılığı
ANSI	American National Standards Institute	Amerika Ulusal Standartlar Enstitüsü
API	American Petroleum Institute	Amerikan Petrol Enstitüsü
ASME	American Society of Mechanical Engineers	Amerikan Makine Mühendisleri Birliği
ASTM	ASTM International	Amerikan Test ve Malzemeler Birliği
BSI	British Standards Institution	İngiltere Standartları
DIN	Deutsches Institut für Normung	Alman Standartlar Enstitüsü
EN	European Standards	Avrupa Normu
GOST	State Standards of Soviet	Rusya Standartlar Birliği
JIS	Japanese Industrial Standards	Japonya Standartlar Enstitüsü
NF	Norme Française	Fransa Standartları

k'nın belirlenmesi;

DIN 2448'e göre üretilen borularda

k= 0,70 olarak alınabilir.

API 5L için ise

GrA ve GrB kalitelerinde

k=0,60

X42 - X80 kalitelerinde

k=0,60 (Dış Çap < 5 9/16 inç)

k= 0,75 (6 5/8 < Dış

k= 0,85 (10 3/4 < Dış Çap < 18 inç)

k= 0,90 (Dış Çap > 20 inç)

s'nin belirlenmesi;

Akma gerilmesi değeri olan s'nin tespitinde sık karşılaşılan bazı kaliteler için aşağıdaki değerleri kullanınız.

St 37 için, 235 MPa

St 44 için, 275 MPa

St 52 için, 355 Mpa

Gr B için, 240 Mpa

SOĞUK BORULARDA KULLANILAN TANIMLAMALAR

Eski Terim	Yeni Terim	Açıklaması
+ BK	+ C	Soğuk çekmeden sonra ısıtım işlem görmemiş (sert parlak) borular
+ NBK	+ N	Soğuk çekmeden sonra koruyucu gaz altında normalize edilmiş borular
+ GBK	+ A	Soğuk çekmeden sonra gaz altında tavllanmış borular
+ BKM	+ CR 1	Normal olarak ısıtım işlemine tabi tutulmamış, ancak son tavlama için uygun borular
	+ CR 2	Kaynak işlemi ve ölçü kalibrasyonundan sonra ısıtım işlem görmemiş borular
+ BKW	+ LC	Isıtım işleminden sonra çok az şekil değiştirme oranında tamamlayıcı bir soğuk çekme işleminden geçmiş (yumuşak) borular

DİKİŞSİZ VE DİKİŞLİ BORULARDA KULLANILAN BAŞLICA TERİMLER

Kısaltması	Açılımı	Açıklaması
SRM	Stretch Reducing Mill	Gerdirek çekme yöntemi ile
ERW	Electrical Resistance Welded	Boyuna Kaynaklı Borular - Elektrik Direnc Kaynaklı
SAW	Spiral Welded	Spiral Kaynaklı Borular - Tozaltı metodu ile
PE	Plain End	Düz uçlu
PBE	Plain Both Ends	Her iki tarafı düz uçlu
PLE	Plain Large End	Büyük ucu düz
PSE	Plain Small End	Küçük ucu düz
BW	Butt Weld	Alın kaynaklı
SW	Socket Weld	Soket kaynaklı
BBE	Beveled Both Ends	Her iki ucu kaynak ağızlı
BLE	Beveled Large Ends	Büyük ucu kaynak ağızlı
BSE	Beveled Small Ends	Küçük ucu kaynak ağızlı
THD	Threaded	Dişli
TBE	Threaded Both Ends	Her iki ucu dişli
TLE	Threaded Large End	Büyük ucu dişli
TSE	Threaded Small End	Küçük ucu dişli

SCH NORMLARI

NOMİNAL ÇAP	DIŞ ÇAP (INC)	DIŞ ÇAP (mm)	SCH 20	SCH 30	SCH 40	SCH 60	SCH 80	SCH 100	SCH 120	SCH 140	SCH 160	XXS
	1/8	10,30			1,73		2,41					
	1/4	13,70			2,24		3,02					
DN10	3/8	17,10			2,31		3,20					
DN15	1/2	21,30			2,77		3,73				4,78	7,47
DN20	3/4	26,70			2,87		3,91				5,56	7,82
DN25	1	33,40			3,38		4,55				6,35	9,09
DN32	1 1/4	42,20			3,56		4,85				6,35	9,70
DN40	1 1/2	48,30			3,68		5,08				7,14	10,16
DN50	2	60,30			3,91		5,54				8,74	11,07
DN65	2 1/2	73,00			5,16		7,01				9,52	14,02
DN80	3	88,90			5,49		7,62				11,13	15,24
DN90	3 1/2	101,60			5,74		8,08					
DN100	4	114,30			6,02		8,56		11,13		13,49	17,12
DN125	5	141,30			6,55		9,52		12,70		15,88	19,05
DN150	6	168,30			7,11		10,97		14,27		18,26	21,95
DN200	8	219,10	6,35	7,04	8,18	10,31	12,70	15,09	18,26	20,62	23,01	
DN250	10	273,00	6,35	7,80	9,27	12,70	15,09	18,26	21,44	25,40	28,58	
DN300	12	323,90	6,35	8,38	10,31	14,27	17,47	21,44	25,40	28,58	33,34	
DN350	14	355,60	7,92	9,52	11,13	15,09	19,05	23,82	27,79	31,75	35,71	
DN400	16	406,40	7,92	9,52	12,70	16,64	21,44	26,19	30,96	36,52	40,49	
DN450	18	457,20	7,92	11,13	14,27	19,05	23,82	29,36	34,92	39,69	45,24	
DN500	20	508,00	9,52	12,70	15,09	20,62	26,19	32,54	38,10	44,45	50,01	
DN550	22	558,80	9,52	12,70		22,22	28,60	34,92	41,28	47,62	53,98	
DN600	24	609,60	9,52	14,27	17,48	24,61	30,96	38,89	46,02	52,30	59,54	

BASINÇ TABLOSU

Nominal Çap		Nominal Çap			St. Et. Kal.												
mm.	İNÇ	Seri 1	Seri 2	Seri 3		1.6	1.8	2	2.3	2.6	2.9	3.2	3.6	4	4.5	5	5.6
-	1/8	10.2	-	-	1.6	506	579	656	776	903	-	-	-	-	-	-	-
-	1/4	13.5	-	-	1.8	-	421	474	556	642	731	825	956	-	-	-	-
-	-	-	16	-	1.8	-	349	392	458	527	598	671	774	881	-	-	-
10	3/8	17.2	-	-	1.8	-	322	362	422	485	550	616	709	806	933	-	-
-	-	-	19	-	2	-	-	324	378	433	490	549	630	714	824	940	-
-	-	-	20	-	2	-	-	307	357	409	463	517	593	671	774	881	-
15	1/2	21.3	-	-	2	-	-	286	333	381	431	482	551	623	717	815	-
-	-	-	25	-	2	-	-	241	280	320	361	402	459	517	593	671	770
-	-	-	-	25.4	2	-	-	237	275	314	354	395	451	508	582	659	755
20	3/4	26.9	-	-	2.3	-	-	223	259	295	333	371	423	476	545	616	704
-	-	-	-	30	2.6	-	-	-	230	263	295	329	374	421	481	542	619
-	-	-	31.8	-	2.6	-	-	-	216	247	277	309	351	394	450	507	578
25	1	33.7	-	-	2.6	-	-	-	204	232	261	290	329	370	422	475	540
-	-	-	38	-	2.6	-	-	-	-	204	229	255	289	324	369	415	471
32	1 1/4	42.4	-	-	2.6	-	-	-	-	182	204	227	257	288	327	367	416
-	-	-	-	44.5	2.6	-	-	-	-	173	194	215	244	273	310	348	395
40	1 1/2	48.3	-	-	2.6	-	-	-	-	159	178	197	224	250	284	318	360
-	-	-	51	-	2.6	-	-	-	-	150	168	186	211	236	268	300	339
-	-	-	-	54	2.6	-	-	-	-	141	158	175	199	222	252	282	319
-	-	-	57	-	2.9	-	-	-	-	-	150	166	188	210	238	266	301
50	2	60.3	-	-	2.9	-	-	-	-	-	141	156	177	198	224	250	283
-	-	-	63.5	-	2.9	-	-	-	-	-	134	148	167	187	212	237	268
-	-	-	70	-	2.9	-	-	-	-	-	121	134	151	169	191	214	241
-	-	-	-	73	2.9	-	-	-	-	-	116	128	145	162	183	204	230
65	2 1/2	76	-	-	2.9	-	-	-	-	-	111	123	139	155	175	196	221
-	-	-	-	82.5	3.2	-	-	-	-	-	-	113	128	142	161	180	202
80	3	88.9	-	-	3.2	-	-	-	-	-	-	105	118	132	149	166	187
90	3 1/2	-	102	-	3.6	-	-	-	-	-	-	-	103	115	129	144	163
-	-	-	-	108	3.6	-	-	-	-	-	-	-	97	108	122	136	153
100	4	114	-	-	3.6	-	-	-	-	-	-	-	91	102	115	128	144
-	-	-	127	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	91	103	115	129
-	-	-	133	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	87	98	109	123
125	5	140	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	83	93	104	117
-	-	-	-	152	4.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	85	95	107
-	-	-	-	159	4.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82	91	102
150	6	168	-	-	4.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77	86	96
-	7	-	-	178	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	81	91
-	-	-	-	194	5.6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	83
200	8	219	-	-	6.3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	9	-	-	245	6.3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
250	10	273	-	-	6.3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
300	12	324	-	-	7.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
350	14	356	--	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
400	16	406	--	-	8.8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
450	18	457	--	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
500	20	508	--	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
550	22	-	--	559	12.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
600	24	610	-	-	12.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
650	26	-	-	660	14.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

4. DİKİŞSİZ ÇELİK ÇEKME BORULAR

6.3	7.1	8	8.8	10	11	13	14	16	18	20	22	25	28	30	32	36	40
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
890	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
873	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
813	944	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
712	823	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
664	767	888	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
620	715	826	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
539	619	714	802	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
476	545	627	702	820	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
450	516	592	662	773	869	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
411	470	538	601	700	785	920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
387	442	506	565	656	735	860	1010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
363	414	474	528	613	686	801	939	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
342	390	446	497	576	644	750	877	1021	-	-	-	-	-	-	-	-	-
321	367	419	466	539	602	701	818	950	1066	-	-	-	-	-	-	-	-
304	346	395	440	508	567	659	768	890	997	-	-	-	-	-	-	-	-
273	311	355	394	455	507	588	683	789	881	1044	-	-	-	-	-	-	-
261	297	339	376	434	483	560	650	750	836	989	-	-	-	-	-	-	-
250	285	324	360	415	462	534	619	714	796	940	-	-	-	-	-	-	-
229	261	296	329	379	421	486	563	647	720	848	967	-	-	-	-	-	-
212	241	273	303	349	387	447	516	593	659	774	880	1023	-	-	-	-	-
184	209	237	262	301	334	385	444	508	563	659	747	864	997	1090	1187	-	-
173	196	222	246	282	313	360	414	474	525	613	694	801	922	1007	1095	1282	-
163	184	209	231	265	294	338	389	445	492	574	648	748	859	937	1017	1187	-
146	165	187	207	237	262	301	346	395	437	508	573	659	755	821	890	1034	1187
139	157	178	197	226	250	287	329	375	415	482	543	624	714	776	840	974	1117
132	149	169	187	214	237	272	312	356	393	456	513	589	673	731	791	915	1047
121	136	155	171	195	216	248	284	323	357	413	465	532	607	659	712	821	937
115	131	148	163	187	207	237	271	309	340	394	443	507	578	627	676	780	888
109	123	139	154	176	194	223	255	290	320	370	416	475	541	586	632	728	828
103	116	132	145	166	184	210	241	273	301	349	391	447	508	550	593	681	774
94	106	120	133	152	168	192	220	249	275	317	356	406	461	499	537	616	698
83	94	106	117	134	148	169	193	219	241	278	311	354	402	434	467	534	603
74	84	95	105	119	132	150	172	195	214	247	276	314	356	384	412	471	531
66	75	85	93	106	117	134	153	173	191	219	245	279	315	340	365	416	468
-	63	71	78	89	98	112	128	145	159	183	204	232	262	282	303	344	386
-	-	65	71	81	89	102	116	132	144	166	185	210	237	255	273	311	349
-	-	-	62	71	78	89	101	115	126	144	161	182	206	221	237	269	301
-	-	-	-	63	69	79	90	102	111	128	143	161	182	195	209	237	265
-	-	-	-	-	62	71	81	91	100	115	128	144	163	175	187	212	237
-	-	-	-	-	-	64	73	83	91	104	116	131	147	158	169	191	214
-	-	-	-	-	-	59	67	76	83	95	106	119	134	144	154	175	195
-	-	-	-	-	-	-	62	70	76	88	97	110	124	133	142	161	180

DİKİŞSİZ ÇELİK ÇEKME BORULARI EBATLARI

Nominal Çap		Nominal Çap			St. Et. Kal.	Nominal (%)											
mm.	İNÇ	Seri 1	Seri 2	Seri 3		1.6	1.8	2	2.3	2.6	2.9	3.2	3.6	4	4.5	5	5.6
-	1/8	10,2	-	-	1,6	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	-	-	-	-	-	-	-
-	1/4	13,5	-	-	1,8	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	-	-	-	-
-	-	-	16	-	1,8	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	-	-	-
10	3/8	17,2	-	-	1,8	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10	-	-
-	-	-	19	-	2	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10	-
-	-	-	20	-	2	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10	-
15	1/2	21,3	-	-	2	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10	-
-	-	-	25	-	2	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10	+12,5 -10
-	-	-	-	25,4	2	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10	+12,5 -10
20	3/4	26,9	-	-	2,3	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10	+12,5 -10
-	-	-	-	30	2,6	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10
-	-	-	31,8	-	2,6	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10
25	1	33,7	-	-	2,6	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10	+12,5 -10
-	-	-	38	-	2,6	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10
32	1 1/4	42,4	-	-	2,6	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10
-	-	-	-	44,5	2,6	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10
40	1 1/2	48,3	-	-	2,6	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10
-	-	-	51	-	2,6	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10
-	-	-	-	54	2,6	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+12,5 -10
-	-	-	57	-	2,9	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
50	2	60,3	-	-	2,9	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
-	-	-	63,5	-	2,9	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
-	-	-	70	-	2,9	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
-	-	-	-	73	2,9	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
65	2 1/2	76	-	-	2,9	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
-	-	-	-	82,5	3,2	-	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
80	3	88,9	-	-	3,2	-	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
90	3 1/2	-	102	-	3,6	-	-	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
-	-	-	-	108	3,6	-	-	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
100	4	114	-	-	3,6	-	-	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
-	-	-	127	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	+15 -10	+15 -10	+15 -10	+15 -10
-	-	-	133	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5
125	5	140	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5
-	-	-	-	152	4,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5
-	-	-	-	159	4,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5
150	6	168	-	-	4,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5
-	7	-	-	178	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+17,5 -12,5	+17,5 -12,5
-	-	-	-	194	5,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+17,5 -12,5
200	8	219	-	-	6,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	9	-	-	245	6,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
250	10	273	-	-	6,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
300	12	324	-	-	7,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
350	14	356	--	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
400	16	406	--	-	8,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
450	18	457	--	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
500	20	508	--	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
550	22	-	--	559	12,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
600	24	610	-	-	12,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
650	26	-	-	660	14,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

KİMYASAL-MEKANİK ÖZELLİKLER

NORM	Malzeme Tanımı		Kimyasal Özellikler										Fiziksel Özellikler				
	Standart	Kalite	C	Mn	Si	Pmax	Smax	Cr	Ni	Mo	Cu	Diğer	Akma Re Mpa	Min Rm Mpa	Max Rm MPa	Min%	
ASTM	A 53	A	max.0,25	max.0,95		0,050	0,060			0,15			205	330			
		B	max.0,30	max.1,20		0,050	0,060			0,15			240	415			
	A 106	A	max.0,25	0,27-0,93	min.0,10	0,048	0,060			0,15			205	330		35	
		B	max.0,30	0,29-1,06	min.0,10	0,048	0,060			0,15			240	415		30	
		C	max.0,35	0,29-1,06	min.0,10	0,048	0,060			0,15			275	485		30	
	A 161	C	0,10-0,20	0,30-0,80	max.0,25	0,035	0,035						180	324		35	
		T-1	0,10-0,20	0,30-0,80	0,10-0,50	0,025	0,025			0,44-0,65			207	379		30	
	A 179		0,06-0,18	0,27-0,63		0,050	0,060						max.72 HBR	180	325		35
	A 192		0,06-0,18	0,27-0,63	max.0,25	0,048	0,058						max.77 HBR	180	325		35
	A 199	T4	0,05-0,15	0,30-0,60	0,50-1,00	0,025	0,025	2,15-2,85	max.0,40	0,44-0,65			V 0,18-25 Al max.0,04	172	415		30
		T11	0,05-0,15	0,30-0,60	0,50-1,00	0,025	0,025	1,00-1,50		0,44-0,65				172	415		30
	A 209	T1	0,10-0,20	0,30-0,80	0,10-0,50	0,045	0,045			0,44-0,65				207	380		30
		T1a	0,15-0,25	0,30-0,80	0,10-0,50	0,045	0,045			0,44-0,65				193	365		30
		T1b	max.0,14	0,30-0,80	0,10-0,50	0,045	0,045			0,44-0,65				220	415		30
	A 210	A-1	max.0,27	max.0,93	min.0,10	0,048	0,058							255	415		30
		C	max.0,35	0,29-1,06	min.0,10	0,048	0,058							275	485		30
	A 213	T11	0,05-0,15	0,30-0,60	0,50-1,00	0,030	0,030	1,00-1,50	max.0,40	0,44-0,65			V 0,18-25 Al max.0,04	207	415		30
		T22	0,05-0,15	0,30-0,60	max.0,50	0,025	0,025	1,9-2,6		0,87-1,13				207	415		30
	A 333	1	max.0,30	0,40-1,06		0,050	0,060							205	380		35
		6	max.0,30	0,29-1,06	min.0,10	0,048	0,058							240	415		30
	A 334	1	max.0,30	0,40-1,06		0,050	0,060							207	380		35
		6	max.0,30	0,29-1,06	min.0,10	0,048	0,058							240	415		30
	A 335		0,05-0,15	0,30-0,60	max.0,50	0,045	0,045	0,80-1,25		0,44-0,65				220	415		30
	A 524	I, II	max.0,21	0,90-1,35	0,10-0,40	0,048	0,058							240	414	586	30
A 556	A	max.0,18	0,27-0,63		0,048	0,058							180	320		35	
	B	max.0,27	0,29-0,93	min.0,10	0,048	0,058							255	410		30	
	C2	max.0,30	0,29-1,06	min.0,10	0,048	0,058							275	480		30	
A 692		0,17-0,26	0,46-0,94	0,18-0,37	0,025	0,025			0,42-0,68				290	441	579	20	
API	API 5L PSL 1	A	max.0,22	max.0,90		0,030	0,030						207	331			
		B	max.0,28	max.1,15		0,030	0,030						240	413		22,5	
		X42	max.0,28	max.1,25		0,030	0,030						275	413		23	
		X46	max.0,28	max.1,35		0,030	0,030						317	434		22	
		X52	max.0,28	max.1,35		0,030	0,030						359	455		21	
		X56	max.0,28	max.1,35		0,030	0,030						386	490		20	
		X60	max.0,28	max.1,40		0,030	0,030						414	517		19	
		X65	max.0,28	max.1,40		0,030	0,030						448	531		18	
	API 5L PSL 2	B	max.0,24	max.1,15		0,025	0,015						241	414	758	23	
		X42	max.0,24	max.1,25		0,025	0,015						290	414	758	23	
		X46	max.0,24	max.1,35		0,025	0,015						317	434	758	22	
		X52	max.0,24	max.1,35		0,025	0,015						359	455	758	21	
		X56	max.0,24	max.1,35		0,025	0,015						386	490	758	20	
		X60	max.0,24	max.1,40		0,025	0,015						414	517	758	19	
		X65	max.0,24	max.1,40		0,025	0,015						448	531	758	18	
	API 5 CT	H40				0,030	0,030							276	414		22,5
		J 55				0,030	0,030							379	517		18,5
		K 55				0,030	0,030							379	655		15
		N 80				0,030	0,030							552	689		14,5
		M 65				0,030	0,030							448	586		16,5
		L 80	max.0,43	max.1,90	max.0,45	0,030	0,030		max.0,25		0,35			552	655		15
		C 90	max.0,35	max.1,00		0,020	0,010	1,2	max.0,99	0,25-0,75				621	689		14
		C 95	max.0,45	max.1,90	max.0,45	0,030	0,030							655	724		13
		T 95	max.0,35	max.1,20		0,020	0,010	0,40-1,50	max.0,99	0,25-0,85				655	724		13
	P110				0,030	0,030							758	862		11,5	
	Q125	max.0,35	max.1,00		0,020	0,010	1,2	max.0,99	0,75				862	931		10,5	
BS	3059/2	HFS 440	0,12-0,18	0,90-1,20	0,10-0,35	0,040	0,035						245	440	580	21	
		HFS 360	max.0,17	0,40-0,80	max.0,35	0,040	0,040						235	360	500	25	
		HFS 430	max.0,21	0,40-1,20	max.0,35	0,040	0,040						275	430	570	22	
	6323/3	HFS 3	max.0,20	max.0,90	max.0,35	0,050	0,050							360		24	
		HFS 4	max.0,25	max.1,20	max.0,35	0,050	0,050							410		22	
		HFS 5	max.0,23	max.1,50	max.0,50	0,050	0,050							490		20	
	HFS 8	0,40-0,55	0,50-0,90	max.0,35	0,050	0,050							540		18		

4. DİKİŞSİZ ÇELİK ÇEKME BORULAR

NORM	Malzeme Tanımı		Kimyasal Özellikler										Fiziksel Özellikler				
	Standart	Kalite	C	Mn	Si	Pmax	Smax	Cr	Ni	Mo	Cu	Diğer	Akma Re Mpa	Min Rm Mpa	Max Rm MPa	Min%	
DINPI	1629	St 37.0	max,0,17			0,040	0,040						235	350	480	25	
		St 44.0	max,0,21			0,040	0,040						275	420	550	21	
		St 52.0	max,0,22	max,1,60	max,0,55	0,040	0,035					Al min,0,020	355	500	650	21	
	1630	St 34.4	max,0,17	min,0,35	max,0,35	0,040	0,040					Al min,0,020	235	350	480	25	
		St 44.4	max,0,20	min,0,40	max,0,35	0,040	0,040					Al min,0,020	275	420	550	21	
		St 52.4	max,0,22	max,1,60	max,0,55	0,040	0,035					Al min,0,020	355	500	650	21	
	17121	St 37.2	max,0,17			0,050	0,050						Al min,0,020	235	340	470	26
		St 37.3	max,0,17			0,040	0,040						Al min,0,020	235	340	470	26
		St 44.2	max,0,21			0,050	0,050						Al min,0,020	275	410	540	22
		St 44.3	max,0,20			0,040	0,040						Al min,0,020	275	410	540	22
		St 52.3	max,0,22			0,040	0,040						Al min,0,020	355	490	630	22
	17124	StE 255	max,0,18	0,50-1,30	max,0,40	0,035	0,030	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		360	480	25	
	17179	TStE 255	max,0,16	0,50-1,30	max,0,40	0,030	0,025	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		360	480	25	
		ESTE 255	max,0,16	0,50-1,30	max,0,40	0,025	0,015	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		360	480	25	
		StE 285	max,0,18	0,60-1,40	max,0,40	0,035	0,030	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		390	510	24	
		TStE 285	max,0,16	0,60-1,40	max,0,40	0,030	0,025	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		390	510	24	
		ESTE 285	max,0,16	0,60-1,40	max,0,40	0,025	0,015	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		390	510	24	
		StE 355	max,0,20	0,90-1,65	0,10-0,50	0,035	0,030	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		490	630	22	
		TStE 355	max,0,18	0,90-1,65	0,10-0,50	0,030	0,025	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		490	630	22	
		ESTE 355	max,0,18	0,90-1,65	0,10-0,50	0,025	0,015	max,0,30	max,0,30	max,0,08	max,0,20	Al min,0,020		490	630	22	
	17204	C22	0,17-0,24	0,30-0,60	max,0,40	0,045	0,045							420	550	21	
		Ck22	0,17-0,24	0,30-0,60	max,0,40	0,035	0,035							420	550	21	
		Cm22	0,17-0,24	0,30-0,60	max,0,40	0,035	0,035							420	550	21	
		C35	0,32-0,39	0,50-0,80	max,0,40	0,045	0,045							520	670	17	
		Ck35	0,32-0,39	0,50-0,80	max,0,40	0,035	0,035							520	670	17	
		Cm35	0,32-0,39	0,50-0,80	max,0,40	0,035	0,035							520	670	17	
		C45	0,42-0,50	0,50-0,80	max,0,40	0,045	0,045							610	760	16	
		Ck45	0,42-0,50	0,50-0,80	max,0,40	0,035	0,035							610	760	16	
		Cm45	0,42-0,50	0,50-0,80	max,0,40	0,035	0,035							610	760	16	
	17175	St 35.8	max,0,17	0,40-0,80	0,10-0,35	0,040	0,040							235	360	480	25
	St 45.8	max,0,21	0,40-1,20	0,10-0,35	0,040	0,040							255	410	530	21	
	17Mn4	0,14-0,20	0,90-1,20	0,20-0,40	0,040	0,040	max,0,30						270	460	580	23	
	19Mn5	0,17-0,22	1,00-1,30	0,30-0,60	0,040	0,040	max,0,30						310	510	610	19	
	15Mo3	0,12-0,20	0,40-0,80	0,10-0,35	0,035	0,035			0,25-0,35				270	450	600	22	
	13CrMo44	0,10-0,18	0,40-0,70	0,10-0,35	0,035	0,035	0,70-1,10		0,45-0,6				290	440	590	22	
	10CrMo9 10	0,08-0,15	0,40-0,70	max,0,50	0,035	0,035	2,00-2,50		0,90-1,20				280	450	600	20	
	14MoV 6 3	0,10-0,18	0,40-0,70	0,10-0,35	0,035	0,035	0,30-0,60		0,50-0,70		V 0,22-0,32		280	460	610	20	
GOST	8731/8732	10	0,07-0,14	0,35-0,65	0,17-0,37	0,035	0,040	max,0,15					205	330		31	
		20	0,17-0,24	0,35-0,65	0,17-0,37	0,035	0,040	max,0,25					245	410		25	
		35	0,32-0,40	0,50-0,80	0,17-0,37	0,035	0,040	max,0,25					315	530		20	
		45	0,42-0,50	0,50-0,80	0,17-0,37	0,035	0,040	max,0,25					355	600		16	
		20X	0,17-0,23	0,50-0,80	0,17-0,37	0,035	0,035	0,70-1,00						431			
	19281	09G2S	max,0,12	1,30-1-70	0,50-0,80			max,0,30	max,0,30		max,0,30			345	490		21
	8731/8732	10	0,07-0,14	0,35-0,65	0,17-0,37	0,035	0,040	max,0,15						205	330		31
		20	0,17-0,24	0,35-0,65	0,17-0,37	0,035	0,040	max,0,25						245	410		25
		35	0,32-0,40	0,50-0,80	0,17-0,37	0,035	0,040	max,0,25						315	530		20
		45	0,42-0,50	0,50-0,80	0,17-0,37	0,035	0,040	max,0,25						355	600		16
	20X	0,17-0,23	0,50-0,80	0,17-0,37	0,035	0,035	0,70-1,00						431				
	19281	09G2S	max,0,12	1,30-1-70	0,50-0,80			max,0,30	max,0,30		max,0,30			345	490		21
TS	TS 346	Fe 37	max,0,17			0,040	0,040						235	480		25	
	TS 302	Fe 45.2	max,0,25			0,050	0,050						255	540		21	
	TS 381	Fe 45.8	max,0,21	0,40-0,35	0,10-0,35	0,040	0,040						255	530		21	
	TS 346	Fe 37	max,0,17			0,040	0,040						235	480		25	
	TS 302	Fe 45.2	max,0,25			0,050	0,050						255	540		21	
	TS 381	Fe 45.8	max,0,21	0,40-0,35	0,10-0,35	0,040	0,040						255	530		21	

5 Tahribatsız ● Muayene Yöntemleri

Giriş

Yaşantımız boyunca, seyahat ederken, televizyon seyrederken veyahut imalatta sorunsuz çalışan sistemler bekleriz. Çoğu zaman da hayatlarımızı emanet ettiğimiz ve gün geçtikçe daha da otomatikleşen cihaz ve sistemlerden doğabilecek riskleri düşünmek yerine bunların imalatçısına ve tasarımcısına güvenmek zorunda kalırız.

İşte bu yüzden imalatta bu sorumluluğu alan bizler ürettiğimiz mamulleri birçok ayrıntılı test ve muayeneden geçirmek zorundayız. Bu test ve muayenelerin en çok kullanılanları tahribatsız malzeme muayene yöntemleri başlığı altında incelenir. Tahribatsız malzeme muayene, kalite kontrolün bir bölümü olup, üretimin tamamlayıcı bir parçasıdır. Tanım olarak, malzemenin herhangi bir şekilde bütünlüğünü ve kullanılabilirliğini bozmadan yüzeyinde ve iç yapısında bulunan hatalarının ve metalürjik durumunun test edilmesidir. Bu yöntemler örnekleme yapılarak ya da üretimin kalitesinin %100 kontrolü şeklinde kullanılabilir. Yüksek teknoloji ile birlikte, üretimin her safhasında ve kullanım esnasında uygulanabilmektedir. Kontrolün verimli olabilmesinin, test edilen malzeme hakkında maksimum derecede bilgi edinmek ve bulgular sonucunda üretim ile gerekli iletişimi sağlayabilmek için testi gerçekleştiren kişinin gerekli eğitime ve tecrübeye ihtiyacı vardır. Tahribatsız malzeme muayene sadece standardın altında olan malzemeleri reddeden bir yöntem değil, aynı zamanda iyi olan malzemenin güvencesi olan bir yöntemdir. Bu yöntemde birçok prensibin kombinasyonu kullanılmakta olup, tüm istekleri karşılayan tek bir metot bulunmamaktadır.

Aşağıda endüstride en çok kullanılan metotların kısaca açıklamaları, uygulama alanları, avantaj ve dezavantajlarına yer verilmiştir. Bu metotlar:

- Radyografi Yöntemi
- Magnetik Partikül Yöntemi
- Penetrant Yöntemi
- Ultrasonik Yöntemi
- Girdap Akımları (Eddy Current) Yöntemi

(Bu metotların yanı sıra akustik, hidrojen kaçak yöntemi, görsel muayene gibi yöntemler de bulunmaktadır.)

5.1. Radyografi - X ve Gama

Bu yöntem ferromagnetik ve ferromagnetik olmayan metaller ve diğer malzemelerde uygulanır. X ışınları malzemelere zarar vermeden iç yapılarını inceleme olanağı sağladığından, tahribatsız muayenede yaygın olarak kullanılmaktadırlar. X ya da gama ışınlarıyla malzemelerdeki kalınlık değişimleri, yapısal değişiklikler, içteki hatalar, montaj detayları tespit edilebilmektedir.

Elektriksel olarak üretilen x ışınları ve radyoaktif izotoplardan yayılan gama ışınları, içerisinden geçtikleri malzeme tarafından absorbe edilirler. Kalınlığın artmasıyla beraber absorbe edilen miktarda artar. Dolayısıyla, daha yoğun malzemede daha fazla radyasyon absorbe edilir.

Işık gibi x ve gama ışınları da elektromagnetik dalga gurubuna aittirler. Aralarındaki tek fark dalga boylarının farklı olmasıdır. X ve gama ışınlarının dalga boyları çok küçük olduğundan gözle görülmezler ve malzemeleri delebilmeye yetenekleri vardır.

X ve gama ışınları, ışık ile aynı özelliklere sahip olup, gümüş kristallerini fotoğraf filmi üzerinde metalik gümüşe çevirirler ve filme ulaşan radyasyon yoğunluğu oranına göre bir resim oluştururlar.

Endüstriyel radyografide en temel kural, malzemenin bir tarafında ışın kaynağının, diğer tarafında ise bir algılayıcının (detektör) bulunmasıdır. Radyasyon kaynağı olarak x ya da gama ışın kaynağı, detektör olarak da film kullanılmaktadır. Radyasyon kaynağının enerjisi malzemeyi delebilecek güçte seçilmelidir. Enerjinin delme gücünü belirleyen dalga boyudur. Dalga boyu küçüldükçe delme gücü artar. X ışını radyografisinde x ışınlarının delme gücü, x ışın tüpüne uygulanan voltaj ile ayarlanır. Çelik için her inç kalınlığa yaklaşık olarak 1000 volt gereklidir. Gama radyografisinde delme gücünü izotop belirler ve her izotop için değiştirilmesi olanaksızdır. 1/2"ten 1"e kadar çelikler için iridyum 192, 3/4"ten 2 1/2"e kadar çelikler için sezyum 134 kullanılır.

Malzemeyi delerek karşı tarafa geçen ışınları algılayan film, genellikle ışık geçirmez bir zarf içerisine konularak test edilen malzemenin arka tarafına yerleştirilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken kural, zarfın ön yüzeyi ışınları kolaylıkla geçirebilecek malzemeden yapılmış olmasıdır.

X ışınlarının film üzerinde oluşturduğu görüntü, normal bir ışık kaynağının oluşturduğu gölgeye benzemektedir. Gölgeden farklı olarak malzemenin kalınlığına ve yoğunluğuna bağlı olarak film üzerinde oluşan gölgenin (görüntünün) yoğunluğu da değişmektedir. Görüntünün netliği ve büyüklüğü, radyasyon kaynağının odak büyüklüğüne, radyasyon kaynağının filme olan uzaklığına, malzemenin filme olan mesafesine bağlıdır.

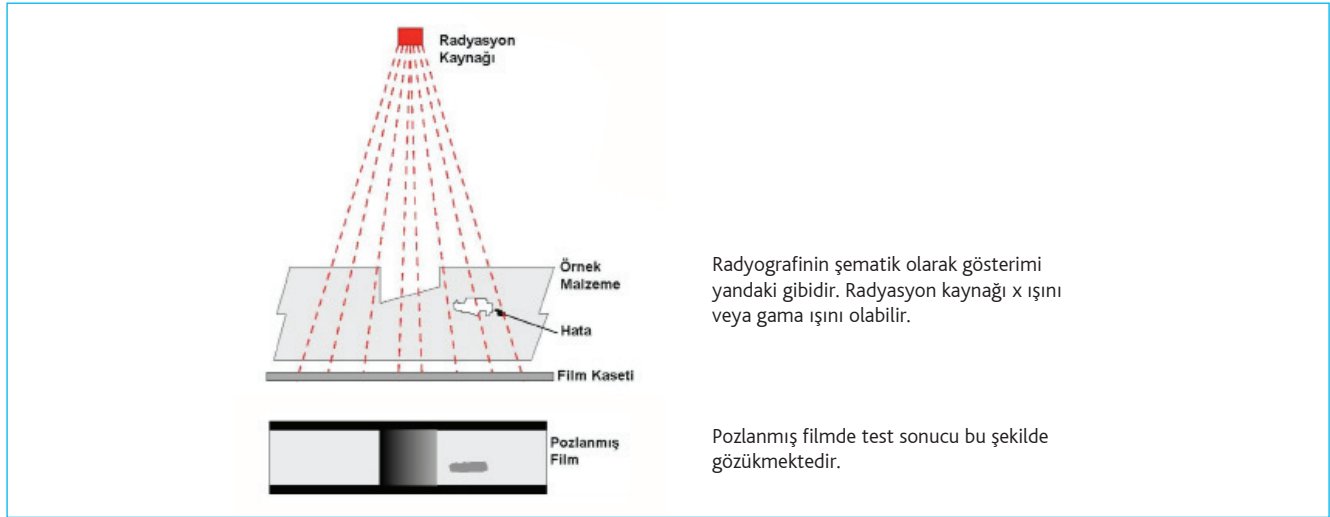
Kaset içerisindeki film, test parçasının arkasına yerleştirildikten sonra belli bir süre x ışınları ile pozlanır. Pozlanmış film, banyo edildikten sonra kararma miktarına bakılır. Filmin kararması kısaca yoğunluk olarak adlandırılmaktadır. Filmde farklı yoğunlukların olması, test edilen parçada farklı yapıların olduğunu göstermektedir. Filmin fazla radyasyon alan kısımları daha fazla kararır. Bunun anlamı, bu bölgede film yoğunluğu yüksektir. Örneğin, malzemede bir boşluk film üzerinde daha siyah olarak görülür. Filmin sağlıklı okunup değerlendirilebilmesi için ışıklı film okuma cihazları kullanılmaktadır.

Avantajları

- Sonuç resim olarak görüntülenir.
- Test ortamından farklı bir yerde ve zamanda görülebilecek kalıcı kayıt sağlar.
- İnce parçalar için uygundur.
- Hassasiyet her film üzerinde gösterilmektedir.
- Herhangi bir malzemede uygulanabilir.

Dezavantajları

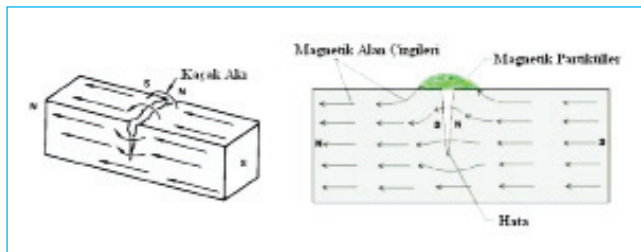
- Genel olarak kalın parçalarda uygun değildir.
- Sağlık için zararlı olabilir.
- İki boyutlu hatalar için direkt ışın gereklidir.
- Filmin pozlanması ve görüntülenmesi gereklidir.
- Otomasyona uygun değildir.
- Yüzey hataları için uygun değildir.
- Yüzeyin altındaki hatanın derinliği hakkında bilgi vermez.

5.2. Magnetik Partikül Yöntemi

Magnetik parçacık çatlak kontrol yöntemi ile magnetik permeabilitesi 100'ün üzerindeki ferromagnetik olan fakat östenitik olmayan bütün çelik ve alaşımları ile dökme demirler muayene edilebilir. Genellikle yüzey ve yüzeye yakın alandaki çatlak şeklindeki malzeme ayrılmaları tespit edilebilir. Belirli koşullar altında döküm parçalarda ve kaynak dikişlerinde yüzeye yakın (yüzeyin hemen altındaki) hatalar da görüntüye getirilebilir.

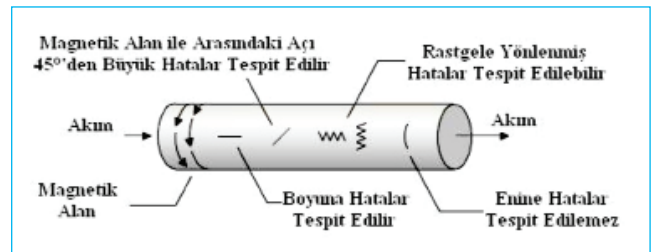
Magnetik Partikül Çatlak Kontrol yöntemi döküm, dövme ve kaynak dikişi kontrollerinde yoğun olarak kullanılmaktadır. Otomotiv, çelik konstrüksiyon, güç santralleri, petrokimya ve havacılık sektörlerinde uygulama alanı bulmaktadır.

Magnetik partikül çatlak kontrolünün temel prensibi

Bir çatlak görüntüsü için en önemli şart, magnetik alan çizgileriyle çatlak veya malzeme ayrılması arasındaki açının 45°'den az olmamasıdır.

Ferromagnetik malzemelerin magnetik iletkenliği iyidir (permeabiliteleri yüksektir). Magnetizasyon sırasında magnetik alan çizgileri çatlaklarda olduğu gibi daha az iletken bir bölgeye geldiğinde, değişen magnetik iletkenlikten dolayı bir magnetik alan saçılması oluştururlar. Magnetik alandaki bu değişim, magnetik partikül muayenesinde temel oluşturur. Bir çatlak veya malzeme ayrılmasının oluşturduğu bu saçılan alan, magnetizasyon sırasında yüzeye kuru veya süspansiyon içerisinde uygulanan ve serbest olan demir ve demir oksit tozlarını çekmeye ve hatalı bölge üzerinde magnetik bir köprü oluşturmaya başlar. Bu şekilde çatlak veya malzeme ayrılması üzerinde oluşan toz yığını gözle görülerek hatalı bölge olarak tanımlanabilir.

Tespit edilebilir hata doğrultuları

Magnetizasyon Teknikleri

Magnetik partikül muayenesinde muayene parçasında bir magnetik alan oluşturmak için doğrudan ve dolaylı magnetizasyon teknikleri uygulanır.

A) Doğrudan Magnetizasyon

1. Malzemenin kendisi üzerinden akım geçirmek

Bu yöntemde ferromagnetik malzeme, kendisi üzerinden veya belirli bir bölümünden alternatif, yarı dalga veya tam dalga doğru akım geçirilerek magnetize edilir. İçerisinden akım geçen iletkenin çevresinde magnetik alan oluşacağı ve alan çizgilerini dik kesen hataların tespit edilirliliği prensibi gereği, olası boyuna çatlaklar görüntüye getirilir. Malzemenin geçirilmesi gereken akımlar malzeme kesiti ile doğru orantılıdır ve bu yüzden malzemenin temas noktalarında yanma noktaları oluşmaması için çok iyi bir temas sağlanması gerekmektedir.

Yöntemin esas uygulama şekli, test cihazının temas kafaları arasına test parçasının sıkıştırılarak üzerinden akım geçirilmesi şeklindedir. İkincil uygulama şekli de prodlar veya kışkaçlar kullanılarak malzemenin bir bölgesinden doğrudan akım geçirilmesi şeklindedir. Prodlar genellikle bakırdan imal edilir ve özellikle kaynak dikişlerinin kontrollerinde kullanılır. Her iki durumda da sıkı temas önemlidir. Aksi halde yeterli olmayan temas koşullarında ark atlamaları ve ikincil hasarlar oluşabilir.

2. İndüksiyon akımı tekniği

Bazı durumlarda, özellikle dairesel ve ortası delik parçaların testinde muayene edilecek parçadaki alanı amaca uygun yönlendirebilmek için parça içerisinde bir magnetik alan yaratılması gerekir. Şekilde görüldüğü gibi halka şeklindeki test parçası üzerinde, dairesel yönde akan bir indüksiyon akımı oluşturularak dairesel hataları test edilebilir. İndüksiyon akım tekniği prensip gereği sadece alternatif akım kullanılarak uygulanabilir.

B) Dolaylı Magnetizasyon

1. Tabii mıknatıs

Muayene edilecek parçanın bir bölümü mıknatısın kutupları arasında oluşacak magnetik alanla mıknatıslanır. Bu yöntem mıknatısın iki kutbu arasındaki alan çizgilerine dik olan hataların tespitinde uygulanır. Tabii mıknatıs uygulaması, oluşturulacak magnetik alanın büyüklüğünün az olması dolayısıyla seri kontrol amacıyla kullanılamaz.

2. Elektromıknatıs

Malzeme bir elektromıknatıs yardımı ile mıknatıslanır. Muayene edilecek parça kutuplar arasındaki magnetik alan içerisine yerleştirilir. Parça ve mıknatıs kapalı bir magnetik devre oluşturur ve boyuna magnetik alan yaratılır. Sabit elektromıknatısların yanı sıra taşınabilir el magnetleri şeklinde de günümüzde Tahribatsız Muayene oldukça yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Elektromıknatıslar alternatif veya darbeli doğru akımla çalışabildiği gibi alan şiddetleri de ayarlanabilmektedir.

3. Yardımcı iletken üzerinden akım geçirmek

Sık kullanılan bir diğer muayene yöntemi de yardımcı bir iletken kablo veya çubuk kullanılarak oluşan magnetik alanın kullanılması şeklindedir. İletkenin çevresinde oluşacak magnetik alan ile malzeme mıknatıslanır ve boyuna ve radyal doğrultudaki hatalar tespit edilebilir. Parça ile yardımcı iletken arasında bir elektriksel temas olmadığından ark oluşması tehlikesi yoktur. Bu yöntemle hem iç hem de dış hatalar tespit edilebilir. Yöntemin bir diğer avantajlı tarafı da çok sayıda parçanın aynı anda test edilebilmesine imkan tanınmasıdır.

4. Bobin ile mıknatıslama

Bobin ile mıknatıslama yine oldukça yaygın kullanılan bir yöntemdir. Boyuna magnetik alan oluşturularak enine hataların tespiti yapılır. Sarım sayısı gerekli magnetik alan şiddetine bağlıdır ve şiddeti amper-tur ile ifade edilir. Ampermetreden okunan akımın bobinin sarım sayısı ile çarpılması ile elde edilir.

Avantajları

- Uygulaması kolaydır.
- Niceldir.
- Görüntüleme hariç tutulursa otomasyona uygundur. (Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle beraber basit hataların görüntülenmesinde kameralar kullanılmaktadır.)

Dezavantajları

- Sadece ferromagnetik malzemelerle sınırlıdır.
- Sadece yüzey ve yüzeye yakın hataların tespiti mümkündür.

5.3. Penetrant Yöntemi

Bu yöntem ferromagnetik olmayan malzemelerin yüzeylerindeki hataların tespitinde kullanılır. Oldukça basit ve yaygın bir yöntemdir. Temel olarak kılcallık olayı ile ilgilidir. Tahribatsız muayenede kullanılan penetrantlar düşük gerilim ve yüksek kılcallığa sahiptir.

Penetrant testinde, ilk olarak test edilecek parçanın yüzeyinin (dolayısıyla çatlakların içinin) kimyasal olarak temizlenip yağ, kir vb. yabancı maddelerden arındırılması gerekir. Penetrant test parçasının yüzeyine uygulanır ve penetrantın yüzeye açık süreksizliklere kılcallık olayı ile girmesi için yaklaşık onbeş dakika beklenir. Daha sonra süreksizliklerin içerisine girmeyen yüzeydeki penetrant giderilir. Süreksizliklere giren penetrantın dışarı çıkmasını sağlayan geliştirici ince bir tabaka olarak yüzeye uygulanır. Bu olaya ters kılcallık denir ve penetrantın daha geniş bir belirti oluşturmasını sağlar. Penetrantta tabii olan parçanın yüzeyi incelendikten sonra penetrant ve geliştiriciye ait kalıntıları gidermek için son temizlik yapılır.

Görülebilirlik özelliklerine göre üç tip penetrant sistemi vardır:

- Florişil Penetrant: Florişil boya içeren penetrantlardır.
- Görülebilir penetrant: beyaz ışıkta görülen, renkli boya içeren penetrantlardır.
- Görülebilir ve florişil penetrant: Hem görülebilir renkli boya, hem de florişil boya içeren penetrantlardır.

Bekleme süresinden sonra yüzeydeki fazlalık penetrantı giderilebilir özelliklerine göre dört penetrant metodu vardır:

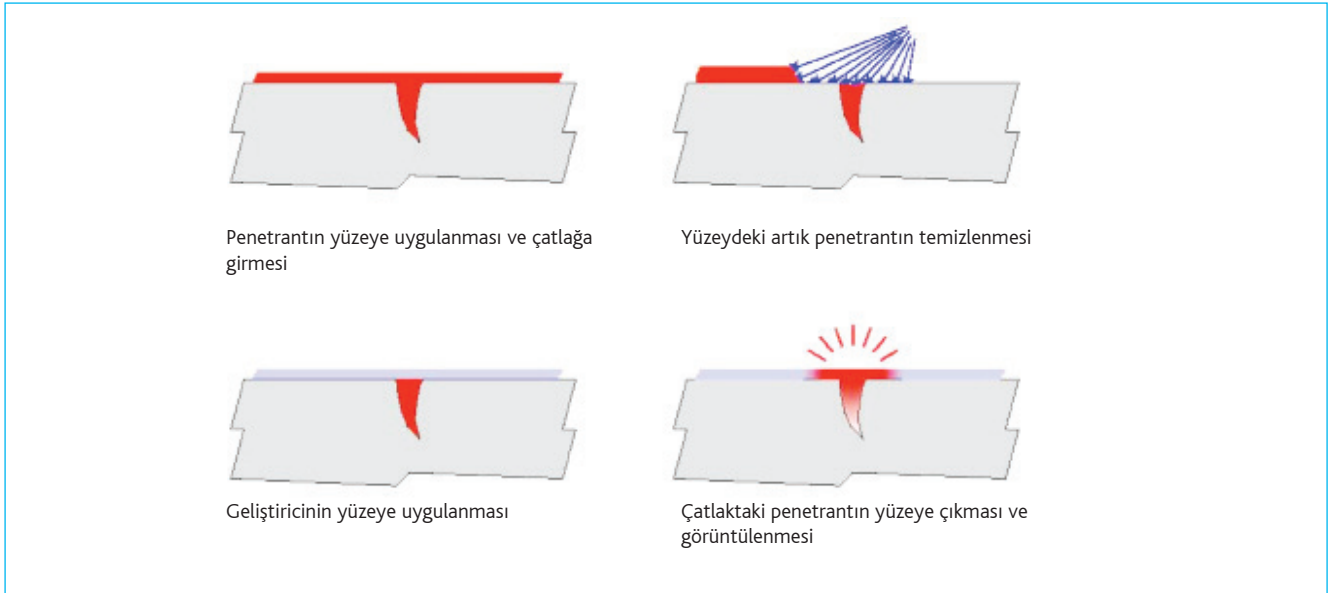
- Su ile yıkanabilen penetrant
- Sonradan emülsiyonlu penetrant (Lipofilik)
- Çözücü (Solvent) ile giderilen penetrant
- Sonradan emülsiyonlu penetrant (Hidrofilik)

Avantajları

- Uygulanması kolaydır.
- Bütün metallerde uygulanır ve ferritik olmayan metallerde yüzey çatlakları için en iyi yöntemdir.
- Plastik, seramik, mika, cam gibi malzemelere de uygulanabilir. Otomasyona uygundur.
- Niceldir.

Dezavantajları

- Sadece yüzeye açık hataların tespitinde kullanılır.
- Aşırı pürüzlü ve gözenekli yüzeylerin testinde sağlıklı sonuç alınmaz. Örneğin, sırlanmamış seramikler.
- Hassasiyeti düşüktür.
- Önemli miktarda eriyen malzeme kullanılır.

5.4. Ultrasonik Test

Yüksek frekanslı ses dalgaları bir malzeme içerisine gönderildikleri zaman ses yolu üstünde herhangi bir engel ile karşılaşmaları durumunda yansıma yapar. Alıcı proba geri ulaşan bu sinyaller ultrasonik muayene yöntemi cihazı ekranı üzerinde belli bir yankı belirtisi oluşturur. Ulaşan bu yankının mevcut konumu sayesinde malzeme içerisindeki koordinatlar hesaplanabilir. Elde edilen veriler sayesinde yansıma neden olan hatanın boyutu ve türü hakkında yorum yapılabilmektedir.

Ultrasonik Test, ultrason dalgaları ile, malzemenin iç hatalarını veya duvar kalınlığını ölçerek paslanmayı ortaya çıkartmak için kullanılan yüksek frekanslı bir test yöntemidir.

Ultrasonik test ile malzemenin içine, eko vurum yüksek frekanslı ses iletilir. Bu dalgalar, içsel hata olan noktalarda bozularak kısmen veya malzeme duvarının arkasından geri dönerler. Geri dönen sesi yakalayarak analiz etmek, hatanın yeri ve yönelimi açısından, ve ayrıca malzemenin duvar kalınlığı hakkında da yararlı bilgiler sunar. Kabul kriterleri endikasyonun kabul edilebilir veya edilemez (bir hata) olduğunu belirler.

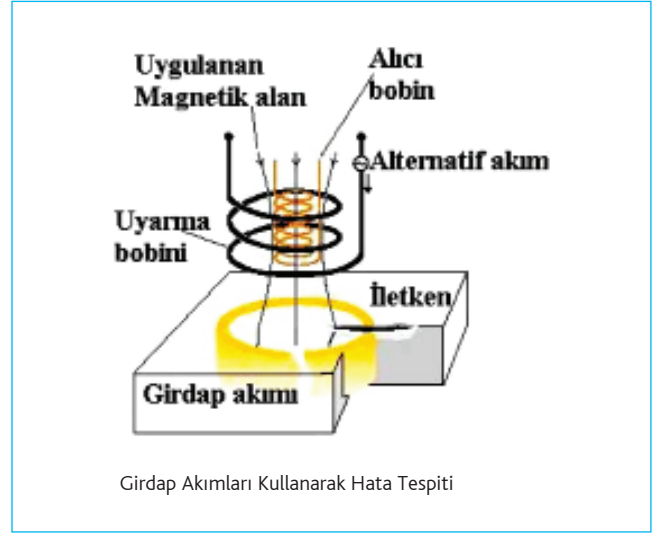
Teknik tesisat işletme lisansları ve koruyucu bakımları ile ilgili yaptığımız işlemlerde, tahribatsız test ve muayene (NDT/NDE) vazgeçilemez tekniklerdir. Hem varolan hem de yeni tesisler için, NDT/NDE kalitede, masraflardan tasarrufta, iş emniyeti ve gereken iş güvenliğini sağlar. Tesisin içinde işin bütünlüğünü ve güvenliğini koruyarak NDT/NDE, masraflardan tasarruf sağlar ve sızma veya diğer riskleri azaltır, böylece, tesisin bütünlüğünü ve güvenliğini artırır ve masrafları azaltır.

5.5. Girdap Akımları (Eddy-Current) Yöntemi

Tahribatsız malzeme muayene yöntemlerinden biri olan Girdap Akımları Yöntemi temel olarak iletkenlerin incelenmesinin esası olan elektromagnetizmaya dayanmaktadır. Girdap akımları, elektromagnetik indüksiyon denilen proses doğrultusunda elde edilir.

İçerisinden akım geçen bir iletkenin etrafı bir magnetik alanla çevrilidir. Bu magnetik alanın gücü, kendini oluşturan bu akımla direkt olarak ilişkilidir. Büyüklüğü değişen bu akım, örneğin zamana bağlı olarak değişen bir alternatif akım, palslı bir magnetik alan yaratır. Şayet elektrik iletkenliğine sahip bir malzeme bu magnetik alan içerisinde bırakılırsa, malzemenin içerisinde bir gerilim indüklenir. Malzeme iletken olduğunda bu gerilim malzemenin içerisinde bir akım indükler. Bu akım "Eddy current" (Eddy akımı ya da Girdap Akımı) olarak bilinir. Eddy akımı kendini oluşturan akımın özelliklerini taşır fakat doğrultusu terstir. Malzeme yüzeyindeki Eddy akımı doğrudan doğruya kendini oluşturan akımın frekansı ile ilgilidir.

Bu açıdan, Eddy akımının etkilediği derinlik bu frekansın artmasıyla azalacaktır. Malzeme yüzeyinden içerideki oluşan Eddy akımları, yüzeyde oluşan akımların faz değişimleri ile ilişkilidir. Eddy akımları şayet çatlak, boşluk, yüzey hasarları veya hatalı kaynak birleştirmeleri gibi malzeme kusurları ile karşılaşır, akımın olması gerektiği doğrultuda yayınamazlar. Bunun sonucunda magnetik alanda bir değişiklik oluşur ve buna bağlı olarak test bobini de reaksiyon verir. Eddy current test prosedüründe bu kavram malzeme hatalarının tespitinde kullanılmaktadır.

Tahribatsız muayene olarak girdap akımlarının temel avantajlarından biri çeşitli kontrol ve ölçümlerin gerçekleştirilebilmesidir. Genel olarak, girdap akımlarının kullanım yerleri şunlardır:

Çatlak Tespiti

Malzeme Kalınlık Ölçümü Kaplama Kalınlığı Ölçümü İletkenlik Ölçümü

- Malzeme Belirleme
- Isı Hasarları Tespiti
- Doku Kalınlığı Tespiti
- Isıl İşlem İzleme

Avantajları

Küçük çatlaklara ve diğer hatalara karşı duyarlıdır. Yüzey ve yüzeye yakın hataları tespit eder.

Kontrol hemen sonuç verir. Ekipmanlar taşınabilir.

Metot kusur tespitinden çok daha fazlası için kullanılabilir. Minimum parça hazırlığı gereklidir.

Test problemlerinin parçaya değmesi gerekmez.

Kompleks şekillerde ve sayıda iletken malzeme kontrolünde kullanılabilir.

Dezavantajları

- Sadece iletken malzemeler test edilebilir. Prob yüzeye erişebilmelidir.
- Diğer yöntemlerden daha kapsamlı beceri ve eğitim gerektirir. Yüzey temizliği ve pürüzsüzlük gereklidir.
- Limitli penetrasyon derinliği vardır. Ayar için standart referanslar gereklidir.
- Prob bobin sarımına ve tarama yönüne paralel olan tabakalar halinde dizilmiş hatalar tespit edilemezler.

MALZEME TÜRÜ VE HATA TİPİNE BAĞLI OLARAK TAHRİBATSIZ MUAYENE YÖNTEMİ SEÇİMİ

Malzeme	Hata Tipi				
	Yüzey Çatlak ve Hataları	Yüzey Altı Çatlak ve Hataları	İç Çatlaklar ve Süreksizlikler	Bağ ve Kaynaşım Eksikliği	Metalik Olmayan Kalıntılar, Curuf ve Gözenekler
Ferromagnetik Dövme	MT	MT UT	RT UT		
Ferromagnetik Hammadde ve Haddelenmiş Ürünler	MT	MT UT	UT		
Ferromagnetik Borular	MT ET	MT UT	UT	UT	
Ferromagnetik Kaynaklar	MT UT	UT	RT UT	RT UT	
Dökme Çelikler	MT	MT UT	RT UT		
Dökme Demirler	MT	UT ET	UT		
Ferromagnetik Olmayan Malzemeler	PT ET		RT UT	UT	
İşlenmiş Ferromagnetik Malzemeler	MT	UT ET	RT UT	UT	
İşlenmiş Ferromagnetik Olmayan Malzemeler	PT ET	UT ET	RT UT		
Uçakların Ferromagnetik Malzemeleri	RT UT MT	MT UT	RT UT	UT	
Uçakların Ferromagnetik Olmayan Malzemeleri	RT PT ET	RT UT	RT UT	UT	

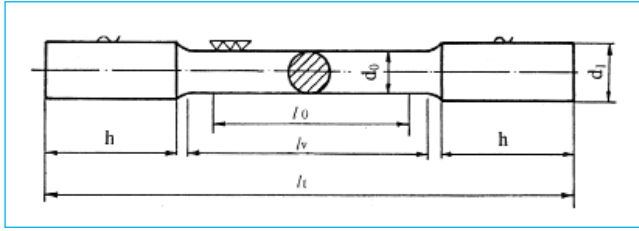
6 ● Mekanik Testler

Giriş

Bilindiği gibi malzeme seçiminde mekanik özellikler esas alınır. Malzemelerin mekanik özellikleri de iç yapılarına bağlıdır. Malzemelerin iç yapıları ısı ile değiştirilerek mekanik özellikleri iyileştirilebilir. Ancak farklı ısı işlemler mekanik özellikler üzerinde farklı etkiler yapar. Malzemelere istenilen özelliklerin kazandırılabilmesi için uygun ısı işlemlerinin uygulanması gerekir. Uygulanan ısı işleminin uygun olup olmadığı genellikle tahribatlı malzeme muayenesiyle belirlenir. Tahribatlı malzeme muayenesi de daha çok mekanik deneylerle gerçekleştirilir.

6.1. Çekme Deneyi

Çekme deneyi, malzemelerin mekanik özelliklerinin belirlenmesi ve mekanik davranışlarına göre sınıflandırılması amacıyla yapılır. Çekme deneyi, ilgili standartlara göre hazırlanan deney numunelerinin tek eksen ve sabit bir hızla koparılıncaya kadar çekilmesi işlemidir. Türk standartlarında TS 138 A, B, C, D, E ve F olmak üzere altı numune tipi bulunur. Numune tipi büyük ölçüde malzemenin biçimine göre seçilir. Aşağıda TS 138 A normuna göre hazırlanmış daire kesitli (yuvarlak) silindirik başlı bir çekme numunesi görülmektedir.

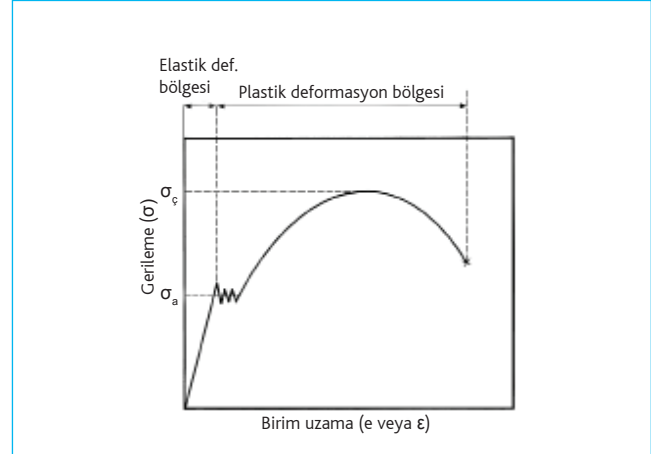

- d0: numunenin çapı,
- d1: baş kısmının çapı (1,2xd0)
- l0: ölçü uzunluğunu (5d0),
- lv: inceltilmiş kısmın uzunluğu (l0 + d0),
- h: baş kısmının uzunluğu
- lt: numunenin toplam uzunluğu

Çapı 10 mm ve ölçü uzunluğu 50 mm olan çekme numunesi 10 x 50 TS 138A şeklinde gösterilebilir.

Bu deney sonucunda kuvvet (F)-uzama (Δl) eğrisi elde edilir. Ancak bu eğri ile birlikte kullanılan numunenin boyutlarını da vermek gerekir. Bu nedenle, bu eğri yerine daha evrensel olan gerilme-birim uzama eğrisi kullanılır. Gerilme-birim uzama eğrisine çekme diyagramı adı verilir.

Aşağıda normalize edilmiş durumdaki düşük karbonlu bir çeliğin gerilme-birim uzama eğrisi verilmiştir.

Çekme deneyi sonucunda malzemenin orantı sınırı, elastiklik sınırı, akma sınırı ve çekme dayanımı gibi mukavemet değerleri ile kopma uzaması, kopma büzülmesi ve tokluk gibi süneklik değerleri belirlenir. Malzemenin cinsine, kimyasal bileşimine ve metalografik yapısına bağlı olan bu özellikleri kısaca şu şekilde tanımlayabiliriz.

a) Orantı sınırı (σ_0): Gerilme-birim uzama diyagramında Hooke yasasının, yani $\sigma = E \cdot \epsilon$ bağıntısının geçerli olduğu doğrusal kısmı sınırlayan gerilme değeridir. Bu bağıntıdaki orantı katsayısına (E) elastiklik modülü denir ve bu katsayı çekme diyagramının elastik kısmını oluşturan doğrunun eğimini gösterir. Bir malzemenin elastiklik modülü ne kadar büyükse, o malzemenin elastik şekil değiştirmeye karşı direnci de o ölçüde büyük olur.

b) Elastiklik sınırı (σ_e): Malzemeye uygulanan kuvvet kaldırıldığı zaman plastik uzamanın görülmediği veya yalnız elastik şekil değiştirmenin meydana geldiği en yüksek gerilme değeridir. Genellikle, elastiklik sınırı orantı sınırına eşit kabul edilir. Pratikte σ_e yerine %0,01 veya %0,005'lik plastik uzamaya karşı gelen gerilme ($\sigma_{0,01}$ veya $\sigma_{0,005}$) değerleri alınır.

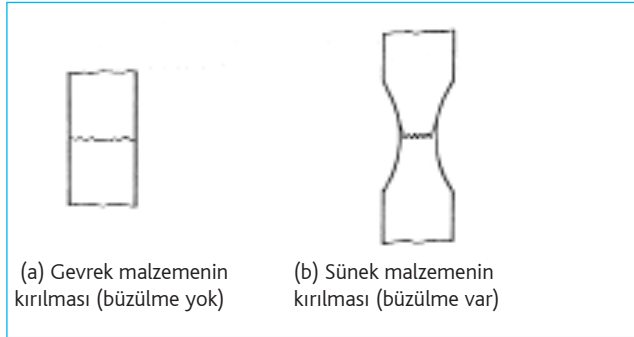
c) Akma dayanımı (σ_a): Uygulanan çekme kuvvetinin yaklaşık olarak sabit kalmasına karşın, plastik şekil değiştirmenin önemli ölçüde arttığı ve çekme diyagramının düzgünlük gösterdiği kısma karşı gelen gerilme değeridir. Bu değer akma kuvvetinin (F_a) numunenin ilk kesit alanına bölünmesiyle ($\sigma_a = F_a/A_0$) bulunur. Düşük karbonlu yumuşak çelik gibi bazı malzemeler, deney koşullarına bağlı olarak belirgin akma sınırı gösterebilirler. Malzemelerin belirgin akma göstermemesi durumunda, genelde %0,2'lik plastik uzamaya ($\epsilon_{plastik} = 0,002$) karşı gelen çekme gerilmesi akma sınırı veya akma dayanımı olarak alınır.

d) Çekme dayanımı (σ_c): Bir malzemenin kopuncaya veya kırılıncaya kadar dayanabileceği en yüksek çekme gerilmesi olarak tanımlanır. Bu gerilme, çekme diyagramındaki en yüksek gerilme değeri olup, $\sigma_c = F_{maks} / A_0$ formülü ile bulunur. Burada F_{maks} malzemeye uygulanan en yüksek kuvveti, A_0 ise malzemenin ilk kesit alanını gösterir.

e) Kopma uzaması (KU): Çekme numunesinin boyunda meydana gelen en yüksek yüzde plastik uzama oranı olarak tanımlanır. Çekme deneyine tabi tutulan numunenin kopan kısımlarının bir araya getirilmesi ile son boy ölçülür ve boyda meydana gelen uzama $\Delta l = l_k - l_0$ bağıntısı ile bulunur. Burada l_0 numunenin ilk ölçü uzunluğunu, l_k ise numunenin kırılma anındaki boyunu gösterir. Kopma uzaması ise; $KU (\%) = \frac{\Delta l}{l_0} \times 100$ bağıntısı yardımıyla belirlenir. Bu değer malzemenin sünekliğini gösterir.

f) Kopma büzülmesi (KB): Çekme numunesinin kesit alanında meydana gelen en büyük yüzde daralma veya büzülme oranı olup, $KB (\%) = \frac{A_0 - A_k}{A_0} \times 100$ bağıntısı ile hesaplanır. Burada A_0 deney numunesinin ilk kesit alanını, A_k ise kırılma anındaki kesit alanını veya kırılma yüzeyinin alanını gösterir. Kopma büzülmesi, kopma uzaması gibi sünekliğin bir göstergesidir. Sünek malzemelerde belirgin bir büzülme veya boyun verme meydana gelirken, gevrek malzemeler büzülme göstermezler. Aşağıda gevrek ve sünek malzemelerin kırılma davranışları şematik olarak gösterilmiştir.

g) Rezilyans: Malzemenin yalnız elastik şekil değiştirmesi için harcanan enerji veya elastik şekil değiştirme sırasında malzemenin depoladığı enerji demektir. Bu enerji, gerilme (σ)-birim uzama (ϵ) eğrisinin elastik kısmının altında kalan alan ($\frac{\sigma_{el} - \epsilon_k}{2}$) ile belirlenir ve numune kırılınca geri verilir,

h) Tokluk: Malzemenin birim hacmi başına düşen plastik şekil değiştirme enerjisi olarak tanımlanır ve malzemenin kırılıncaya kadar enerji depolama veya soğurma yeteneğini gösterir. Tokluk, genellikle σ - ϵ eğrisinin altında kalan alanın ($\int_0^{\epsilon_k} \sigma \cdot d\epsilon$) hesaplanması ile bulunur. Bu formüldeki ϵ_k malzemede kırılıncaya kadar meydana gelen en yüksek veya toplam birim şekil değiştirme miktarıdır.

6.2. Sertlik testi

Sertlik, malzemelerin plastik deformasyona karşı direnç gösterebilme kabiliyetidir.

Sertlik ölçümü, malzemeye bilinen miktardaki bir yük ile başka bir malzeme tarafından yük uygulanması, bastırılması ile ölçülebilir.

Malzemelerin plastik deformasyona karşı koyabilme direnci akma dayanımı ile alakalı olduğundan, böyle bir kuvvet uygulanmasıyla sertlik göreceli olarak belirlenebilir.

Batıcı uç olarak elmas gibi sert malzemelerin kullanılmasıyla deformasyon sadece kuvvetin uygulandığı malzemede (test numunesi) sınırlı tutulur.

Temel Sertlik Ölçme yöntemleri

1. Rockwell Sertlik Deneyi: Rockwell sertlik deneyi, sabit yük altında, malzeme üzerinde oluşturulan iz derinliğinin ölçülmesi esasına dayanır. Ölçümü yapılacak malzemenin cinsine göre, iz bırakıcı olarak ucu çok az yuvarlatılmış 120°lik konik elmas uç veya 1/16" ve 1/8" çapında çelik bilyeler kullanılır. Yük ise 60, 100 veya 150 kg olarak uygulanır. Her yük-iz bırakıcı kombinasyonu farklı bir Rockwell skalasını oluşturur. Bu skalalardan en çok kullanılanlar Rockwell B ve Rockwell C skalasıdır. Rockwell B skalası yumuşak ve sünek malzemelerde 100 kg yük ve 1/16" çapında çelik bilye kullanılarak uygulanır. Sertliği 35-100 HRB arasında olan malzemelerin sertliğinin ölçümü için uygun sonuçlar verir. Rockwell C skalası sertleştirilmiş çeliklere 150 kg yük ve konik elmas uç kullanılarak uygulanır. Sertliği 20-70 HRC arasında olan malzemelerin sertliğinin ölçümü için uygun sonuçlar verir.

2. Brinell Sertlik Deneyi: Brinell sertlik deneyi, malzeme yüzeyine belirli bir yükün (F), belirli bir çaptaki (D) sert malzemeden yapılmış bir bilye yardımıyla belirli bir süre uygulanması sonucu yüzeyde kalıcı bir iz meydana getirmek esasına dayanır. Daha sonra oluşan kuvvetin oluşan izin küresel yüzey alanına bölünmesiyle Brinell sertlik değeri elde edilir. Deney sonrası sertlik sonucu ifade edilirken BSD işaretinin yanında diğer deney şartları bilye çapı/yük/uygulama süresi sırasına göre bir bilgi eklenir.

3. Vickers Sertlik Deneyi: Vickers sertlik deneyinin kullanım alanı çok geniştir. Çok yumuşak ve çok sert malzemeler için uygundur. Vickers sertlik deneyi, tabanı kare ve tepe açısı 136° olan standartlaştırılmış piramit şeklinde bir elmas ucun, değişken yükler altında numune yüzeyine batırılması sonucu bir iz oluşturma esasına dayanır. Deney yükü (F) 1 kg ile 100 kg arasında seçilebilir. Deneyden sonra Vickers sertlik değerini bulmak için kare şeklindeki izin köşegenleri mikroskop yardımı ile hassas bir şekilde ölçülür.

6.3. Çentik Darbe Testi

Ani darbelere karşı direnci iyi olan malzeme seçimi için, malzemenin kopmaya karşı direnci darbe testi ile ölçülmelidir. Bu amaçla Charpy çentik deneyini de içeren bir çok test geliştirilmiştir. Bunun için kullanılan numuneler çentikli veya çentiksiz olabilir. V çentik numuneler, malzemelerin çatlağın büyümesine karşı direncini ölçer. Bu testi uygulamak için belli bir h_0 yüksekliğinde bırakılan ağır bir sarkaç yarım ay şeklinde sallanarak numuneye çarparak kırar. Daha sonra en düşük h_0 yüksekliğine erişir. Sarkacın başlangıç ve son yükseklikleri bilindiğinde potansiyel enerji farkı hesaplanabilir. Bu fark numunenin kırılması sırasında absorbe edilen yani emilen darbe enerjisidir. Malzemelerin ani darbelere karşı dayanımı malzemenin tokluğu ile ilişkilidir.

Darbe testinde sıcaklığın etkileri

Malzemenin darbe ile sıcaklıkları arasında bir ilişki vardır. Yüksek sıcaklarda numunenin kopmasını sağlamak için büyük bir emilme enerjisi gereklidir. Halbuki düşük sıcaklarda malzeme daha az bir enerji ile kopar. Yüksek sıcaklarda, malzeme yoğun şekil değiştirdiği için sünek bir davranış gösterir. Ve numune kopmadan önce gerilir yani uzar. Düşük sıcaklarda (-) numune gevrek ve kopma noktasında çok az şekil değiştirme gözlenir. Yani malzeme kopar. **Geçiş sıcaklığı** ise malzemenin sünek kopmadan gevrek kopmaya geçtiği sıcaklıktır.

Kullanım sırasında ani bir darbeye maruz kalabilecek malzeme ortam sıcaklığının altında bir geçiş sıcaklığına sahip olmalıdır. Malzemelerin hepsi belirgin bir geçiş sıcaklığına sahip değildir. Örneğin hacim merkezli kübik malzemeler belirli bir geçiş sıcaklığına sahip iken yüzey merkezli malzemeler belli bir geçiş sıcaklığına sahip değildir. Yüzey merkezli kübik malzemeler sıcaklık düştükçe ve yavaşça azalan enerji emme yani yüksek enerji absorbe enerjisine sahiptir.

Malzemede çentik hassasiyeti

Malzemelerde, kötü işçilik, imalat ve tasarımın neden olduğu çentikler, gerilimin yoğunlaşmasına ve tokluğun azalmasına neden olur. Örneğin malzemelerin çentik hassasiyeti çentikli ve çentiksiz numunelerin absorbe etkileri enerjileri karşılaştırarak bulunabilir. Örneğin sünek dökme demir gibi çentikli bir numunede absorbe edilen enerji miktarı azdır. Buna karşı gri dökme demirdeki lameller şeklindeki grafit çentik etkisi gösterir.

Sonuç olarak darbe testi tasarım kriteri olarak kullanılmaktan çok malzeme seçiminde mukayese amaçlı kullanılmaktadır.

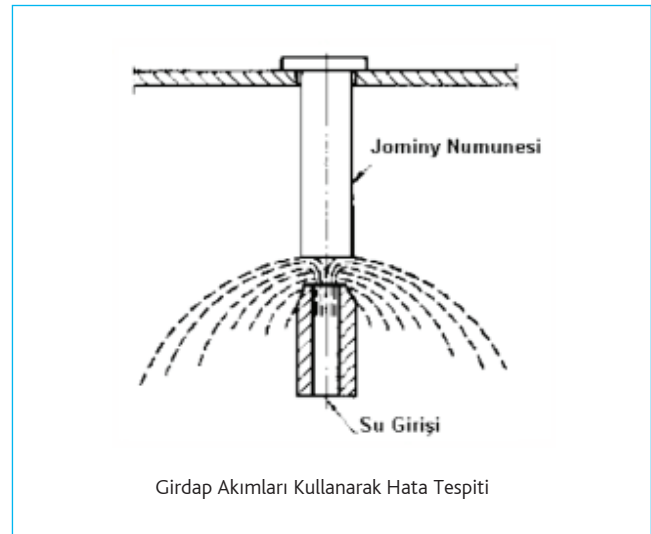
6.4. Jominy Testi

Günümüz endüstrisinde, başarının yakalanabilmesi için malzeme seçimi çok önemlidir.

Zira üretim öncelikle kullanılacak malzeme seçimi ile başlamaktadır. Seçimin amaca uygunluğu büyük önem taşımaktadır. Makine imalat ve yapı sanayinde en çok kullanılan malzeme çelik olduğuna göre çelik seçimi son derece önemlidir.

Sertleşebilirlik, çeliğin su verme işlemiyle martenzite dönüşümü sonucu sertleşme kabiliyetidir. Sertleşebilirlik su verme ile elde edilen sertliğin derinliğini saptar. Bu derinlik yüzeyden itibaren %50 martenzit ve beytinit mevcut olduğu mesafe olarak belirlenir. Yüksek sertleşebilirliğe sahip çelik, büyük bir sertleşme derinliği gösteriyor demektir.

Sertleşme derinliği, takım ve yapı çelikleri için çok önemlidir. Sertleşebilirlik genellikle sertlik değişimi cinsinden tarif edildiğinden, çelik cinsine C (karbon) basta olmak üzere oranlarına bağlı olarak sertlik değişimidir. Aynı zamanda mikro yapı değişimi olarak da görülebilir. Genel olarak, elementleri perlit, beytinit dönüşümleri geciktirerek sertleşebilirliği artırır. Ana element olan karbon, çelik özelliklerine en fazla etkili elementtir. Krom dayanımı ve sertleşebilme özelliğini artırır. Karbonla birleşerek çok sert olan krom karbürü oluşturur. Krom ile birlikte kullanılan nikel, sertliğin derinliğe inmesini sağlar. Cr ve Ni ile beraber kullanılan molibden ise, az miktarda katılması rağmen sertlik ve dayanımı artırır. Ancak gevreklik oluşumunu ortadan kaldırır. Çeliğin sertleşme sonrası kazanacağı sertlik, tercih faktörlerinden en başta gelenidir. Bu sebepten çeliğin sertleşebilirliğini belirlemek için östenize edilmiş çeliğe bir uçtan su verilerek Sertleşebilirlik Deneyi, diğer yaygın adıyla Jominy Deneyi uygulanır. Bu deney, uluslararası düzeyde standartlaştırılmıştır. Aşağıdaki şekilde testten bir görünüm vardır.

7

● Ek Tablolar

SERTLİK DÖNÜŞÜM TABLOSU

BRINELL SERTLİĞİ	VICKERS SERTLİĞİ	ROCKWELL C	ÇEKME DAYANIMI	BRINELL SERTLİĞİ	VICKERS SERTLİĞİ	ROCKWELL C	ÇEKME DAYANIMI
HB	HV	HRC	N/mm ²	HB	HV	HRC	N/mm ²
76.0	80	-	265	333	350	35.5	1125
80.7	85	-	270	342	360	36.6	1155
85.5	90	-	285	352	370	37.7	1190
90.2	95	-	305	361	380	38.8	1220
95.0	100	-	320	371	390	39.8	1255
98.8	105	-	335	380	400	40.8	1290
105	110	-	350	390	410	41.8	1320
109	115	-	370	399	420	42.7	1350
114	120	-	385	409	430	43.6	1385
119	125	-	400	418	440	44.5	1420
124	130	-	415	428	450	45.3	1455
128	135	-	430	437	460	46.1	1485
133	140	-	450	447	470	46.9	1520
138	145	-	465	(456)	480	47.7	1555
143	150	-	480	(466)	490	48.4	1595
147	155	-	495	(475)	500	49.1	1630
152	160	-	510	(485)	510	49.8	1665
156	165	-	530	(494)	520	50.5	1700
162	170	-	545	(504)	530	51.1	1740
166	175	-	560	(513)	540	51.7	1775
171	180	-	575	(523)	550	52.3	1810
176	185	-	595	(532)	560	53.0	1845
181	190	-	610	(542)	570	53.6	1880
185	195	-	625	(551)	580	54.1	1920
190	200	-	640	(561)	590	54.7	1955
195	205	-	660	(570)	600	55.2	1995
199	210	-	675	(580)	610	55.7	2030
204	215	-	690	(589)	620	56.3	2070
209	220	-	705	(599)	630	56.8	2105
214	225	-	720	(608)	640	57.3	2145
219	230	-	740	(618)	650	57.8	2180
223	235	-	755	-	660	58.3	-
228	240	20.3	770	-	670	58.8	-
233	245	21.3	785	-	680	59.2	-
238	250	22.2	800	-	690	59.7	-
242	255	23.1	820	-	700	60.1	-
247	260	24.0	835	-	720	61.0	-
252	265	24.8	850	-	740	61.8	-
257	270	25.6	865	-	760	62.5	-
261	275	26.4	880	-	780	63.3	-
266	280	27.1	900	-	800	64.0	-
271	285	27.8	915	-	820	64.7	-
276	290	28.5	930	-	840	65.3	-
280	295	29.2	950	-	860	65.9	-
285	300	29.8	965	-	880	66.4	-
295	310	31.0	995	-	900	67.0	-
304	320	32.2	1030	-	920	67.5	-
314	330	33.3	1060	-	940	68.0	-
323	340	34.4	1095	-	-	-	-

BAZI EN/TS NORMLARI VE AÇIKLAMALARI

Norm	Açıklaması
TS 550 EN 10021	Demir ve Çelik Mamuller Genel Teknik Teslim Şartları
TS 882 ISO 643	Çelikler-Ferit veya Ostenitik Tane Büyüklüğünün Mikrografik Tayini
TS 2348-1 EN 10016-1	Alaşsız Çelik - Çubuk - Çekme Tel ve/veya Soğuk Haddeme İçin - Bölüm 1: Genel Özellikler
TS 2348-3 EN 10016-3	Alaşsız Çelik Çubuk - Çekme (Tel) ve/veya Soğuk Haddeme İçin - Bölüm 3: Kaynar ve Yarı Kaynar Dökülmüş Düşük Karbonlu Çelik Çubuklar İçin Belirli Özellikler
TS 2348-4 EN 10016-4	Alaşsız Çelik Çubuk- Çekme (Tel) ve/veya Soğuk Haddeme İçin Bölüm 4: Özel Uygulamalar İçin Belirli Özellikler
TS 2348-2 EN 10016-2	Alaşsız Çelik Çubuk- Çekme (Tel) ve/veya Soğuk Haddeme İçin- Bölüm 2: Genel Amaçlı Çubuklar İçin Belirli Özellikler
TS 2837	Cıvata ve Somun Çelikleri
TS 2850 EN 10084	Sementasyon Çelikleri- Teknik Teslim Şartları
TS 3051 EN 10087	Otomat Çelikleri - Yarı Mamuller - Sıcak Haddelenmiş Çubuklar ve Filmaşınlar İçin Teknik Teslim Şartları
TS 3060	Çelik Çubuklar (Sıcak Haddelenmiş) Boyutlar (Yarım Yuvarlak, Yassı Yarım Yuvarlak)
TS EN 10020	Çelik Tiplerinin Tanımı ve Sınıflandırılması
TS EN 10058	Genel Kullanım Amaçları İçin Sıcak Haddelenmiş Yassı Çelik Çubuklar - Boyutlar, Şekil ve Boyut Toleransları
TS EN 10059	Genel Kullanım Amaçları İçin Sıcak Haddelenmiş Kare Kesitli Çelik Çubuklar - Boyutlar, Şekil ve Boyut Toleransları
TS EN 10060	Genel Kullanım Amaçları İçin Sıcak Haddelenmiş Yuvarlak Kesitli Çelik Çubuklar - Boyutlar, Şekil ve Boyut Toleransları
TS EN 10061	Genel Kullanım Amaçları İçin Sıcak Haddelenmiş Altıgen Kesitli Çelik Çubuklar - Boyutlar, Şekil ve Boyut Toleransları
TS 2535-3 EN 10088-3	Paslanmaz Çelikler - Bölüm 3: Genel Amaçlı Yarı Mamuller, Çubuklar, Filmaşınlar ve Profillerin Teknik Teslim Şartları
TS EN 10092-1	Sıcak Haddelenmiş Yay Çeliğinden Yapılan Yassı Çubuklar - Bölüm 1: Yassı Çubuklar - Boyutlar, Şekil ve Boyut Toleransları
TS EN 10092-2	Sıcak Haddelenmiş Yay Çeliğinden Yapılan Yassı Çubuklar - Bölüm 2: Nervürlü ve Oluklu Yay Plakaları - Boyutlar, Şekil ve Boyut Toleransları
TS EN 10204	Metalik Ürünler - Muayene ve Deney Belgelerinin Tipleri
TS EN 10221	Sıcak Haddelenmiş Çubukların Yüzey Kalitelerinin Sınıflandırılması-Teknik Teslim Şartları
TS EN 10277-1	Parlak Çelik Mamuller - Teknik Teslim Şartları - Bölüm 1: Genel
TS EN 10277-2	Parlak Çelik Mamuller - Teknik Teslim Şartları - Bölüm 2: Genel mühendislik amaçlı çelikler
TS EN 10277-3	Parlak Çelik Mamuller - Teknik Teslim Şartları - Bölüm 3: Otomat çelikleri
TS EN 10277-4	Parlak Çelik Mamuller - Teknik Teslim Şartları - Bölüm 4: Sementasyon çelikleri
TS EN 10277-5	Parlak Çelik Mamuller - Teknik Teslim Şartları - Bölüm 5: Su verme ve temperleme için (işlah çelikleri)
TS EN 10278	Parlak Çelik Mamuller - Boyutlar ve toleranslar
TS 12793	Haddeci- Sıcak Çelik İçin
TS 12856	Soğuk Haddeci- Çelik İçin

MAMUL	ESKİ NORM	YENİ NORM
Yuvarlak Sıcak Hadde Mamul	DIN 1013	EN10060
Kare Sıcak Hadde Mamul	DIN 1014	EN 10059
Altıköşe Sıcak Hadde Mamul	DIN 1015	EN10061
Keskin Köşe Lama	DIN 1017	EN10058
Yaylık Lama	DIN 4620	EN10092-1B/PROFİL B
Yaylık Lama	DIN 59145	EN10092-1A/PROFİL A
Yaylık Lama	DIN 59146	EN10092-1C/PROFİL C

SERTLİK DÖNÜŞÜM TABLOSU (DETAYLI)

VICKERS DPH	ROCKWELL									BRINELL BHN		
	HV/10	B	E	F	G	H	K	15-T	30-T	45-T	500kg	3000kg
254	100				83			93	82	72	201	240
248	99				81			93	82	71	195	234
243	98				79			93	81	70	189	228
238	97				78			92	81	69	184	222
234	97				77			92	80	69	181	218
230	96				76			92	80	68	179	214
226	96				75			92	80	68	177	210
222	95				74			92	79	67	175	208
217	95				73			92	79	67	171	205
213	94				73			91	79	66	169	203
208	93				71			91	78	66	167	200
204	92				70		100	91	78	65	163	195
200	92				69		100	91	77	64	162	193
196	91				68		100	90	77	64	160	190
192	90				66		99	90	76	63	157	185
188	89				64		98	90	76	62	154	180
184	88				63		97	90	75	61	151	176
180	87				61		97	89	75	60	148	172
176	86				59		96	89	74	59	145	169
172	85				58		95	89	74	58	142	165
168	84				56		94	88	73	57	140	162
164	83				54		93	88	72	56	137	159
160	82				53		92	88	72	55	135	156
156	81				51		91	87	71	54	133	153
152	80				49		91	87	70	53	130	150
148	79				48		90	87	70	52	128	147
144	78				46		89	86	69	51	126	144
141	77				44		88	86	68	50	124	141
139	76				43		87	86	68	49	122	139
137	75		100		41		86	85	67	49	120	137
135	74		99		39		85	85	66	48	118	135
132	73		99		38		85	85	66	47	116	132
130	72		98		36		84	84	65	46	114	130
127	71	100	98		35		83	84	64	45	112	127
125	70	100	97		33		82	84	64	44	110	125
123	69	99	96		31		81	83	63	43	109	123
120	68	98	96		30		80	83	62	42	107	121
118	67	98	95		28		79	83	62	41	106	119
116	66	97	95		27		78	82	61	40	104	117
115	65	96	94		25		78	82	60	39	102	116
114	64	96	94		24		77	82	60	38	101	114
113	63	95	93		22		76	81	59	37	99	112
112	62	95	92		21		75	81	58	36	98	110
111	61	94	92		19		74	81	57	35	96	108
110	60	93	91		18		73	81	57	34	95	107
108	59	93	91		16		72	80	56	32	94	106
107	58	92	90		15		71	80	55	31	92	104
106	57	91	90		13		71	80	55	30	91	102
105	56	91	89		12		70	79	54	29	90	101
104	55	90	88		10		69	79	53	28	89	99
103	54	90	88		9		68	79	53	27	87	
102	53	89	87		7		67	78	52	26	86	
101	52	88	87		6		66	78	51	25	85	
100	51	88	86		4		65	78	51	24	84	
100	50	87	86		3		65	77	50	23	83	
99	49	87	85				64	77	49	22	82	
98	48	86	85				63	77	49	21	81	
97	47	85	84				62	76	48	20	80	
96	46	85	83				61	76	47	19	79	
95	45	84	83				60	76	46	18	79	
95	44	84	82				59	75	46	17	78	
94	43	83	82				58	75	45	16	77	
93	42	82	81				58	75	44	15	76	
92	41	82	81				57	74	44	14	75	
91	40	81	80				56	74	43	13	74	
90	39	80	79				55	74	42	11	74	
90	38	80	79				54	73	42	10	73	
89	37	79	78				53	73	41	9	72	
88	36	79	78			100	52	73	40	8	71	
88	35	78	77			100	52	72	40	7	71	
87	34	77	77			99	51	72	39	6	70	
87	33	77	76			99	50	72	38	5	69	
86	32	76	75			99	49	71	38	4	68	
86	31	76	75			98	48	71	37	3	68	
85	30	75	74			98	47	71	36	2	67	
85	29	74	74			98	46	70	36	1	66	
84	28	74	73			97	45	70	35		66	
84	27	73	73			97	45	70	34		65	
83	26	73	72			97	44	69	33		65	
83	25	72	71			96	42	69	33		64	
82	24	71	71			96	42	69	32		64	
82	23	71	70			96	41	68	31		63	
81	22	70	70			95	40	68	31		63	
81	21	70	69			95	39	68	30		62	
80	20	69	69			95	38	68	29		62	
80	19	68	68			94	38	67	29		61	
79	18	68	67			94	37	67	28		61	
79	17	67	67			93	36	67	27		60	
78	16	67	66			93	35	66	26		60	
78	15	66	66			93	34	66	26		59	
77	14	65	65			92	33	66	25		59	
77	13	65	65			92	32	65	24		58	
76	12	64	64			92	32	65	24		58	
76	11	64	64			91	31	65	23		57	
75	10	63	63			91	30	64	22		57	
75	9	62	62			91	29	64	22		56	
74	8	62	62			90	28	64	21		56	
74	7	61	61			90	27	63	20		56	
73	6	61	61			90	26	63	20		55	
73	5	60	60			89	26	63	19		55	
72	4	59	60			89	25	62	18		55	
72	3	59	59			88	24	62	17		54	
71	2	58	58			88	23	62	17		54	
71	1	58	58			88	22	61	16		53	
70	0	57	57			87	21	61	15		53	

ÇELİK ÇUBUKLARIN BEHER METRESİNİN KİLOGRAM OLARAK AĞIRLIKLARI

Kalınlık (mm)	Yuvarlak	Kare	Altıköşe	Sekizköşe	Kalınlık (mm)	Yuvarlak	Kare	Altıköşe	Sekizköşe
1	0,00616	0,00785	0,00680	0,00650	80	39,424	50,240	43,520	41,600
2	0,02464	0,03140	0,02720	0,02600	85	44,506	56,716	49,130	46,963
3	0,05544	0,07065	0,06120	0,05850	90	49,896	63,585	55,080	52,650
4	0,09856	0,12560	0,10880	0,10400	95	55,594	70,846	61,370	58,663
5	0,154	0,196	0,170	0,163	100	61,600	78,500	68,000	65,000
6	0,222	0,283	0,245	0,234	105	67,914	86,546	74,970	71,663
7	0,302	0,385	0,333	0,319	110	74,536	94,985	82,280	78,650
8	0,394	0,502	0,435	0,416	115	81,466	103,816	89,930	85,963
9	0,499	0,636	0,551	0,527	120	88,704	113,040	97,920	93,600
10	0,616	0,785	0,680	0,650	130	104,104	132,665	114,920	109,850
11	0,745	0,950	0,823	0,787	140	120,736	153,860	133,280	127,400
12	0,887	1,130	0,979	0,936	150	138,600	176,625	153,000	146,250
13	1,041	1,327	1,149	1,099	160	157,696	200,960	174,080	166,400
14	1,207	1,539	1,333	1,274	170	178,024	226,865	196,520	187,850
15	1,386	1,766	1,530	1,463	180	199,584	254,340	220,320	210,600
16	1,577	2,010	1,741	1,664	190	222,376	283,385	245,480	234,650
17	1,780	2,269	1,965	1,879	200	246,400	314,000	272,000	260,000
18	1,996	2,543	2,203	2,106	210	271,656	346,185	299,880	286,650
19	2,224	2,834	2,455	2,347	220	298,144	379,940	329,120	314,600
20	2,464	3,140	2,720	2,600	230	325,864	415,265	359,720	343,850
21	2,717	3,462	2,999	2,867	240	354,816	452,160	391,680	374,400
22	2,981	3,799	3,291	3,146	250	385,000	490,625	425,000	406,250
23	3,259	4,153	3,597	3,439	260	416,416	530,660	459,680	439,400
24	3,548	4,522	3,917	3,744	270	449,064	572,265	495,720	473,850
25	3,850	4,906	4,250	4,063	280	482,944	615,440	533,120	509,600
26	4,164	5,307	4,597	4,394	290	518,056	660,185	571,880	546,650
27	4,491	5,723	4,957	4,739	300	554,400	706,500	612,000	585,000
28	4,829	6,154	5,331	5,096	310	591,976	754,385	653,480	624,650
30	5,544	7,065	6,120	5,850	320	630,784	803,840	696,320	665,600
32	6,308	8,038	6,963	6,656	330	670,824	854,865	740,520	707,850
33	6,708	8,549	7,405	7,079	340	712,096	907,460	786,080	751,400
34	7,121	9,075	7,861	7,514	350	754,600	961,625	833,000	796,250
35	7,546	9,616	8,330	7,963	360	798,336	1017,360	881,280	842,400
36	7,983	10,174	8,813	8,424	370	843,304	1074,665	930,920	889,850
37	8,433	10,747	9,309	8,899	380	889,504	1133,540	981,920	938,600
38	8,895	11,335	9,819	9,386	400	985,600	1256,000	1088,000	1040,000
39	9,369	11,940	10,343	9,887	420	1086,624	1384,740	1199,520	1146,600
40	9,856	12,560	10,880	10,400	430	1138,984	1451,465	1257,320	1201,850
42	10,866	13,847	11,995	11,466	450	1247,400	1589,625	1377,000	1316,250
45	12,474	15,896	13,770	13,163	460	1303,456	1661,060	1438,880	1375,400
46	13,035	16,611	14,389	13,754	470	1360,744	1734,065	1502,120	1435,850
47	13,607	17,341	15,021	14,359	480	1419,264	1808,640	1566,720	1497,600
48	14,193	18,086	15,667	14,976	500	1540,000	1962,500	1700,000	1625,000
50	15,400	19,625	17,000	16,250	520	1665,664	2122,640	1838,720	1757,600
52	16,657	21,226	18,387	17,576	550	1863,400	2374,625	2057,000	1966,250
55	18,634	23,746	20,570	19,663	580	2072,224	2640,740	2287,520	2186,600
57	20,014	25,505	22,093	21,119	600	2217,600	2826,000	2448,000	2340,000
60	22,176	28,260	24,480	23,400	650	2602,600	3316,625	2873,000	2746,250
62	23,679	30,175	26,139	24,986	700	3018,400	3846,500	3332,000	3185,000
65	26,026	33,166	28,730	27,463	750	3465,000	4415,625	3825,000	3656,250
67	27,652	35,239	30,525	29,179	800	3942,400	5024,000	4352,000	4160,000
70	30,184	38,465	33,320	31,850	850	4450,600	5671,625	4913,000	4696,250
75	34,650	44,156	38,250	36,563	900	4989,600	6358,500	5508,000	5265,000
77	36,523	46,543	40,317	38,539	1000	6160,000	7850,000	6800,000	6500,000

LAMA VE PLATİNALARIN AĞIRLIK TABLOSU (kg/m)

Genişlik (mm)	Kalınlık (mm)																		
	10	15	20	25	30	35	40	45	50	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150
5	0,393	0,589	0,785	0,981	1,178	1,374	1,570	1,766	1,963	2,355	2,748	3,140	3,533	3,925	4,318	4,710	5,103	5,495	5,888
6	0,471	0,707	0,942	1,178	1,413	1,649	1,884	2,120	2,355	2,826	3,297	3,768	4,239	4,710	5,181	5,652	6,123	6,594	7,065
7	0,550	0,824	1,099	1,374	1,649	1,923	2,198	2,473	2,748	3,297	3,847	4,396	4,946	5,495	6,045	6,594	7,144	7,693	8,243
8	0,628	0,942	1,256	1,570	1,884	2,198	2,512	2,826	3,140	3,768	4,396	5,024	5,652	6,280	6,908	7,536	8,164	8,792	9,420
10	0,785	1,178	1,570	1,963	2,355	2,748	3,140	3,533	3,925	4,710	5,495	6,280	7,065	7,850	8,635	9,420	10,205	10,990	11,775
12	-	1,413	1,884	2,355	2,826	3,297	3,768	4,239	4,710	5,652	6,594	7,536	8,478	9,420	10,362	11,304	12,246	13,188	14,130
14	-	1,649	2,198	2,748	3,297	3,847	4,396	4,946	5,495	6,594	7,693	8,792	9,891	10,990	12,089	13,188	14,287	15,386	16,485
15	-	1,766	2,355	2,944	3,533	4,121	4,710	5,299	5,888	7,065	8,243	9,420	10,598	11,775	12,953	14,130	15,308	16,485	17,663
16	-	-	2,512	3,140	3,768	4,396	5,024	5,652	6,280	7,536	8,792	10,048	11,304	12,560	13,816	15,072	16,328	17,584	18,840
18	-	-	2,826	3,533	4,239	4,946	5,652	6,359	7,065	8,478	9,891	11,304	12,717	14,130	15,543	16,956	18,369	19,782	21,195
20	-	-	3,140	3,925	4,710	5,495	6,280	7,065	7,850	9,420	10,990	12,560	14,130	15,700	17,270	18,840	20,410	21,980	23,550
25	-	-	-	4,906	5,888	6,869	7,850	8,831	9,813	11,775	13,738	15,700	17,663	19,625	21,588	23,550	25,513	27,475	29,438
30	-	-	-	-	7,065	8,243	9,420	10,598	11,775	14,130	16,485	18,840	21,195	23,550	25,905	28,260	30,615	32,970	35,325
35	-	-	-	-	-	9,616	10,990	12,364	13,738	16,485	19,233	21,980	24,728	27,475	30,223	32,970	35,718	38,465	41,213
40	-	-	-	-	-	-	12,560	14,130	15,700	18,440	21,190	23,940	26,690	29,440	32,190	34,940	37,690	40,440	43,190
45	-	-	-	-	-	-	-	15,896	17,663	21,195	24,728	28,260	31,793	35,325	38,858	42,390	45,923	49,455	52,988
50	-	-	-	-	-	-	-	-	19,625	23,550	27,475	31,400	35,325	39,250	43,175	47,100	51,025	54,950	58,875
60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28,260	32,970	37,680	42,390	47,100	51,810	56,520	61,230	65,940	70,650
70	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38,465	43,960	49,455	54,950	60,445	65,940	71,435	76,930	82,425
80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50,240	56,520	62,800	69,080	75,360	81,640	87,920	94,200
100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70,650	78,500	86,350	94,200	102,050	109,900	117,750

Genişlik (mm)	Kalınlık (mm)																		
	160	170	180	190	200	205	250	255	300	305	350	355	400	405	450	455	500	550	600
5	6,280	6,673	7,065	7,458	7,850	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	7,536	8,007	8,478	8,949	9,420	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	8,792	9,342	9,891	10,441	10,990	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	10,048	10,676	11,304	11,932	12,560	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	12,560	13,345	14,130	14,915	15,700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	15,072	16,014	16,956	17,898	18,840	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	17,584	18,683	19,782	20,881	21,980	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	18,840	20,018	21,195	22,373	23,550	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	20,096	21,352	22,608	23,864	25,120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	22,608	24,021	25,434	26,847	28,260	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	25,120	26,690	28,260	29,830	31,400	32,185	39,250	40,035	47,100	47,885	54,950	55,735	62,800	63,585	70,650	71,435	78,500	86,350	94,200
25	31,400	33,363	35,325	37,288	39,250	40,231	49,063	50,044	58,875	59,856	68,688	69,669	78,500	79,481	88,313	89,294	98,125	107,938	117,750
30	37,680	40,035	42,390	44,745	47,100	48,278	58,875	60,053	70,650	71,828	82,425	83,603	94,200	95,378	105,975	107,153	117,750	129,525	141,300
35	43,960	46,708	49,455	52,203	54,950	56,324	68,688	70,061	82,425	83,799	96,163	97,536	109,900	111,274	123,638	125,011	137,375	151,113	164,850
40	50,240	53,380	56,520	59,660	62,800	64,370	78,500	80,070	94,200	95,770	109,900	111,470	125,600	127,170	141,300	142,870	157,000	172,700	188,400
45	56,520	60,053	63,585	67,118	70,650	72,416	88,313	90,079	105,975	107,741	123,638	125,404	141,300	143,066	158,963	160,729	176,625	194,288	211,950
50	62,800	66,725	70,650	74,575	78,500	80,463	98,125	100,088	117,750	119,713	137,375	139,338	157,000	158,963	176,625	178,588	196,250	215,875	235,500
60	75,360	80,070	84,780	89,490	94,200	96,555	117,750	120,105	141,300	143,655	164,850	167,205	188,400	190,755	211,950	214,305	235,500	259,050	282,600
70	87,920	93,415	98,910	104,405	109,900	112,648	137,375	140,123	164,850	167,598	192,325	195,073	219,800	222,548	247,275	250,023	274,750	302,225	329,700
80	100,480	106,760	113,040	119,320	125,600	128,740	157,000	160,140	188,400	191,540	219,800	222,940	251,200	254,340	282,600	285,740	314,000	345,400	376,800
100	125,600	133,450	141,300	149,150	157,000	160,925	196,250	200,175	235,500	239,425	274,750	278,675	314,000	317,925	353,250	357,175	392,500	431,750	471,000

GENEL TOLERANS TABLOSU (m M)

DELİK SİSTEMİ																	
H	1 ES	2 ES	3 ES	4 ES	5 ES	6 ES	7 ES	8 ES	9 ES	10 ES	11 ES	12 ES	13 ES	14 ES	15 ES	16 ES	1-16 Eİ
< 3	0,8	1,2	2	3	4	6	10	14	25	40	60	100	140	250	400	600	0
>3-6	1	1,5	2,5	4	5	8	12	18	30	48	75	120	180	300	480	750	0
>6-10	1	1,5	2,5	4	6	9	15	22	36	58	90	150	220	360	580	900	0
>10-18	1,2	2	3	5	8	11	18	27	43	70	110	180	270	430	700	1100	0
>18-30	1,5	2,5	4	6	9	13	21	33	52	84	130	210	330	520	840	1300	0
>30-50	1,5	2,5	4	7	11	16	25	39	62	100	160	250	390	620	1000	1600	0
>50-80	2	3	5	8	13	19	30	46	74	120	190	300	460	740	1200	1900	0
>80-100	2,5	4	6	10	15	22	35	54	87	140	220	350	540	870	1400	2200	0
MİL SİSTEMİ																	
h	1-16 es	1 ei	2 ei	3 ei	4 ei	5 ei	6 ei	7 ei	8 ei	9 ei	10 ei	11 ei	12 ei	13 ei	14 ei	15 ei	16 ei
<3	0	-0,8	-1,2	-2	-3	-4	-6	-10	-14	-25	-40	-60	-100	-140	-250	-400	-600
>3-6	0	-1	-1,5	-2,5	-4	-5	-8	-12	-18	-30	-48	-75	-120	-180	-300	-480	-750
>6-10	0	-1	-1,5	-2,5	-4	-6	-9	-15	-22	-36	-58	-90	-150	-220	-360	-580	-900
>10-18	0	-1,2	-2	-3	-5	-8	-11	-18	-27	-43	-70	-110	-180	-270	-430	-700	-1100
>18-30	0	-1,5	-2,5	-4	-6	-9	-13	-21	-33	-52	-84	-130	-210	-330	-520	-840	-1300
>30-50	0	-1,5	-2,5	-4	-7	-11	-16	-25	-39	-62	-100	-160	-250	-390	-620	-1000	-1600
>50-80	0	-2	-3	-5	-8	-13	-19	-30	-46	-74	-120	-190	-300	-460	-740	-1200	-1900
>80-100	0	-2,5	-4	-6	-10	-15	-22	-35	-54	-87	-140	-220	-350	-540	-870	-1400	-2200

SIK KULLANILAN MALZEMELERİN YOĞUNLUKLARI

Sembol	İsim	Yoğunluk (gr/cm ³)	Sembol	İsim	Yoğunluk (gr/cm ³)
Al	alüminyum	2.70	Mo	molibden	10.22
Sb	antimuan	6.69	Ni	nikel	8.91
Cu	bakır	8.9	Si	silisyum	2.33
B	bor	2.33	Ti	titanyum	4.51
Zn	çinko	7.13	V	vanadyum	6.12
Fe	demir	7.87	W	wolfram	19.27
Sn	kalay	7.29	Zr	zirkonyum	6.50
C	karbon	2.20	-	pirinç	8.50
Co	kobalt	8.90	-	dökme demir	7.25
Cr	krom	7.20	-	karbon çelikleri	7.85
Pb	kurşun	11.34	-	delrin	1.42
S	kükürt	2.07	-	polyamid	1.135
Mg	magnezyum	1.74	-	polietilen	0.95
Mn	mangan	7.43	-	teflon	2.13

MEKANİK TESTLER İLE İLGİLİ ASTM STANDARTLARI

E 855-90 (1995)	Yay uygulamaları için düz metalik malzemelerin eğme testi
E 190-92 (1992)	Kaynakların sürekliliğini belirlemek için eğme testi
E 290-97a	Metalik malzemelerin sünekliğini belirlemek için eğme
E 9-89a (1995)	Metalik malzemelerin oda sıcaklığında basma testi
E 209-65 (1993)	Metalik malzemelerin yüksek sıcaklıklarda konvansiyonel veya hızlı ısıtma hızlarında ve deformasyon hızlarında basma testi
E 855-90	Yay uygulamaları için düz metalik malzemelerin eğme testi
E 796-94	Metalik folyonun süneklik testi
E 643-84 (1995)	Erichsen testi
E 646-93	Metalik sac malzemelerin çekmedeki deformasyon sertleşmesi üssünün belirleme testi
E 6-98	Mekanik test metodları
E 448-82 (1997)	Metalik malzemelerin skleroskop sertlik testi
E 10-96	Metalik malzemelerin Brinell sertlik testi
E 140-97	Metaller için sertlik dönüşüm tabloları (Brinell sertliği, Vickers sertliği, Rockwell yüzey sertliği, knoop sertliği ve skleroskop sertliği arasındaki ilişki)
E 110-82 (1997)	Taşınabilir sertlik cihazı ile metalik malzemelerin indentasyon sertlik testi
E 384-89 (1997)	Malzemelerin mikrosertlik testi
E 103-84 (1996)	Metalik malzemelerin hızlı indentasyon sertlik testi
E 18-97a	Metalik malzemelerin Rockwell ve Rockwell yüzey sertlik testi
E 92-82 (1997)	Metalik malzemelerin Vickers sertlik testi
E 23-96	Metalik malzemelerin çentikli çubuk darbe testi
E 1842-96	Metalik malzemelerin Makro Rockwell sertlik testi
E 517-96a	Sac metali için plastik deformasyon oranı r testi
E 345-93	Metalik folyonun çekme testi
E 8-98	Metalik malzemelerin çekme testi
E 8M-98	Metalik malzemelerin çekme testi (Metrik)
E 466-96	Metalik malzemeler için yük kontrollü sabit genlikli aksel yorulma testi
E 606-92	Sabit genlikli az çevrimli yorulma testi
E 468-90	Metalik malzemeler için sabit genlikli yorulma test sonuçlarının prezentasyonu

MEKANİK TESTLERLE İLGİLİ TÜRK STANDARTLARI

TS 138	Metalik Malzemelerin Çekme Muayenesi
TS 139	Metlik Malzemelerin Brinell Sertlik Muayenesi
TS 140	Metalik Malzemelerin Rockwell Sertlik Muayenesi
TS 205	Metalik Malzemelerin Eğme ve Katlama Muayeneleri
TS 207	Metalik Malzemelerin Vickers Sertlik Deneyi
TS 269	Metalik Malzemelerin Vurma (Darbe) Muayeneleri
TS 271	Metalik Sac ve Bantların Çökertme Muayenesi (Erichsen Muayenesi)
TS 279	Metalik Malzemelerin Sürekli Uzama ve Kopma Süresinin Tayini Deneyi
TS 287	Çeliklerde Eritme Kaynak Metodu ile Yapılan Alın Birleştirme Kaynaklarının Çekme Muayenesi

METALOGRAFİ İLE İLGİLİ ASTM STANDARTLARI

E 1077-91 (1997)	Çelik numunelerde dekarbürizasyon derinliğinin belirlenmesi
E 112-96	Ortalama tane boyunun belirlenmesi
E 1382-97	Yarı otomatik ve otomatik görüntü analiz cihazı kullanarak ortalama tane boyunun belirlenmesi
E 340-95	Metal alaşımlarının makro dalgalanması
E 381-94	Çelik çubuk, biler, blum ve dövme ürünlerinin makro dağlama testi
E 384-89 (1997)	Malzemelerin mikrosertliği
E 45-97	Çelik inklüzyon içeriğinin belirlenmesi
E 1245-95	Çelik ve diğer metallerin inklüzyon içeriğinin otomatik görüntü analiz cihazı ile belirlenmesi
E 407-93	Metallerin ve alaşımlarının mikro dalgalanması
E 1268-94	Mikroyapıda bantlaşma ve yönlenme derecesinin belirlenmesi
E 1122-96	Otomatik görüntü analiz cihazı kullanarak JK inklüzyonlarının belirlenmesi
E 768-80 (1993)	Çeliklerde otomatik inklüzyon belirlenmesi için numune hazırlanması
E 1180-94	Mikroyapısal inceleme için kükürt baskısının hazırlanması

ALAŞIM ELEMENTLERİNİN ÇELİKLERİN ÖZELLİKLERİNE ETKİLERİ

ALAŞIM ELEMENTİ	SERTLİK	MUKAVEMET	AKMA NOKTASI	UZAMA	KESİT BÜZÜLMESİ	DARBE DİRENCİ	ELASTİSİTE	YÜKSEK SICAKLIĞA DAYANIM	SOĞUTMA HIZI	KARBÜR OLUŞUMU	AŞINMA DİRENCİ	DOĞULBİLİRLİK	İŞLENİBİLİRLİK	OKSİTLENME EĞİLİMİ	KORROZYON DİRENCİ
Si	↑	↑	↑↑	↓	□	↓	↑↑↑	↑	↓	↓	↓↓↓	↓	↓	↓	□
Mn*	↑	↑	↑	□	□	□	↑	□	↓	□	↓↓	↑	□	□	□
Mn**	↓↓↓	↑	↓	↓↓↓	□	-	-	↓↓				↓↓↓	↓↓↓	↓↓	□
Cr	↑↑	↑↑	↑↑	↓	↓	↓	↑	↑	↓↓↓	□	↑	↓		↓↓↓	↓↓↓
Ni*	↑	↑	↑	□	□	□	-	↑	↓↓		↓↓	↓	↓	↓	□
Ni**	↓↓	↑	↓	↑↑↑	↑↑	↑↑↑	-	↑↑↑	↓↓			↓↓↓	↓↓↓	↓↓	↑↑
Al	-	-	-	-	↓	↓	-					□		↓↓	□
W	↑	↑	↑	↓	↓	-	-	↑↑↑	↓↓	↑↑	↑↑↑	↓↓	↓↓	↓↓	
V	↑	↑	↑	□	□	↑	↑	↑↑	↓	↑↑↑	↑↑	↑		↓	↑
Co	↑	↑	↑	↓	↓	↓	-	↑↑	↑↑		↑↑↑	↓	□	↓	
Mo	↑	↑	↑	↓	↓	↑	-	↑↑	↓↓	↑↑↑	↑↑	↓	↓	↑↑	
S	-	-	-	↓	↓	↓	-	↓↓↓	↑↑↑		↓				
P	↑	↑	↑	↓	↓	↓↓↓	-	↓↓↓	↓↓↓	↓↓	↑↑				

*Perlitik Çeliklerde

**Ostenitik Çeliklerde

↑ artırır

↓ azaltır

□ değişmez

- önemsiz ya da bilinmiyor

ÇELİKLERİN VE DEMİR ESASLI DÖKÜMLERİN ULUSLARARASI STANDARTLARDA YAKLAŞIK KARŞILIKLARI

Türkiye TS		Almanya DIN		Fransa AFNOR	İngiltere B.S.	İtalya UNI	Japonya JIS	Bağımsız Devletler Topluluğu GOST	Amerika Birleşik Devletleri AISI/SAE/ASTM
Malz. No	Sembol	Malz. No	Sembol						
1.0301	C 10	1.0301	C 10	AF 34 C 10	045M10; 040A10	C 10	-	-	1010
1.0401	C 15	1.0401	C 15	AF 37 C 12	080M15; 040A15	C 15; C 16	-	-	1015
1.0402	C 22	1.0402	C 22	AF 42 C 20	050 A 20	C 20; C 21	-	20	1020
1.0406	C 25	1.0406	C 25	AF 50 C 30 1501/ Gr. 161-400	-	C 25	-	-	1025
1.0501	C 35	1.0501	C 35	AF 55 C 35	060 A 35	C 35	-	35	1035
1.0503	C 45	1.0503	C 45	AF 65 C 45	080 M 46	C 45	-	45	1045
1.0535	C 55	1.0535	C 55	-	070 M 55	C 55	-	55	1055
1.0570	Fe 52-3	1.0570	St 52-3	E 36-3; E 36-4	4360-50 B; 50 D	Fe 510 B; C; D	SM50YB; SM53B; C	17 GS; 17 G 1 S	-
1.0601	C 60	1.0601	C 60	AF 70 C 55	080 A 62	C 60	-	60	1060
1.0605	C 75	1.0605	C 75	-	070 A 72	C 75	-	75	-
1.1121	Ck 10	1.1121	Ck 10	XC 10	045 M 10	C 10	S 10 C; S 9 CK	03; 10	1010
1.1141	Ck 15	1.1141	Ck 15	XC 18	080 M 15	C 15; C 16	S 15 C; S 15 CK	15	1015
1.1151	Ck 22	1.1151	Ck 22	XC 25; XC 18	050 A 20	C 20	S20C; S 20 CK; S22C	20	1020; 1023
1.1157	40 Mn 4	1.1157	40 Mn 4	35 M 5	150 M 36	-	-	40 G	1039
1.1158	Ck 25	1.1158	Ck 25	XC 25	-	C 25	S 25 C	25	1025
1.1165	30 Mn 5	1.1165	30 Mn 5	-	120 M 36	-	SMn 433 H;	-	-
SCMN 2	30GSL	1330	-	-	-	-	-	-	-
1.1167	36 Mn 5	1.1167	36 Mn 5	40 M S	-	-	SMn 438 (H);	-	-
SCMN3	35G2; 35GL	1335	-	-	-	-	-	-	-
1.1180	Cm 35	1.1180	Cm 35	-	-	-	-	-	1035
1.1181	Ck 35	1.1181	Ck 35	XC 38 H 1; XC 32	060 A 35	C 35	S 35 C	-	1035
1.1183	Cf 35	1.1183	Cf 35	XC 38 H 1 T S	060 A 35	C 36; C 38	S 35 C	35	1035
1.1186	Ck 40	1.1186	Ck 40	XC 42 H 1	080 A 40;	C 15; C 16	-	-	1015
060 A 40	C 40	S 40 C	40	1040	050 A 20	C 20; C 21	-	20	1020
1.1191	Ck 45	1.1191	Ck 45	XC 42 H 1; XC 45	080 M 46	C 45; C 46	S 45 C	45	1045
1.1193	Cf 45	1.1193	Cf 45	XC 42 H 1 TS	060 A 47;	C 35	-	35	1035
080 M 46	-	S 50 C	45	1045	080 M 46	C 45	-	45	1045
1.1201	Cm 45	1.1201	Cm 45	XC 42 H 1	080 M 46	-	S 50 C	-	1045
1.1203	Ck 55	1.1203	Ck 55	XC 55 H 1	070 M 55	C 55	S 55 C	-	1055
1.1206	Ck 50	1.1206	Ck 50	-	080 M 50	-	-	50	1050
1.1209	Cm 55	1.1209	Cm 55	XC 55 H 1	070 M 55	-	-	-	1055
1.1213	Cf 53	1.1213	Cf 53	XC 48 H 1 T S	060 A 52;	C 10	S 10 C; S 9 CK	03; 10	1010
070 M 55	C 53	S 50 C	50	1050	080 M 15	C 15; C 16	S 15 C; S 15 CK	15	1015
1.1221	Ck 60	1.1221	Ck 60	XC 60	080 A 62	C 60	S 58 C	60; 60 G	1060
1.1248	Ck 75	1.1248	Ck 75	XC 75	-	-	-	-	1080
1.3401	X 120 Mn12	1.3401	X 120 Mn12	Z 120 M 12	-	X G 120 Mn 12	SCMnH 1;	25	1025
SCMnH 11	110C13L	-	30 Mn 5	-	120 M 36	-	SMn 433 H;	-	-
1.3505	100 Cr 6	1.3505	100 Cr 6	100 Cr 6	534 A 99	100 Cr 6	SUJ2	SchCh 15	52100
1.4021	X 20 Cr 13	1.4021	X 20 Cr 13	Z 20 C 13	420 S 37	X 20 Cr 13	SUS 420 J1	20Ch13	420
1.4034	X 46 Cr 13	1.4034	X 46 Cr 13	Z 40 C 14	(420 S 45)	X 40 Cr 14	-	40Ch13	-
1.5415	15 Mo 3	1.5415	15 Mo 3	15 D 3	1501 - 240	16 Mo 3 (KG; KW)	-	-	A 204 Gr. A
1.5419	22 Mo 4	1.5419	22 Mo 4	-	-	G 22 Mo 5	SCPH11	-	4419
1.5423	16 Mo 5	1.5423	16 Mo 5	-	1503 - 245 - 420	16 Mo 5	-	-	4520
1.5710	36 NiCr 6	1.5710	36 NiCr 6	35 NC 6	640 A 35	-	SNC 236	-	3135

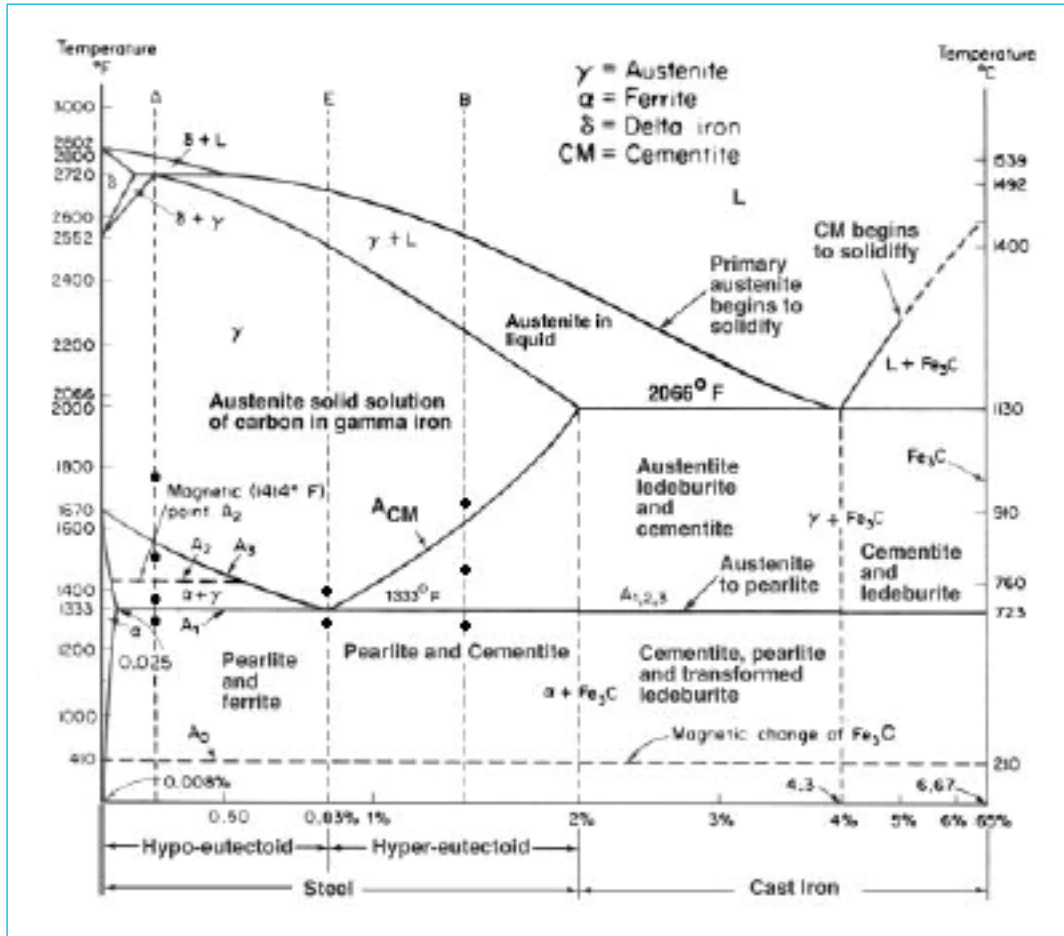
ÇELİKLERİN VE DEMİR ESASLI DÖKÜMLERİN ULUSLARARASI STANDARTLARDA YAKLAŞIK KARŞILIKLARI

Türkiye TS		Almanya DIN		Fransa AFNOR	İngiltere B.S.	İtalya UNI	Japonya JIS	Bağımsız Devletler Topluluğu GOST	Amerika Birleşik Devletleri AISI/SAE/ASTM
Malz. No	Sembol	Malz. No	Sembol						
1.5711	40 NiCr 6	1.5711	40 NiCr 6	-	640 M 40	-	-	40 ChN	3140
1.5713	13 NiCr 6	1.5713	13 NiCr 6	10NC 6	-	16CrNi 4	-	-	3415
1.5732	14 NiCr 10	1.5732	14 NiCr 10	14 NC 11	-	16NiCr 11	SNC 415 (H)	-	3415
1.5736	36 NiCr 10	1.5736	36 NiCr 10	30 NC 11	-	35 NiCr 9	SNC 631 (H)	-	3435
1.5752	14 NiCr 14	1.5752	14 NiCr 14	12 NC 15	655 M 13;	-	SNC 815 (H)	-	3415; 3310
1.6511	36 CrNiMo 4	1.6511	36 CrNiMo 4	40 NCD 3	816 M 40	38 NiCrMo 4 (KB)	-	40ChN2MA	9840
1.6523	21 NiCrMo 2	1.6523	21 NiCrMo 2	20 NCD 2	805 M 20	20 NiCrMo 2	SNCM 220 (H)	-	8620
1.6543	21 NiCrMo 22	1.6543	21 NiCrMo 2 2	-	805 A 20	-	-	-	8720
1.6546	40 NiCrMo 22	1.6546	40 NiCrMo 2 2	40 NCD 2	311-Type 7	40 NiCrMo 2 (KB)	SNCM 240	38ChGNM	8740
1.6580	30 CrNiMo 8	1.6580	30 CrNiMo 8	30 CND 8	823 M 30	30NiCrMo 8	SNCM 431	-	-
1.6582	34 CrNiMo 6	1.6582	34 CrNiMo 6	35 NCD 6	817 M 40	35 NiCrMo 6 KB	SNCM 447	38Ch2N2MA	4340
1.6587	17 CrNiMo 6	1.6587	17 CrNiMo 6	18 NCD 6	820 A 16	(18 NiCrMo 7)	-	-	-
1.7003	38 Cr 2	1.7003	38 Cr 2	38 C 2	-	38 Cr 2	-	-	-
1.7006	46 Cr 2	1.7006	46 Cr 2	42 C 2	-	45 Cr 2	-	-	5045
1.7015	15 Cr 3	1.7015	15 Cr 3	12 C 3	523 M 15	-	SCr 415 (H)	15Ch	5015
1.7030	28 Cr 4	1.7030	28 Cr 4	-	530 A 30	-	-	30Ch	5130
1.7033	34 Cr 4	1.7033	34 Cr 4	32 C 4	530 A 32	34 Cr 4 (KB)	SCr 430 (H)	35Ch	5132
1.7034	37 Cr 4	1.7034	37 Cr 4	38 C 4	530 A 36	38 Cr 4	SCr 435 H	40Ch	5135
1.7035	41 Cr 4	1.7035	41 Cr 4	42 C 4	530 M 40	41 Cr 4	SCr 440 (H)	40Ch	5140
1.7131	16 MnCr 5	1.7131	16 MnCr 5	16 MC 5	527 M 17	16 MnCr 5	-	18ChG	5120
1.7147	20 MnCr 5	1.7147	20 MnCr 5	20 MC 5	-	20 MnCr 5	SMnC 420 H	18ChG	5120
1.7176	55 Cr 3	1.7176	55 Cr 3	55 C 3	527 A 60	-	SUP 9 (A)	50ChGA	5155
1.7218	25 CrMo 4	1.7218	25 CrMo 4	25 CD 4	1717 CDS 110	25 CrMo 4 (KB)	SCH 420; SCM 430	30ChM	4130
1.7220	34 CrMo 4	1.7220	34 CrMo 4	34 CD 4	708 A 37	35 CrMo 4	SCM 432; SOCrM 3; SCM 435 H	AS38ChGM; 35ChML; 35 ChM	4135; 4137
1.7220	34 CrMo 4	1.7220	34 CrMo 4	34 CD 4	708 A 37	35 CrMo 4	SCM 432;	35ChML; 35 ChM	4135; 4137
1.7225	42 CrMo 4	1.7225	42 CrMo 4	42 CD 4	708 M 40	42 CrMo 4	SCM 440 (H)	-	4140
1.7228	50 CrMo 4	1.7228	50 CrMo 4	-	-	-	SCM 440 (H)	-	4140
1.7335	13 CrMo 44	1.7335	13 CrMo 44	15 CD 3.5; 15 CD 4.5	1501-620 Gr. 27; 31	14 CrMo 4 4	-	12ChM; 15 ChM	A 182-F 11; F 12

DÖNÜŞÜM FAKTÖRLERİ

Parametre	Dönüşümler
Zaman	1h= 60 dak =3600 s
Uzunluk	1 m = 10 ² cm= 10 ³ mm
	1A° = 10 ⁻¹⁰ m = 10 ⁻⁸ cm
	1 in = 2,54 cm 1 ft = 30,48 cm
Alan	1 m ² = 104 cm ² = 106 mm ²
	1 m ² = 1550 in ² = 10,76 ft ²
Kuvvet	1 N = 0,102 kg
	1 kg= 2,204 lb = 9,81 N
	1 lb= 4,448 x 106 dyne=4,448 N
Gerilme	1 N/m ² (Pa) = 0,102 x 10 ⁻⁶ kg/mm ² =145 x 10 ⁻⁶ lb/in ² (psi)
	1 kg/mm ² = 1422 lb/in ² (psi) = 9,81 x 106 N/m ²
	1 lb/in ² (psi)=7,04 x 10 ⁻⁴ kg/mm ² =6,93 x 10 ⁻⁴ dyne/cm ³
	1 ksi= 103 psi = 6,89 x 106 N/m ² (Pa)
Enerji	1 N.m (J)=0,102 kg.m=107 erg (dyne.cm)
	1 N.m (J)=0,239 cal= 2,78 x 10 ⁻⁷ KW saat
	1 lb.ft= 1,356 N.m (J)
Güç	1 J/s (W) = 0,102 kg.m/s
	1 J/s (W) = 107 erg/s=0,239 cal/s
	BG= 75 kg.m/s= 550 lb.ft/s= 746 W (J/s)
	1 lb.ft/s= 1,356 W
Sıcaklık	°C=5/9 (°F-32)
	°C=K-273,15

Demir-Karbon Denge Diyagramı

www.hascelik.com

